

Arany László

Magyar népmesék



*Mercator
Stúdió*

Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője

Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 963 606 350 8

Mercator Stúdió, 2006

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.

www.akonyv.hu

Tel/Fax: 06-26-301-549

Mobil: 06-30-305-9489

e-mail: peteryk@axelero.hu

Arany László
MAGYAR NÉPMESÉK

Tartalom

A vak király	5
Pancimanci	16
A veres tehén	20
A kis kakas gyémánt félkrajcárja	27
Az őzike	28
A kis ködmön	33
Ráadó és Anyicska	35
A vadgalamb és a szarka	52
Jankó és a három elátkozott királykisasszony	53
A farkastanya	58
A kóró és a kis madár	59
Fehérlófia	61
Farkas-barkas	67
Félig nyúzott bakkecske	69
Az egyszeri gyerek	72
A tündérkisasszony és a cigányleány	74
A kis malac és a farkasok	84
A kis gömböc	85
Babszem Jankó	86
Az aranyhajú hercegkisasszony	92
A macska és az egér	99
Zsuzska és az ördög	100
A szomorú királykisasszony	105
A szürke ló	107
A kakaska és a jércike	108
Dongó meg Mohácsi	110
Az ördög és a két leány	118
A nyelves királykisasszony	122
Gagy gazda	124
Miért haragszik a disznó a kutyára, a kutya a macskára, a macska az egérre?	129
A cigány az égben és pokolban	129

A vak király

Hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a világon egy vak király. Mindenféle orvosok-doktorok próbálták meggyógyítani, de mindhiába, egyik sem ment semmire. Maga a király tudott volna ugyan egy orvosságot szemének, de azt senkinek sem mondta meg, hogy mi; akárki kérdezte tőle, csak azt felelte, hogy mihaszna mondja meg, mikor úgyse tudják megszerezni.

Volt ennek a királynak három egészen felnőtt legény fia. Ezek egyszer összebeszéltek, hogy akárhogy, mint, de kitudják az apjoktól, hogy mi az az orvosság, s megszerzik neki. Bement hát hozzá a legöregebbik, megállt az ajtóban, elkezdett beszélni, mondván:

– Felséges király atyám! Én most azért jöttem, hogy megkérdezzem felséges király atyámtól, mitől gyógyulna meg a szeme, mert mi hárman összebeszéltünk, hogy azt az orvosságot ha az életünkbe kerül is, megszerezzük.

A király erre nem szólott egy szót se, hanem volt előtte az asztalon egy nagy kés, azt felkapta, úgy vágta a fia felé, hogy alig tudott előle félreugrani, a kés megállott a diófa ajtóban. Erre a királyfi úgy megijedt, hogy mindjárt kiszaladt a házból.

Másnap a középső királyfi ment be, de az is éppen úgy járt, mint a bátyja, ez is kiszaladt a szobából.

Harmadik nap a legfiatalabb királyfin volt a sor; a bátyjai be sem akarták ereszteni, hogy ha ők ki nem tudták venni az apjokból, biz ez sem sokra megy, de a királyfi nem tágított, hanem bement. Mikor elmondta, hogy miért jött, ehhez is hozzávágta az öreg király a nagy kést, de ez nem ugrott félre, hanem megállt, mint a pecek, kicsibe is múlt, hogy belé nem ment a kés, a sipkáját kicsapta a fejéből, úgy állt meg az ajtóban. De a királyfi még ettől sem ijedt meg, kihúzta a kést az ajtóból, odavitte az apjának.

– Itt van a kés, felséges király atyám, ha meg akar ölni, öljön meg, de elébb mondja meg, mitől gyógyulna meg a szeme, hogy a bátyáim megszerezhessék.

Nagyon megilletődött ezen a beszéden a király, nemhogy megölte volna ezért a fiát, hanem összevissza ölelte, csókolta.

– No, kedves fiam – mondja neki –, nemhiába voltál te egész életemben nekem legkedvesebb fiam, de látom, most is te szántad el magad legjobban a halálra az én meggyógyulásomért (mert a kést is csak azért

hajítottam utánatok, hogy meglássam, melyikőtök szállna értem szembe a halállal), most hát neked megmondom, hogy mitől gyógyulna meg a szemem. Hát kedves fiam, messze-messze, a Veres-tengeren is túl, a hármashegyén is túl lakik egy király, annak van egy aranytollú madara, ha én annak a madárnak csak egyszer hallhatnám meg a gyönyörű éneklését, mindjárt meggyógyulnék tőle; de nincs annyi kincs, hogy odaadná érte az a király, mert annyi annak az országában az arany-ezüst, mint itt a kavics.

Amint ezeket a királyfi megértette, kiment a testvéreihez, elmondott nekik mindent; azok aztán mentek egyenesen az apjukhoz, hogy ők hát most elmennek azért a madárért, tették magukat rettenetesen, hogy így hozzák, úgy hozzák el, ha ezer ördög őrzi is. A legkisebb királyfi is el akart menni, de a bátyjai nem vitték, hogy biz útánuk ne csikózkodjék, minek menne el bajnak; aztán meg az öreg király sem eresztette sehogy sem.

– Már édes fiam, te csak maradj itthon énmellettem, segíts egyben-másban öreg fejemnek, sok már nekem magamnak egy ország gondja; de még meg is halhatok addig, míg oda lesznek, akkor – ha te is elmennél, kire maradna az ország?

Hajlott a jó szóra a királyfi, otthon maradt. A bátyjai elindultak nagy hűhóval, tizenkét társzekeret megraktak arannyal-ezüsttel útiköltségnek, elbúcsúztak az öreg királytól, megígérték neki, hogy egy esztendő alatt, ha török, ha szakad, elhozzák az aranytollú madarat, azzal elmentek.

Eltelt az egy esztendő, de nem jött haza a két királyfi, eltelt a második is, harmadik is, negyedik is, mégsem hallatszott semmi hírok. Már a legifjabb királyfi bizonyosnak tartotta, hogy odavesztek, el is akart már sokszor indulni utánuk, de az apja nem eresztette; hanem mikor már az ötödik esztendő is a vége felé járt, a királyfinak sehogy sem volt maradása, hiába volt minden beszéd, nem hallgatott rá, elindult. Egy régi, hűséges szolgát lóra ültetett, maga is lóra ült, úgy fogtak neki a hosszú útnak.

Mentek, mendegéltek, hét nap, hét éjjel mindig mentek, akkor kiértek az öreg király országából.

Amint kívül voltak a határon, megláttak egy rongyos csárdát, a királyfi megállt a csárda előtt, a szolgáját beküldte egy ital borért. Amint az inas nyitotta az ajtót, belátott rajta a királyfi, látta, hogy odabenn táncol két rongyos ember két kocsmabeli személlyel, de rájuk sem ügyelt, hanem amint kihozta az inas a bort, megitta, azzal mentek tovább.

Már jó ideig mentek úgy, hogy egyik sem szólt egy szót se, nagy sokára aztán az inas törte meg a nagy hallgatást:

– Jaj, felséges királyfi, mondanék én valamit, ha attól nem félnék, hogy megharagszik érte.

– Nem haragszom én, csak mondjad.

– No hát, ha rossz néven nem veszi, csak elmondom: látta-e felséged azt a két rongyos embert, aki ott táncolt a csárdában?

– Láttam úgy hátulról, mikor az ajtót nyitottad, de hát miért kérded?

– Ó, felséges királyfi, mondanám is én, meg nem is.

– Mondjad no, bolond, hisz nem szoktam én az igazságért megharagudni.

– Hát amint bementem, megláttam azt a két embert, nagyon ismerősöknek tetszettek, mindjárt gondoltam valamit, de mégse mertem egészen rájuk fogni, megkérdeztem hát a kocsmárosról: „Hallja kend, miféle két ember ez, aki itt táncol?” Azt mondja rá a kocsmáros: „Jaj, jó uram, régi embereim ezek már nekem, királyfiak volnának ezek, valami öt esztendeje jöttek ide, valami aranytollú madarat kerestek, de hogy nem találták, mert biz azt még a Veres-tengeren is kellett volna keresni, kapták magukat, itt maradtak, azóta mindig itt esznek-isznak, mert volt ezeknek pénzök vagy tizenkét társzekerrel, de biz a már mind elfogyott, alig van nekik annyi, amennyivel egy-két hétig megérik.” Ez aztán abbamaradt, a kocsmáros se beszélt többet, én is eljöttem.

Nagyon elszomorodott e beszéden a királyfi, elébb nem is akarta elhinni, de az inas erősítette, gondolta hát magában, hogy most nem tölti az időt, majd visszafelé jövet hazahíja őket.

Mentek aztán tovább, beértek egy nagy erdőbe, ott az út egy helyen kétfelé vált, egyik se tudta a járást, elkezdtek tanácskozni, hogy merre menjenek. Amint ott tanácskoznak, egyszer – mintha csak a föld alól bújt volna ki, vagy az égből csöppent volna – ott termett egy szép nagy róka. A királyfi, amint meglátta, nyúlt a nyila után, hogy majd meglövi, hát, uramfia, tán nem is hinnék kendtek, ha nem mondanám, megszólalt a róka emberi nyelven:

– No, felséges királyfi, hát eltévedtek, vagy min tanácskoznak?

– Hiszen nem tévedtünk éppen el – felelt neki a királyfi –, hanem azt csakugyan nem tudjuk, hogy e közül a két út közül melyik visz a Veres-tengerhez. Hát miért kérded?

– Csak azért, mert én útba tudom igazítani a királyfit, tudom a járást ezen a tájékon. De hát miért mennek a Veres-tengerhez?

A királyfi elbeszélte, hogy mi járatban vannak, töviről hegyire; mikor aztán vége szakadt a beszédjének, megint megszólalt a róka:

– Bizony, nagy munka vár a királyfira, de nem is tudja elvégezni, ha csak én nem adok tanácsot, azért hát lépünk egyezsége: én segítem a királyfit jó szóval mindenütt, ahol csak szükség lesz rá, ezért aztán mikor visszajövet hozza a királyfi a sok aranyat, ezüstöt, drágaságot (mert tudom, hogy hoz), mindenben, de mindenben az utolsó túig megosztozik velem.

A királyfi egy kicsit gondolkozott, de azután gondolta, hogy minek neki az arany-ezüst, csak a madár legyen meg, hát csak ráállott. Erre a róka kihúzott a farka végéből hét szál szőrt, odaadta a királyfinak.

– No, felséges királyfi, itt van hét szál szőr, ha jártában-keltében akárhol akármilyen baja akad, csak szakítson el egy szálát, én mindjárt ott termék tanácsot adni.

Azután megmutatta a róka, hogy melyik út visz a Veres-tengerhez, jó utat kívánt a királyfinak, s megint eltűnt éppen úgy, ahogy jött, mintha csak a föld nyelte volna el.

Ment, mendegélt a királyfi az inasával, egyszer – nagy sokára – elértek a Veres-tenger partjára. Amint a királyfi végignézett azon a roppant nagy vízen, elborzadt belé, nem látta sem szélét, sem hosszát. „Ó, én Uram, Istenem – gondolta magában –, hogy megyek én át ezen a nagy vízen, mikor azt se tudom, melyik a szélessége?” Csak akkor jutott eszébe a róka, mindjárt elszakított egy szál szőrt; alighogy elszakította, mintha csak a föld alul bújt volna ki, vagy az égből csöppent volna le, ott termett a róka.

– Mi baja van, felséges királyfi, tán nem tud átmenni ezen a vízen?

– Bizony nem én, róka pajtás.

– No, azon ne is búsuljon a királyfi egy cseppet se, itt van három alma, csak vágjon neki felséged a víznek, úsztasson benne, míg csak bírja a lova, amikor látja, hogy már egészen kifáradt, hajítson a vízbe egy almát, mindjárt olyan darab szárazföld támad, hogy elférne rajta ezer ember is, azon pihenjen meg, azután menjen tovább, mikor megint elfárad a lova, megint hajítson el egy másik almát, megint pihenjen meg; aztán harmadszor is csak úgy tegyen. Többet aztán nem mondok.

Ezzel a róka megint eltűnt, a királyfi pedig meg az inasa behajtottak a vízbe, elkezdtek benne úsztatni. Mikor már majd kidőltek a lovak alattuk, elhajított a királyfi egy almát, mindjárt olyan nagy darab szárazföld termett oda, hogy elfért volna rajta egy regiment katona is, azon megpihentek istenesen, azután megint mentek odább, mikor másodszor is elfáradtak a lovak, megint elhajított a királyfi egy almát; harmadszor megint csak úgy tettek. Mikor már negyedszer is alig tudtak a lovak úszni, elérték szerencsésen a túlsó partot. Itt aztán gondolkozóba esett a királyfi, hogy most már hát itt volnának, de merre keressék az aranytollú madarat? Hiába gondolkozott rajta, megint csak el kellett szakítani egy szál szőrt.

Ott termett megint a róka.

– No, róka pajtás – kérdi a királyfi –, hol találjuk most már meg az aranytollú madarat?

– Hát látja-e felséged amott messzire csillámlani azt az aranypalotát?

– Hogyne látnám!

– No, hát abban lakik az a király, akié az az aranytollú madár. Ötözzék fel felséged bő ingbe-gatyába csikósosan, az inasát a lovakkal hagyja itt, maga menjen oda a palota kertjébe, ott van a kalicka az aranymadárral egy aranyfára felakasztva, azt vegye le, de vigyázzon, hogy valamelyik fához hozzá ne érjen, mert akkor az egész kert megzendül, a kertészek megfogják felségedet. Ha pedig mégis szerencsétlenül járna, megfognák, vitesse magát a királyhoz; majd a király kérdi, hogy mert ahhoz a madárhoz nyúlni, csak ezt mondja felséged: „Hogyne mertem volna, mikor széles e világon, kis Magyarországon nincsen olyan betyár, mint én.” Többet aztán nem mondok.

Úgy tett a királyfi, ahogy a róka mondta. Az inasát otthagya a tengerparton, maga felöltözött betyáros ruhába, elindult a palota felé. Nem ment egyenesen a palotába, hanem elkerült a kert alá; hát amint odaért, elállt szeme-szája, mert még a hátulsó sövénye is a kertnek mind csupa aranyból-ezüstből volt fonva. Amint kibámulta magát, bemászott szép csendesen a kerítésen, széjjel-nézett a kertben, vigyázta, hogy hol látná meg az aranytollú madarat. De biz azt eleinte meg nem látta volna, ha az orrához ütődött volna is, úgy elvette szeme fényét a nagy csillogás-villogás; de hogyisne! mikor minden fának ezüst volt a törzse, arany a gallya, gyémánt a gyümölcse. Mikor aztán félig-meddig betelt a nézéssel, elindult a madarat keresni, meg is találta nemsokára, ott ugrált egy gyémántkalickában, egy ágas-bogas aranyfára felakasztva. Amint meglátta a királyfi, ment egyenesen érte, hogy levegye; nem volt magasra téve, felérte a földről is, nem kellett érte felmászni, hanem amint vette volna le, a borjúszájú ing megakadt egy gallyba, megrántotta; erre az egész kert megzendült, mint ha ezer meg ezer haranggal harangoztak volna, a kertészek mindjárt ott termettek, megfogták a királyfit, vitték egyenesen a király gazdájokhoz. A király, amint a nagy sok beszéd után megtudta, hogy mi a baj, elkezdte szidni a királyfit:

– Hát te akasztófára való, hogy mertél arra még csak gondolni is, hogy az én aranytollú madaramat ellopod?

– Hogyne mertem volna – felelt rá a királyfi hetykén –, mikor széles e világon, kis Magyarországon nincsen olyan betyár, mint én!

Nagyon megörült ennek a beszédnek a király.

– No! öcsém, ha olyan nagy betyár vagy, van a szomszéd királynak egy lova, az egész ló ezüstből van, a szőre meg színaranyból, ha te ezt nekem ellopod, neked adom az aranytollú madarat meg még ráadásul minden gyémántgyümölcsömből egy-egy vékát, aranygallyat meg, amennyit elbírsz.

Megígérte a királyfi, hogy ellopja, ha az életébe kerül is, azzal visszament az inasához a tengerpartra, elszakította a harmadik szál szőrt is. Ott termett a róka megint.

– No, királyfi, mi baja van?

– Hát bizony nekem csak ez meg ez. – Itt elbeszélte, hogy hogy járt az aranytollú madárral, meg hogy mit ígért meg a királynak, utoljára azt is hozzátette, hogy bizony most már nem tudja, hogy kéne azt a lovat ellopni.

– Biz azt, felséges királyfi – felelt a róka –, másképp nem lehet, hanem felöltözik felséged kocsisruhába, elmegy ahhoz a királyhoz, akié az a ló; itt van egy üveg pálinka, ez olyan, hogy aki egy kortyot iszik belőle, úgy elalszik tőle, hogy aznap, ha csillagot rúgatnak vele, se ébred fel. Ezt a pálinkát vigye oda, felséged az istállóba, dugja el a széna közé, a kocsisok megtalálják, megisszák, elalusznak tőle, akkor aztán a felséged dolga lesz kihozni a lovat, hanem van ott a falra felakasztva egy gyémántszerszám, ha azt is el akarja hozni, vigyázzon, mert vannak azon apró kis csengettyűk, ha azok megszólalnak, felébrednek a kocsisok, megfogják felségedet. Ha pedig mégis szerencsétlenül járna, megfognák, csak mondja ennek a királynak is azt, amit az elsőnek mondott. Többet aztán nem szólok.

Ezzel eltűnt a róka, a királyfi pedig megint úgy tett, amint az mondta neki. Felöltözött kocsisruhába, a pálinkát a zsebébe tette, elindult a második király palotája felé. A város végéig az inasát is magával vitte, de már a városba csak maga ment be. Bement a király palotájába, az istállóba, odaelegyedett a többi kocsisok közé, hát látja, hogy milyen nagy őrizet alatt van az aranyszőrű, ezüsthúsú ló: egy kocsis rajta ült, egy a fejét fogta, egy a lábát, egy a farkát, tizenkét ember meg körülállta.

Megijedt ettől egy kicsit a királyfi, hanem azért csak láthatlanná tette, addig sündörgött ott előre-hátra, míg egyszer szerencsésen eldugta az üveg pálinkát a széna közé. Kis idő múlva, amint egyik kocsis szénát akart adni a lónak, megtalálta, kihúzta onnan, elkurjantotta magát:

– Nézzétek csak, mit találtam! Egy nagy üveg pálinkát! Bizonyosan valamelyik szolgáló lopta el, osztán hirtelenében csak ide dugta. Igyuk meg!

Erre a többi kocsis is ráállott, adták kézről kézre az üveget, csakhamar részeg lett valamennyi, eldőlt ki jobbra, ki balra. Erre a királyfi is hozzáfogott a munkához: aki a lovon ült, azt egy kecskelábra ültette, akik a lábát fogták, azokkal a kecskeláb négy lábát fogatta meg, aki a fejét fogta, annak egy tuskót adott a markába, aki meg a farkát, annak egy nyövet kenderet, mikor aztán így elhelyezte őket, a lovat szépen kivezette az istállóból; hanem amint körülnézett, meglátta a falon a gyémántszerszámot, nagyon megfájult rá a foga, nem tudta otthagyni. „Már ezt, akár élek, akár halok, elviszem” – gondolta magában; le is vette a falról, hanem amint vitte volna ki az ajtón, hozzáütődött az ajtófélfához, megcsendült a sok csengő, a

kocsisok felébredtek, megfogták a királyfit. Vitték egyenesen király gazdájokhoz, elmondták neki, hogy hogy akart ez a legény lopni.

A király elkezdte szidni, ahogy csak tudta:

– Hát te imilyen-amolyan akasztófavirág, hogy mertél még csak arra gondolni is, hogy az én ezüsthúsú, aranszőrű lovamat ellopod?

– Hogyne mertem volna – felelt ennek is nagy hetykén a királyfi –, mikor széles e világon, kis Magyarországon nincsen olyan betyár, mint én!

– No ha olyan nagy betyár vagy, van a szomszéd királynak egy olyan szép leánya, hogy szem nem látott még olyat, ha te azt nekem ellopod, neked adom az aranszőrű lovat, a gyémántszerszámot meg még ráadásul tíz köből aranyabrákot.

Jól van; megígérte a királyfi, hogy ellopja, azzal kiment a város végére az inasához. Itt megint mit volt mit tenni? Elkellott szakítani a negyedik szál szőrt is. Ott termett a róka.

– No, mi a baj, felséges királyfi?

– Hát csak ez meg ez. – Itt elbeszélte a királyfi, hogy már meg királykisasszonyt kellene neki lopni.

– No, királyfi – mondja a róka –, most öltözzék fel szakácsruhába, menjen el ahhoz a királyhoz, szegődjék be szakácsnak. Délben majd felséged vigye be a levest, hanem az ajtóban ejtse el. Többet nem mondok.

Eltűnt a róka megint, a királyfi pedig az inasával ment a harmadik király országa felé. Mikor ahhoz a városhoz értek, ahol a király lakott, felöltözött a királyfi szakácsruhába, az inasát a város végén hagyta, maga bement a királyi palotába.

Éppen kint sétálgatott a király az udvaron; odament hozzá a királyfi.

– Felséges király, én szakács vagyok, azért jöttem, hogy beszegődjek felségedhez, hogyha megfogadna.

– Jól van, fiam, én megfogadlak, éppen szakácsra van most szükségem; jó, hogy jöttél.

Beszegődött hát a királyfi szakácsnak, mindjárt is bement a konyhába; hanem a másik szakács egész délelőtt lármázott rá, mert minden ételt elrontott. Következett az ebéd ideje, a régi szakács sehogy se akarta megengedni a királyfinak, hogy az ételt ő vigye be, de az addig könyörgött neki, míg utoljára mégis ráállott. Amint hát vitte volna be a királyfi a levest, az ajtónál szántsándékkal megbotlott, elejtette a tálat, hogy összetört. A királykisasszonynak már akkor megtetszett a szép szál legény, mikor belépett, mikor meg a tálat elejtette, mindjárt gondolta, hogy aligha igazi szakács ez, mert akkor nem lett volna ilyen ügyetlen, jobban vigyázott volna; amint pedig szedte össze a cserepet, meglátta a kisasszony az ujján az aranygyűrűt, mindjárt gondolta, hogy nem lehet más, mint valami királyfi. Nem is hagyta abba a dolgot, hanem másnap nem ment be ebédelni az

apjához, a maga szobájába terítettett két emberre; aztán behívatta az új szakácsot, ott mindjárt maga mellé ültette, kérdezte tőle, hogy hol vette azt a szép gyűrűt. A királyfi elbeszélte, hogy ő nem szakács, hanem egy gazdag király fia, meg mást is mindent, az egész élete folyását, mindjárt bele-szerettek egymásba halálosan. A kisasszony is elbeszélte, hogy az ő kezét most egy igen-igen gazdag király kérte meg, de neki nincs kedve hozzámenni, mert már olyan öreg, hogy a hamut is mamunak mondja, hanem ez az apjának mind nem használ, erőlteti, hogy menjen hozzá.

– Most hát, szívem szép szerelme, te az enyém, én a tied, nincs mást mit tenni, hanem az éjjel szökjünk meg, majd a te apád országában megesküdhetünk.

Kapott a királyfi két kézzel a tanácson, mindjárt elhatározták, hogy még azon az éjszakán, majd ha mindenki lenyugszik a királyi udvarban, megszöknek, reggelre pedig, ha lehet, túl teszik magukat a határon. Ezzel kiment a királyfi a kisasszony szobájából, várta az éjfélt; csak akkor jutott eszébe, hogy neki ezt a kisasszonyt a szomszéd királynak kell vinni, hogy a lovat megkapja, mert ha azt meg nem kapja, az aranytollú madár sem lesz az övé, anélkül pedig nem akart az apja szeme elébe menni. Búsult ezen szörnyű módon, már azt is gondolta, hogy érte se megy a kisasszonyért, de azután eszébe jutott, hogy akárhogy lesz, akármint lesz, el kell neki lopni a kisasszonyt, jobb hát ha most elszökteti, azután majd tanácsot kérhet a rókától. El is szöktette szerencsésen, kimentek a mezőre a királyfi inasához, ott, míg az inas a lovakat nyergelte, a királyfi félrement, elszakította az ötödik szál szőrt is. Ott termett a róka.

– Mi a baj, felséges királyfi?

– Hát bizony most az, hogy nem tudom, a királykisasszonytól váljak-e meg, vagy madár nélkül menjek haza. Mert így meg így áll a dolog.

– Sose búsuljon azon a királyfi, majd elintézem én azt, most majd együtt megyek felségeddel.

Mentek aztán együtt négyen: a királyfi, a szép királykisasszony, az inas meg a róka. Mikor ahhoz a városhoz értek, ahová a kisasszonyt kellett volna vinni, a város végén a róka éppen olyan szép kisasszonnyá változott, mint az igazi, úgyhogy a királyfi is alig tudta megismerni őket, a róka-kisasszony mondta az igazinak, hogy csak menjenek az inással, nekik most a királyfival egy kis dolguk van, hanem majd utánuk mennek. Ment aztán a kisasszony tovább, a királyfi pedig a róka-kisasszonyt bevezette a királyi palotába. A király, amint meglátta őket, nyakába borult örömeiben a királyfinak, összevissza csókolta. A királyfi aztán mondta neki, hogy a kisasszony nagyon el van fáradva, mert egész éjjel mindig jöttek, adjon neki külön szobát, hadd pihenje ki magát. Mikor ez megvolt, búcsút vettek egymástól, a királyfi megkapta az ezüsthúsú, aranyszőrű lovat, a gyémánt

szerszámot meg még ráadásul tíz köből aranyabrákot, azután ment az igazi kisasszony után. A város végén utol is érte, aztán mentek együtt; amint egy darabig mentek, hallott a királyfi valami dübörgést, hátranéz, hát látja, hogy a róka szalad utánuk.

– Hát te hogy szabadultál meg?

– Csak úgy, hogy kibújtam az ablakon, aztán itt vagyok.

Mentek megint, mendegéltek, elértek ahhoz a királyhoz is, akihez a lovat kellett volna vinni. Búsult megint a királyfi, hogy hogy váljon meg ettől a szép állattól, de a róka vigasztalta, hogy csak bízza őrá, majd eligazítja ő.

Megint előreküldte a kisasszonyt az inással meg az ezüsthúsú, aranyszörű lóval, maga meg éppen olyan ezüsthúsú, aranszörű lóvá változott, úgymint maga a királyfi se ismerte meg, melyik másik. Elvezette aztán a királyfi a királyhoz.

– No, felséges király, elhoztam az ezüsthúsú, aranszörű lovat, hanem ezt most olyan istállóba kell tenni, amelyiknek nagy ablaka van, mert ez világossághoz van szokva.

Úgy tett a király, ahogy a királyfi mondta, aztán odaadta neki az aranytollú madarat, minden gyémántgyömböcséből egy-egy vékát meg annyi aranygallyat, amennyit elbírt; azzal elbúcsúztak, a királyfi ment a kisasszony után. Nem messze a várostól megint utolérte, azután mentek együtt a Veres-tenger felé. Alig mentek egy kicsit, megint utolérte őket a róka, elmondta, hogy megint búcsúzás nélkül jött el innen is, az istálló ablakán, azzal, amint elmondta, eltűnt.

Ment a királyfi a sok drágasággal; mikor már közel voltak a Veres-tengerhez, hátranéznek, hát látják, hogy jön utánok a három király három roppant nagy regement katonával, mert már akkorra észrevették, hogy megcsalta őket; megijedtek nagyon, nem tudták, mit csináljanak, csak sokára jutott eszébe a királyfinak, hogy elszakítsa a hatodik szál szőrt. Ott termett a róka, bezzeg most nem kellett neki magyarázni, hogy mi a baj, mert látta úgymint; hirtelen előkapott három almát, belebukott a vízbe, intett a királyfinak, hogy menjenek utána. Azok szót fogadtak, elkezdtek utána úszni.

Mikor már a lovak alig-alig bírták az úszást, elhajította az egyik almát, nagy darab szárazföld támadt ott mindjárt, azon megpihentek, azután mentek odább. Lövöldöztek utánuk a katonák, bele is lőttek egyszer a róka hátába, de az hirtelen bekente valami írral, mindjárt úgy beforradt, hogy a helye se látszott meg. Utánok is próbált úszni egynehány katona, hanem mikorra odaértek, ahol ezek először megpihentek, akkorra eltűnt a sziget, a sok katona mind ottveszett. Így hát, még kétszeri megpihenés után, szerencsésen átértek az innenső partra.

Mikor jól kipihenték magukat, megszólalt a róka:

– No, felséges királyfi, mármost énram semmi szüksége, én hát megyek dolgomra, hanem előbb emlékezzék még felséged a szerződésre, amit kötöttünk: hogyha szerencsésen megjárja az útját, mindenem, amit csak hoz, megosztozunk.

A királyfi nem ellenkezett, kétfelé mérték a sok gyémántgyümölcsöt, aranyabrakot, aranygallyakat, akkor a királyfi búcsúzni akart, de a róka azt mondta, hogy:

– Nem addig van ám az, királyfi! Nem úgy alkudtunk, hogy csak az ilyen haszontalanságon osztozunk, hanem úgy, hogy mindenem, de mindenem.

Ezzel elővette a róka az aranytollú madarat, azt kétfelé vágta, azután az ezüsthúsú, aranyszőrű lovat, legutoljára meg a szép kisasszonyt is kétfelé vágta, azt is elosztotta, mert azt is az úton szerezték együtt.

A szegény királyfi majd sírva fakadt, mikor látta, hogy az egész fáradozása, vesződése így kárba vész, de azért a rókának nem szólt, mert látta, hogy annak van igazsága, csak magára haragudott, hogy olyan szerződésbe bele tudott egyezni. Mikor látta a róka, hogy a királyfi így elszomrodott, elnevette magát.

– Ne búsuljon, felséges királyfi, visszaadok én mindent, még az aranygallyakat is, nem is akartam elvenni, csak azt próbáltam meg, hogy ideengedné-e felséged. Most már látom, hogy jószívű, mert ideadta volna szó nélkül, mindjárt fel is támasztom én mind a hármat.

Ezzel elővett valamiféle csudafüvet, megkente vele mind a hármat, mindjárt felelevenedtek, s meg hétszerte szebb kisasszony, hétszerte szebb ló és hétszerte szebb madár lett belőlük. Mikor éppen köszönni akarta a királyfi a rókának a szívességét, eltűnt onnan, mintha a föld nyelte volna el. A királyfi is hát a kisasszonyt felültette az ezüsthúsú, aranyszőrű lóra, maga meg az inasa felültek a másik kettőre, a sok kincset felrakták a nyeregkapába, azzal útnak indultak.

Mentek, mendegéltek, elértek ahhoz a városhoz, ahol menet a két öregebb királyfit találták egy csárdában, hát amint a város közepébe érnek, látják, hogy két rongyos embert akkor visznek akasztani, a sok temérdek ember meg kíséri; kérdi a királyfi egy embertől, hogy miféle emberek azok, akiket akasztani akarnak? Mi bünt tettek, hogy felakasztják őket?

Felelt rá az ember:

– Jaj, felséges királyfi, hosszas volna azt elbeszélni. Nem tudom én, hogy hol járnak ezek itt, már több öt esztendejénél, hogy itt, ebben a városban csavarognak, de azóta egy szalmaszálát se mozdítottak odébb, semmit se csináltak, hanem egyik kocsmából ki, a másikba be, éjjel-nappal mindig ettek-ittak, a sok temérdek pénznek keresztülmentek a nyakán, mert amint a világ beszél, királyfiak volnának ezek; most hát, hogy egy krajcárjuk se maradt, rablásra vetemedtek, de ez még nem volt elég,

hanem meg is öltek egy szegény kupec embert, amint a vásárból jött volna haza, hogy fel ne adhassa őket, mert rájuk ismert. De hiába! A gonoszságot a tyúk is kikaparja, rájok világosodott, hogy ők tették, most már lakolnak érte.

Nagyon elszomorodott ezen a királyfi, megismerte, hogy az az ő két testvérije, mindjárt ment a bírákhoz, kérte őket, hogy ilyen gyalázatot csak mégse kövessenek el két királyfin, azonfelül jól meg is kente mindegyiket, úgyhogy aztán nagy sokára megkegyelmeztek nekik. Akkor a királyfi ment egyenesen a testvéreihez, összevissza ölelte-csókolta őket, vett nekik szép ruhát, szép paripát, azután elindultak együtt mindnyájan hazafelé. A királyfi az úton elbeszélte nekik, hogy milyen nehezen jutott a madárhoz; hogy talált rá a szép kisasszonyra; hogy szöktette el; meg mindent, ami csak történt vele, de a bátyjai nagyon szegyenlették magukat tőle, a szemébe se mertek nézni, pedig az csak úgy szerette őket, mint azelőtt.

Egyszer beértek egy nagy rengeteg erdőbe, mikor a közepén voltak, megállottak pihenni, leszálltak a lóról, elővették az elemózsiát, ettek. Mikor jóllaktak, ledőlt a királyfi a mátkája ölébe, elaludt, az is ráhajtotta őrá a fejét, az is elszunnyadt, az inas meg félrement egy fa alá, ott aludt el. Bezzeg nem aludt a két öregebb királyfi; mikor látták, hogy ezek mind alusznak, összesúgtak-búgtak, hogy milyen nagy szegény lesz őrájok nézve, ha az apjuk megtudja, hogy az öccsük mentette meg őket az akasztófától, azt gondolták, hogy egyik rosszat a másikkal le lehet mosni, hát elhatározták, hogy megölik mind a hármat, otthon aztán azt mondják, hogy ők szerezték meg a madarat. Úgy is tettek. Legelőször az inashoz mentek, annak levágták a fejét, azután a királyfit szúrták keresztül; már éppen a királykisasszonyt is meg akarták ölni, hanem az felébredt, s könyörgött nekik, hogy ne öljék meg, nem mond ő meg senkinek semmit, nem bánja, ha a legutolsó konyhaszolgálóvá teszik is, csak az életének kegyelmezzenek. Még a két gonosz szívű, vadállatnál is vadabb királyfit is megindította ez a szép beszéd, megkegyelmeztek az életének; azután összeszedtek mindenféle drágaságot, amit az öccsük szerzett, az ezüsthúsú, aranszőrű paripát, az aranytollú madarat, mindenféle drágaságot, lóra ültek, hazamentek. Volt nagy öröm királyi apjuk házánál, mikor megérkeztek, nagy dárídót csaptak, folyt a bor, mint az árvíz, mindenkinek jókedve volt az egész háznál, csak egy volt szomorú, egy volt, aki éjjel-nappal sírt: a szegény királykisasszony. Kicsapta az a két gonosz királyfi a szolgálók közé, még azok közt is a legeslegutolsónak tették, hogy csak vesszen el minél előbb; az apjuknak meg, mikor kérdezte, hogy miféle lány az, azt felelték, hogy a kalickát tartani, a madárra vigyázni fogadták meg. Mikor pedig öccsükről tudakozódott a király, eltagadták, hogy nem látták soha, azt se tudják, hogy elment-e hazulról. Búsult az öreg király egy kicsit, hanem a két király-

fi vigasztalta, hogy majd hazajön az, de még azóta bizony fele útjára se ért, lám, ők is mennyi ideig voltak oda! Azután elbeszélték, hogy jutottak a madárhoz, az aranyszőrű lóhoz, éppen úgy, mint öccsük elbeszélte, csak a királykisasszony történetét hagyták ki.

Hiába volt azonban az aranytollú madár, nem segített a királyon semmit, mert csak úgy jött volna meg a szeme világa, ha az éneklését hallhatta volna, de a madár, egy kukkanás nem sok, de annyit se eresztett ki a száján, a fejét a szárnya alá dugta, úgy gurnyasztott egész nap. Az ezüsthúsú, aranyszőrű lónak se vették semmi hasznát, soha senkit nem eresztett magához, rúgott-vágott, ha valaki közel akart hozzá menni. Összehívatta a király az ország minden bölcs emberét, hogy fejtsék meg, mi ennek az oka, de hiába! Azok se mentek semmire, egyik egyet, másik mást mondott, csak az igazira nem talált rá egyik se.

Egyszer, mikor éppen ott rugdalózott az ezüsthó az udvar közepén, nyílt a kis ajtó, hát ki jött be rajta? – nem más, mint a legkisebb királyfi meg az inas. Amint belépett az udvarba, ment a ló egyenesen hozzá, úgy ette a markából az aranyabrákot, azután ment egyenesen a konyhába, kézen fogta a királykisasszonyt, ment vele a királyi apjához. Amint belépett az ajtón, odabent volt az aranytollú madár, mindjárt elkezdett énekelni olyan szépen, hogy a király szeme világa mindjárt megjött tőle, úgy látott, mint akárki más. Akkor a királyfi elbeszélte neki az egész útja történetét: hogy találta a rókát, hogy lopta a madarat, a lovat, a királykisasszonyt, hogy mentette meg bátyjait az akasztófától, azután elmondta, hogy mikor ott hagyták a bátyjai az erdőben megölve, ezt a róka hogy, hogy nem, megtudta, odament, feltámasztotta őt is, az inasát is azzal a fűvel, amivel azelőtt már a kisasszony is felelevenítette.

– Hanem mármost, édesapám, tartsunk lakodalmat, én a mátkámmal megesküszöm.

A király e nagy istentelenségen szörnyen megharagudott, a két nagyobb fiát mindjárt felakasztatta. A legkisebbnek pedig odaadta fele királyságát, nagy lakodalmat csaptak, a róka is ott volt benne, hanem azután megint eltűnt, csak akkor ment oda, ha szükség volt a tanácsára.

A királyfi pedig a szép feleségével boldogul élt, míg meg nem halt.

Pancimanci

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt egy szegény asszony, annak volt egy igen rest leánya, aki soha semmit se lendített a ház körül, hanem csak ült a padon a ház előtt, vagy pedig a

faluba sétafikált előre-hátra. Váltig ütötte-verte az anyja, de nem használt semmit. Egyszer éppen olyankor püfölte, mikor a királyfi többedmagával arra sétált, megszólítja a királyfi:

– Ugyan, szegény asszony, miért üti kend azt a leányt olyan nagyon?

– Ó, felséges királyfi, hogyan ütném, mikor mindenfélét megfon aranyfonalnak, amit elől-utól talál a ház körül, most is, míg a városban voltam kenyeret keresni, minden ágyamat megfonta aranyfonalnak, most már a sincs, amire lehajtsuk a fejünket.

Nagy szeget ütött ez a király fejébe: „Ejnye, de derék leány, jó volna ez nekem!”

Máskor megint arra sétált a királyfi, megint csak ütötte-verte a szegény asszony a lányát. Azt kérdi a királyfi:

– Miért üti-veri kend, szegény asszony, azt a leányt megint?

– Ó, felséges királyfi, hogyan ütném-verném, mikor még a sövényt is mind felfonta aranyfonalnak.

Még nagyobb szeget ütött a dolog a királyfi fejébe.

Harmadszor már szántsándékkal vette arra az útját, hát megint csak ott kínoztta a lányát a szegény asszony.

Akkor már éppen nem állhatta meg a királyfi szó nélkül:

– Ejnye, kutya teremtette! Minek üti-veri kend azt a szegény leányt?

– Hogyan ütném, felséges királyfi, mikor még a ház tetejéből is mind aranyfonalat fon, pedig az nekem nem kell.

– Azért bizony sose üsse-verje, hogy olyan jó fonó; elveszem én, majd lesz énnálam miből fonni aranyfonalat.

Nagyon megörült a szegény asszony, hogy megszabadulhat attól a rossz leánytól; a királyfi is megörült, mert szép is volt a leány, de azt is meggondolta, hogy ha még a sövényből is aranyfonalat csinál, hát őnála a drága szép lenből milyet fonhat?

Nem is húzták-halasztották a dolgot, megesküdtek, s olyan lakodalmat csaptak, hogy Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé.

Egy héttel a lakodalom után mondja a királyfi a feleségének:

– No, édes feleségem, te talán meg is unod magad, hogy nem fonhatsz, hanem ne félj, majd hozok én már lent. Holnap vásár lesz itt a szomszéd városban, majd veszek ott vagy egy szekérrel.

Vett is a királyfi annyit, hogy nyolc ökör alig bírta haza.

– No, feleségem, most már fonhatsz.

A szegény királyné nem merte megmondani, hogy nem tud fonni; bezárkózott egy szobába, ott sírt-rítt három nap, három éjjel. Harmadik éjszaka, amint ott sír-rí, éjfél tájban megzörgeti valaki az ablakot.

– Nyisd ki, királyné, az ablakodat!

A királyné kinyitotta, beugrott rajta egy kis ember. Három arasz volt a hossza, két rőf a bajusza, egy sing a szakálla. Megszólította a királynét:

– Tudom, mi a bajod, felséges királyné, de tudok ám én azon segíteni. Én három nap alatt azt a sok lent mind meg tudom fenni aranyfonalnak, addig te találd ki a nevem, ha kitalárod, itthon maradhatsz, ha ki nem talárod, elviszlek magammal.

Gondolkozott a királyné, mitévő legyen? Utoljára is arra határozta, hogy odaadja a lent. Mindegy, akár így, akár úgy hal meg.

A kis ember elvitte a sok lent. Most a királyné még szomorúbb lett, mert sehogy se tudta a kis ember nevét kitalálni.

Másnap kiküldte a királyfi az ő vadászait az erdőre. Este, amint hazajönnek, azt találja tőlök kérdezni:

– Mi újság, fiúk?

– Jaj, felséges királyfi – kezdi az egyik –, tudnék én valamit, de tán el se hiszi felséged!

– Már mért ne hinném? Elhiszem biz én, csak mondd el!

– Hát, felséges király, amint az este ránk esteledett az idő, a többiek tüzet raktak, elkezdtek danolni, én, hogy nagyon álmos voltam, otthagytam őket, elindultam az erdőbe, hogy majd valami jó mohos helyet keresek magamnak, ahova lefeküdjem. Amint barangolok előre-hátra, egy pislogó tűz ötlik a szemembe. Én is mindjárt arra fordítottam a szekerem rúdját, hogy megnézzem, mi az ott. Hát látom, hogy egy pici kis tüzet ugrál keresztül-kasul egy pici kis ember, három arasz volt a hossza, két rőf a bajusza, egy sing a szakálla, mindig azt kiabálta: „Én vagyok Pancimanci, az én nevem senki se tudja, sütök-főzök, holnapután szép menyasszonyt hozok.” Én azzal eljöttem onnan, hogy majd a pajtásaimnak is megmutatom a csodabogarat, de mire visszamentünk, hűlt helyét találtuk.

Mindenki elcsodálkozott ezen a furcsaságon, csak a királyné örült meg neki, mert tudta, hogy az az ő embere. Este nagy vígan ült a szobájában, még az ablakát is nyitva hagyta, egyszer csak ugrik be rajta egy kis ember.

– No, királyné, kitelt a három nap; hazahoztam a sok drága aranyfonalat, hát te kitaláltad-e az én nevemet?

– Hallgass, Pancimanci, hogyan találtam volna!

Leesett az álla szegény Pancimancinak. Szó nélkül hordta be a sok aranyfonalat a kamrába.

Másnap reggel bevezeti a királyné az urát karonfogva a kamarába, mutatja neki a sok aranyfonalat.

– Nézd csak, kedves uram, felséges király, de sok szép aranyfonalat fontam.

A királynak majd elvette a szeme világát a nagy fényesség, úgyannyira, hogy félre kellett neki fordulni. Összevissza csókolta a feleségét.

Harmadnap abban a városban volt vásár, ahol a királyfi lakott, kiment a királyfi, összevásárolt minden lent, ami csak a vásárban volt. A királyné azalatt otthon sírt-rítt, nem tudta, mit csináljon megint a sok lennel.

Egyszer eszébe jutott, hogy lakik ott közelében három koldusasszony, akik közül az egyiknek háta volt kipúposodva, a másoknak az ajaka ért le a melléig, a harmadiknak a nyelve verte a hasát. Ezeket magához hívatta a királyné, s megparancsolta nekik, hogyha majd a király otthon lesz, menjenek oda koldulni, s ha kérdi a király: mitől lettek olyan nyomorékok, mondják: a sok fonástól.

Úgy is lett. Hazament a király, megebédelt, délután kiment az udvarra sétálni. Amint ott sétálgat, egyszer csikorog a kis ajtó, odanéz a király, látja, hogy alig tud rajta bejönni egy szegény asszony, olyan púpos a háta, odamegy a királyhoz, kéri, hogy: az Isten nevében ne sajnáljon neki adni valamit. A király adott neki egy aranyat, de megkérdezte tőle:

– Ugyan, szegény asszony, mi dolog az, hogy a kend háta úgy kipúposodott, vagy ilyen volt mindég?

– Jaj, felséges király! Nem volt olyan szép leány, mint én, ebben a városban se, de nagyon dolgos voltam, mindig fontam, éjjel-nappal, s a sok üléstől így kipúposodott a hátam.

A király gondolkozóba esett, hogy hátha az ő felesége is így megpúposodnék; de csak járkált tovább. Egy kis idő múlva megint csak nyílt a kis ajtó, megint jött rajta be egy koldusasszony, akinek az ajaka a mellét verte. Ennek is adott a király egy aranyat, s ettől is megkérdezte, mitől nőtt úgy meg az ajaka.

– Jaj, felséges király – felelt a koldusasszony –, nem volt olyan szép leány, mint én, nagy darab földön. De sokat fontam, sokat rágtam a kender, utoljára így megnőtt az ajakam.

Már itt a király arra gondolt, hogy megmondja a feleségének, hogy kevesebbet fonjon, neki is indult, hogy bemegy a házba, de a kutyák elkezdtek ugatni, hát csak megnézte, hogy ki jön.

Nem más ment befelé, mint a harmadik koldusasszony, akinek nyelve a hasáig lógott.

– Hát a kend nyelve mitől nőtt ilyen nagyra? – kérdi tőle a király.

– Jaj, felséges király, biz ez a sok fonástól. Sokat kell nyálazni a fonalat, mikor fon az ember, attól nőtt így meg.

A király beszaladt a feleségéhez, elmondta neki, hogy mit látott-hallott, milyen volt a három koldusasszony.

– De nem is engedem ám, hogy többet fonj, még csak egy arasznyi fonalat se!

A királyné tettette magát, mintha ő bánná legjobban a dolgot, elkezdett sírni-ríni, de nem használt semmit. – A király a sok lent mind megégettette, még a hamuját is kihordatta az udvarából.

Az naptól fogva semmi gondja sem maradt a királynénak. Még ma is boldogul élnek, ha meg nem haltak.

A veres tehén

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy király meg egy királyné. Volt nekik egy igen szép kis fiok, Ferkónak hítták. Ez annyira szerette az anyját, hogy mindig utána ment, akárhová ment az anyja, úgyszólván, hogy néha a királyné maga is megsokallta ezt a nagy szeretetet, rá-rákiáltott, hogy: „Mit csikókodol utánam?” De ez sem használt semmit. Ferkó megfogta az anyja ruháját, s el nem eresztette volna, tán ha agyonütötték volna is. Egyszer beteg lett a királyné, Ferkó mindig ott virrasztott az ágya mellett, el nem lehetett onnan vinni se szép szóval, se fenyegetéssel, mikor pedig meghalt az anyja, a házban is alig tudták megtartani, mindig arra ment volna, amerre az anyját temették.

Volt abban a városban egy özvegyasszony, annak volt három leánya, ezek mindig csalogatták Ferkót magukhoz, addig-addig csalogatták, hogy Ferkó megszerette őket, addig kérte az apját, hogy vegye el az özvegyasszonyt, hogy a király utoljára rálett és elvette. Hej, szegény Ferkó nem is gondolta volna, hogy az ő állapotja olyan hirtelen rosszra fordul, mert alighogy hazavitték a mostoháját, mindjárt másképp bánt vele, addig mindig tömte belé a legjobb ételeket, aztán meg a korpakenyeret is darabonként kéztől adta neki. A maga leányait tejbe-vajba fürösztötte, még a szélre se eresztette ki soha, szegény Ferkót meg kicsapta a cselédek közé, mindig ott lakott. A király az ország dolgával volt elfoglalva, nemigen gondolt rá, hogy tartják a fiát, mit adnak neki enni. Hej, pedig ha tudta volna, hogy a felesége mindig azon mesterkedik, mi módon veszíthetné el Ferkót, hogy az ország az ő lányaira maradjon – majd másképp vette volna ő is a dolgot. Itt – lelkemadta – meg se gondolnák kelmetek, mi történt a dologból.

Egy reggel bement a király udvarába egy szép veres tehén, ment egyenesen az istállóba, mint aki tudja a járást, megállott a jászol előtt, csak hogy maga-magának a szarvára nem kötötte a kötelet! A mindenesnek csak elállt szeme-szája, hogy miféle Isten csodája tehén az. Mit keres az ott? Szaladt egyenesen a királyhoz, s elmondta neki a dolgot. A király is megörült, amint meghallotta, mert már a felesége három nap óta azért

nyelvelt rá, hogy kevés a fejőstehén, megparancsolta, hogy kössék a többi tehén közé, ha nem akad gazdája, jó lesz az is fejőstehénnek. Bekötötték hát az istállóba, pedig az a tehén nem volt más, mint a meghalt első királyné, a Ferkó édesanyja, ki azért ment veres tehén képében a királyi udvarba, hogy a fiát táplálja, mert látta, hogy nagyon rosszul bánnak vele. Már egynéhány napig ott volt, de mégse segíthetett a fián, mert az felé se ment az istállónak, hanem tán egy hét múlva oda ment be egy délben a maga ebédjét, a darab korpakenyeret megenni. Az istállóban éppen senki se volt, a kis Ferkó, amint észrevette, hogy senki se látja, elkezdett sírni, de oly keservesen, hogy az ellenség szíve is megesett volna rajta. A veres tehén, amint meglátta, mindjárt magához szólította:

– Édes fiam – mondja neki –, én vagyok a te édesanyád. Azért jöttem ide veres tehén képében, hogy téged tápláljalak, mert láttam, hogy milyen rosszul bánnak veled. Ezután hát sohase edd meg azt a rossz kenyeret, hanem add oda a kutyának, magad meg, ha megéhezel, csak gyere ide, majd jóltartalak én.

Erre a szóra megfogta a jobb szarvát, lecsavarta, s olyan terített asztal termett oda, hogy a királyi palotában sem volt párja soha. Ferkó istenesen jóllakott, azután kiment, de az anyja erősen ráparancsolt, hogy el ne mondja senkinek a dolgot, mert akkor akármi úton-módon, de elveszítik mind a kettőjüket. Nem is szólt Ferkó senkinek, de az naptól fogva olyan pirospozsgás fiú vált belőle, hogy párját kellett keresni.

A királyné sehogy se tudta elgondolni, mi dolog az, hogy Ferkó olyan egészséges, pedig egyebet se kap, mint korpakenyeret, az ő leányai mindig pecsenyével, kaláccsal élnek, mégis csúnyább színben vannak.

A lányaitól is kérdezte, nem tudják-e ennek az okát. De azok se tudták. Amint ott tanakodtak rajta, megint megy be Ferkó, hogy adjanak neki kenyeret, mert ehetnék; odaadnak neki egy darabot. Ferkó szalad vele egyenesen az istállóba. Azt mondja a királyné a legkisebb lányának:

– Eredj, leányom, nézd meg, hová teszi az a kölyök azt a sok kenyeret.

Annak a leálynak, akinek azt mondta, csak egy szeme volt a homloka közepén, mert – azt meg el is feledtem mondani – ez a három leány olyan csodálatos teremtése volt az Istennek, hogy a legkisebbnek egy szeme volt, a középsőnek kettő, a legnagyobbak három.

Most hát az egyszemű ment le meglesni Ferkót, elment az istállóig, megállott az ajtajában, amint a veres tehén meglátta, rákiáltott:

– Gyere ide, te kutyának a leánya, hadd tartsalak jól! De előbb hunyd be a szemed; majd ha kérdik odabent, hogy ki ad Ferkónak enni, meg ne mondd, mert halálnak halálával halsz meg! Úgyse tudnál semmi bizonyost mondani, mert be volt hunyva a szemed, nem láttál semmit.

Jóllakott a leány, hogy alig bírt mozogni, aztán felment az anyjához. Kérdezték tőle, hogy mit látott. De nem merete megmondani, csak azt mondta, hogy maga eszi meg Ferkó a kenyeret, leül a jászol mellé, úgy eszi, hogy majd megfullad tőle.

Azt mondja a királyné a középső leányának, akinek két szeme volt:

– Eredj le te, leányom, több szemed van, hátha többet látsz.

Lement a középső leány is, ez is megállott az istállóajtóban, ezt is behítta a veres tehén:

– Gyere be, te kutyának a leánya, hadd tartsalak jól téged is. De előbb behunyod a szemed, hogy semmit se láss! Ha pedig odabent valamit mersz mondani, halálnak halálával halsz meg! Úgyse tudsz semmi bizonyost, nem látsz semmit.

Teleette magát ez a leány is, hogy majd kipukkadt, azután felment, de odafent ez se mert mást mondani, csak azt mondta, hogy maga Ferkó eszi meg mind azt a kenyeret. Megszólal erre a legöregebb leány, akinek három szeme volt:

– Édesanyám, majd lemegyek én, nekem három szemem van, jobban észreveszek akármit.

Az anyja azt mondta rá, nem bánja, ha lemegy is. Lement hát a leány, s megállt az istállóajtóban. A veres tehén behívta ezt is:

– Gyere be, te kutyának a leánya, hogy tartsalak jól téged is, de először hunyd be a szemed!

A leány behunyta a két szemét, de a harmadikat, amely a tarkóján volt, nyitva hagyta. Odaáll a veres tehén mellé, hát látja, hogy lecsavarja a jobb szarvát, mire mindjárt olyan terített asztal kerekedik oda, hogy nem volt párja széles e világon. Jóllakott a leány, mikor fel akart menni, erre is ráparancsolt a veres tehén, hogy meg ne merjen odabent mondani semmit, de hiába volt az erős parancs, mert a leány, hogy mindent látott, alig várta, hogy felérjen a palotába; mindjárt elmondta az anyjának töviről-hegyire a dolgot.

– Jaj, édesanyám, nem csoda, hogy Ferkó olyan egészséges! Olyan ételekkel, italokkal él az, amiknek mi még a hírét se hallottuk, csak a jobb szarvát csavarja le az a veres tehén – aki pedig nem is tehén, hanem a Ferkó édesanyja, az első királyné –, mindjárt olyan terített asztal terem a jászol elébe, amelyet még sohasem látott édesanyám. Ferkó csak úgy turkál a sok drága étel közt; hanem már most azon gondolkozunk, hogy veszítsük el azt a veres tehenet, mert ha azt meg nem öletjük, a nyakunkra neveli ezt a kölyköt.

Megijedt a királyné, amint ezt meghallotta. Gondolkozóba esett, hogy miképpen kellene elveszíteni a veres tehenet. Azt tudta, hogy az urának

nagyon kedves állatja, nem egykönnyen lehet majd rávenni, hogy vágassa le, addig gondolkozott, míg kitalálta azzal a fufangos eszivel.

– No, leányom – mondta a legnagyobb leányának –, így gondoltam ki a dolgot. Én most nehéz betegnek tettetem magam, majd ha az uram hazajön a háborúból (mert éppen háborúban volt a király), mindenképp próbál meggyógyíttatni; de én addig fel nem kelek az ágyból, míg a veres tehén szívéből nem ehetem.

Mikor azt beszélte a királyné, a kis Ferkó éppen ott hallgatódzott a kulcslyukon, leszaladt nagy ríva a veres tehénhez.

– Jaj, édesanyám, ezt meg ezt beszélik odafent.

Feleli rá az anyja:

– Sose sírj azon, édes fiam, jó az Isten, jót ád, majd gondodat viseli, de nem is hagyom én magam levágni, hanem tudod, úgy tégy, hogy mikor idehívják a mézáróst, hogy engem levágjon, kérd az apádat mennyre-földre, hogy engedje meg, hogy te vágj le, ha nem akarja megengedni, én nem hagyom magam megfogni, úgy aztán majd csak megengedi. Akkor te gyere mellém, emeld fel a taglót, de ne üss rám, hanem hajítsd el messzire; magad meg pattanj fel a hátamra, úgy elviszlek én, hogy sohase látnak többet ezek a kutyák.

Csakugyan úgy történt a dolog, amint előre kicsinálták. Hazajött a király a háborúból, s nagy betegen találta a feleségét. Megijedt szörnyen, hogy már ez is meghal, mindjárt összehívta az ország minden doktorát, borbélyát, minden kuruzsló öregasszonyt, minden hetedik gyereket, hogy tudnának rajta segíteni.

Gyógyították volna is ezek a királynét mindenféle orvossággal, de nem lett semmi látszatja.

Egy reggel behívatja a királyné az urát magához.

– Hej, kedves uram – mondja neki –, megálmodtam ám az éjszaka, hogy mitől gyógyulnék meg, de meg se merem mondani, mert tudom, úgyse engeded megtenni, pedig ha abból nem ehetem, harmadnapra meghalok.

– Dehogynem engedem meg, kedves feleségem! Ami csak hatalmamban áll, mindent megteszek, csak te meggyógyulj. Mi lenne hát az, ami javulásodra szolgálna?

– Nem más, mint a veres tehénnek a szíve, ha abból csak egy falatot ehetném, mindjárt meggyógyulnék.

– Ó, ha csak ez a baj, mindjárt levágotom azt a veres tehenet, délre el is lesz készítve a szíve. Biz ennek kár is volt olyan nagy feneket keríteni.

El is küldött a király mindjárt mézárosokért. Odamentek a mézárosok, kivezették a tehenet az udvarra. Amint kiértek, elszabadult a tehén, se-hogy se tudták megfogni, szaladgált, öklelőzött, meg nem állott egy szem-

pillantásra se. A kis Ferkó odament az apjához, elkezdte kérni, hogy adassa oda neki a taglót; majd meglátják, neki megáll; a király eleinte rá se hederített, hogy mit beszélt a fia, de hogy látta, hogy a vágólegények sehogy se bírnak a tehénnel, odaszólt nekik:

– Ugyan adjátok oda azt a taglót ennek a gyermeknek, hadd lássuk, mire megy vele.

A kezébe veszi Ferkó a taglót, közeledik a tehénhez, hát úgy megáll, mint egy tőke, meg se mozdul. Elbámult mindenki, hogy mi lesz már ebből? Ferkó egészen mellé ment a tehénnek, felemelte a taglót, már csak várták, hogy hogy üti le a tehenet; hát hirtelen elhajította a taglót, felpattant a veres tehén hátára, úgy elnyargalt rajta, hogy sohase látták többé. Hiába nyargaltak utána lóhátas emberek, még csak nyomába se hághattak.

Ettől az órától fogva mindenben szerencsétlen lett a király. A regementjét megverték, elpusztították, gulyája, ménese mind eldöglött, amije csak volt, mindenének vége lett, az asszony is pusztította, a három eladó leány is prédálta, egyszóval, mikor Ferkó elment a királyi háztól, az Isten áldása is otthagytá, földönfutóvá lett a király is, a királyné is leányaival együtt.

A veres tehén pedig ment, mendegélt hetedhét ország ellen a kis Ferkóval. Mindaddig ment, míg a király országából ki nem ért, ott aztán megállott, leszállította Ferkót a hátáról.

– No, fiam – mondta neki –, te maradj itt, én elmegyek egy kicsit legelni, mert éhes vagyok, ha addig keres valaki, mondd neki, hogy elmentem zöld sásnak zöld sás idejében zöld sást enni, ha pedig valami bajod lenne, nesze, itt van ez a síp, azt fújd meg, mindjárt itt termek.

Elment a veres tehén. De alighogy elment, mindjárt ott termett Ferkó mellett egy nagy farkas.

– No, te kutya, hol van az a kutya anyád?

– Elment zöld sásnak zöld sás idejében zöld sást enni.

– No, ha hazajön, mondd meg neki, hogy holnap énvelem a rézhídra jöjjön viaskodni.

Mihelyt elment a farkas, mindjárt megfúttá Ferkó a sípot, ott termett az anyja.

– No, fiam, mi bajod?

– Hát itt volt egy nagy farkas, kereste kendet, azt mondta, hogy holnap ővele a rézhídra menjen viaskodni.

– Hadd beszéljen, rá se hallgatok, hanem még egy kicsit elmegyek legelni, mert még nem laktam jól.

Alig ment el, megint ott termett egy nagy medve.

– No, te kutya, hol van az a kutya anyád?

– Elment zöld sásnak zöld sás idejében zöld sást enni.

– No, ha hazajön, mondd meg neki, hogy holnap énvelem az ezüsthídra jöjjön viaskodni.

Megint megfúta Ferkó a sípot; ott termett az anyja.

– No, fiam, mi bajod van megint?

– Hát itt volt egy nagy medve, kereste kendet, azt mondta, hogy holnap ővele az ezüsthídra menjen kend viaskodni.

– No, fiam, csak ennél nagyobb bajt ne adjon az Isten soha, akkor még jó lesz. Hanem még egy kicsit elmegyek, mert mégse laktam jól.

Alighogy elment, ott termett egy nagy, dühös oroszlán.

– No, te kutya, kutyának a fattya, hol van az a csatrangós anyád?

– Elment zöld sásnak zöld sás idejében zöld sást enni.

– No, ha hazajön, mondd meg neki, hogy itt voltam. De most, ha ezer lelke van is, meg kell neki halnia, holnap énvelem az aranyhídra jöjjön viaskodni.

Megfújja Ferkó a sípot; ott terem a veres tehén nagy sárosan, elfáradva.

– No, fiam, megint baj van?

– Baj bizony, édesanyám! Itt volt egy nagy, dühös oroszlán, azt mondta, hogy holnap ővele az aranyhídra menjen kend viaskodni.

– No, fiam, ha ez is ellenem van, akkor meg kell halnom, mert azzal a dühös állattal nem bírok. De majd ha holnap kimegyünk az aranyhídrahoz, gyere ki te is, állj meg a híd mellett, mikor majd én látom, hogy csakugyan felülkerekedik az oroszlán, elhajítom a jobb szarvam, te azt kapd föl, szaladj el vele, de bele ne nézz, míg valami nagy várost nem érsz, ott aztán belenézhetsz, majd meglátod, mi lesz belőle.

Másnap elbúcsúztak egymástól. Kimentek nagy szomorúan az aranyhídrahoz, már akkor ott várta őket az oroszlán, összecaptak a veres tehénnel, sokáig viaskodtak, utoljára is az oroszlán kerekedett felül, akkor a tehén elhajította a jobb szarvát. Ferkó felkapta, szaladt vele, míg egy város alá nem ért, ott belenézett, hát – hiszitek, nem hiszitek – olyan nagy juhnyáj jött ki belőle, hogy nem látszott széle-hossza. No iszen meggyűlt a szegény Ferkónak a baja, nem tudta, hogy mit csináljon azzal a sok juhval, maga nem tudott velők bánni, juhásza meg nem volt. Amint így töprekedik, odamegy hozzá egy nagy kutya, azt mondja neki:

– Látom, gazduramnak nincs juhásza. Fogadjon meg engem, majd megőrzöm én a nyáját.

– Nem bánom – feleli Ferkó –, hát mit kérnél?

– Ha megengedné gazduram, hogy hat juhát megegyem, akkor beszélgetnék veled.

– No, nem bánom, hanem aztán hűségesen szolgálj!

Hozzáfogott a kutya az evéshez, de mire a hatodikat ette volna, kipukkad; megint juhász nélkül maradt Ferkó. Különben is nagyon szomorú volt szegény, hogy így magában maradt; senkije sincs a kerek ég alatt, ez még jobban elvette a kedvét. Amint ott búslakodik, odamegy hozzá egy farkas.

– Ejnye, de szomorú gazduram! – mondja neki.

– Bizony hé, nem is lesz nekem jókedvem ebbe az életbe soha, látod, most sincs juhászom, akire ezt a nyáját bízhatnám.

– Az bizony nagy baj! Hanem tudja mit, gazduram? Gondoltam én egyet, azt mondja kend, hogy sohase lesz többet jókedve; én hát beszegeődöm juhásznak, meg is őrzöm a nyáját hűségesen, ha megígéri kend, hogy mihelyt lelelőszőr jókedve lesz, nekem adja a fejét.

– Itt a kezem – felelt rá Ferkó, mert maga is azt gondolta, hogy neki már nem is lehet soha többet jókedve.

Attól az órától a farkas őrizte a nyáját hűségesen, mert úgy gondolkodott, hogy majd csak lesz egyszer a gazdájának jókedve, akkor aztán megeszi, a nyáj is őrá marad; Ferkó pedig eladott egy jó csomó juhot, az árából nagy palotát csináltatott. Élt a nagy uraságban.

Lakott abban a városban egy igen gazdag király, nem volt neki több gyermeke, csak egyetlen gyönyörűséges szép leánya. Ez a király egyszer nagy bált adott, Ferkót is meghívta bele. El is ment Ferkó: csináltatott magának egy öltözet aranypaszomántos ruhát, azt magára vette, úgy ment el. Mikor belépett az ajtón, mindenki rábámult, a sok hercegkisasszony mind azt suttofta egymásnak, hogy még ilyen szép legényt nem látott; de Ferkó rájuk sem nézett, hanem ment egyenesen a királykisasszonyhoz, táncba hívta, tánc után meg beszédbe eredt vele. Elmondta neki az egész élete történetét, hogy ő is királyfi, meg mindent, ami csak vele történt, s úgynyira beleszerettek egymásba még akkor este, hogy felfogadták, hogy soha többet el nem hagyják egymást.

Másnap meg is kérte Ferkó a királytól a leányát, az beleegyezett, meg esküdtek, nagy lakodalmat csaptak. Hanem mikor legjobban mulatnak, betoppan a farkas, mondja, hogy ő a vőlegény fejéért jött, akkor jutott Ferkónak eszébe a fogadása, nagyon megijedt ő is, a menyasszonya is. Szaladtak nagy ijedten a királyi apjokhoz, elmondták neki a dolgot. A király nagyot nevetett rajta.

– No, csak maradjatok itt, majd kifizetem én farkas uramat – azzal kiment; volt neki kilenc nagy komondora, azoknak odaadott kilenc búzakegyerret, mikor megették, ráuszította őket a farkasra; úgy széttépték, mint a semmit.

Akkor megint nagy lakodalmat csaptak. Még most is élnek, ha meg nem haltak.

A kis kakas gyémánt félkrajcárja

Volt a világon egy szegény asszony, annak volt egy kis kakasa. Csak ott keresgél, csak ott kapargál a kis kakas a szeméten, egyszer talál egy gyémánt félkrajcárt. Arra megy a török császár, meglátja a kis kakasnál a gyémánt félkrajcárt, azt mondja neki:

- Kis kakas, add nekem a gyémánt félkrajcárod.
- Nem adom biz én, kell a gazdasszonyomnak.

De a török császár erővel is elvette tőle, hazavitte, betette a kincseskamarájába. A kis kakas megharagudott, felszállott a kerítés tetejére, elkezdett kiabálni:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom!

A török császár, csak hogy ne hallja, bement a házba, de akkor meg a kis kakas az ablakába repült, onnan kiabálta:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom!

Megharagudott erre a török császár.

– Eredj, te szolgáló, fogd meg azt a kis kakast, hogy ne kiabáljon, vesd belé a kútba.

A szolgáló megfogta, kútba vetette. De a kis kakas csak elkezdte a kútban:

– Szídd fel begyem a sok vizet, szídd fel begyem a sok vizet! – Arra a begye mind felszította a vizet a kútból.

A kis kakas megint felszállott a török császár ablakába.

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom!

Megint azt mondja erre a török császár a szolgálójának:

– Eredj, te szolgáló, fogd meg azt a kis kakast, vesd belé az égő kemencébe.

A szolgáló megint megfogta a kis kakast, az égő kemencébe vetette. De a kis kakas megint csak elkezdte:

– Ereszd ki begyem a vizet, hadd oltsa el a tüzet! Ereszd ki begyem a vizet, hadd oltsa el a tüzet!

Erre a begye mind kieresztette a vizet, eloltotta a tüzet. Akkor megint csak felszállott az ablakba.

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom!

Még nagyobb méregbe jött erre a török császár.

– Eredj, te szolgáló, fogd meg azt a kis kakast, vesd belé a méhes kasba, hadd csípjék agyon a darazsak.

A szolgáló belévetette a kis kakast a méhes kasba. Ott megint elkezdte a kis kakas:

- Szídd fel begyem a darázst; szídd fel begyem a darázst!

Arra a begye mind felszította a darázst. Akkor megint felszállott a török császár ablakába.

– Kukurikú, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom!

Már a török császár nem tudta, mit csináljon vele.

– Eredj, te szolgáló, hozd ide azt a kis kakast, hadd tegyem ide a bő bugyogóm fenekébe.

Megfogja a szolgáló a kis kakast; a török császár beteszi a bő bugyogója fenekébe.

Akkor a kis kakas megint csak elkezdi:

– Ereszd ki begyem a darázst, hadd csípje meg a farát; ereszd ki begyem a darázst, hadd csípje meg a farát!

A begye mind kieresztette a darázst, azok jól megcsipkedték a török császár farát. Felugrik erre a török császár.

– Jaj, jaj, a fránya egye meg ezt a kis kakast! Vigyétek hamar a kincseskamarába, hadd keresse meg a maga gyémánt félkrajcárját.

Bevitték a kis kakast a kincseskamarába, ott megint elkezdi a maga mondókáját:

– Szídd fel begyem a sok pénzt, szídd fel begyem a sok pénzt! – Erre a begye mind felszította a török császár három kád pénzét. A kis kakas hazavitte, odaadta a gazdasszonynak; gazdag asszony lett belőle, még máig is él, ha meg nem halt.

Az őzike

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperencián is túl volt egy özvegyember meg egy özvegyasszony. Az özvegyembernek volt egy kisleánya meg egy kisleánya, az özvegyasszonynak nem volt egy csepp gyermeke se. Egyszer, hogy, hogy nem, rá gondolta magát az özvegyember, elvette az özvegyasszonyt.

Egy darabig csak szépen bánt az asszony a gyermekekkel, hanem aztán mindig ütötte-verte őket, soha jó szemet se vetett rájuk, utoljára még azt sem engedte meg nekik, hogy a házban háljanak, hanem a pitvarban vetett nekik ágyat. A kisleány már nagyobbacska is volt, okosabb is volt, mint a kisfiú, sokszor búsult rajta, hogy nekik milyen rossz sorsuk van, sokszor fél éjszaka se tudott aludni a nagy bánat miatt. Egyszer, amint ott sírdogált az ágyában, hallja, hogy az apja meg az anyja beszélgetnek a házban. Odahallgat, hát mit hall, mit nem, hallja ám, hogy arra beszéli rá az anyja az apját, hogy hizlalják meg őket dióval, ha aztán jól meghízna, vágják le. Megjijed a kisleány nagyon, de nem szólt senkinek semmit.

Ez naptól fogva jó dolguk volt a gyermekeknek, egész nap mindig előttök állt a sok dió, akkor ettek, mikor nekik tetszett, de még rájok is parancsoltak, hogy vagy kell, vagy nem, mindig egyenek, a mostohájok is mindig édesgette, lelkemezte őket, csak hogy tejbe-vajba nem fűrésztötte. Már fogytán volt a dió, amit elibök tettek; egyszer a kislány megint nem aludt egy éjszaka, hát hallja, hogy mondja a mostohája az apjának:

– No, apjuk, szép kövérek már a gyermekek, itt már az ideje, hogy megöljük őket, holnap hát majd megfűrésztöm mind a kettőt, holnapután aztán – úgymint vasárnap lesz – megöljük, nagy dínomdánomot csapunk belőlök.

Így is lett. Szombaton este odatette az asszony a sok vizet a tűzhöz, hogy ha majd felforr, megfűrészti őket benne. Hanem a kislány se állhatta tovább, félrehítta a kisöccsét, elmondott neki mindent. Csak addig okoskodott, csak addig okoskodott a két kisgyermek, míg kisütötték-főzték magukban, hogy még aznap megszöknek. De az anyjok mindig szemmel tartotta őket, hogy sehogy se tudtak elillanni. Mikor már a vizet is kitöltötte az asszony a lúgzóba, hogy majd megfűrészti már a gyermekeket, a kisiú csak elkapta a szappant, szaladt vele egyenesen az utcára. Az asszony restellt utána menni, a kislánynak mondta, hogy lóduljon, hozza vissza fülénél fogva. Nosza rajta! A kisleány is kiszaladt, utolérte az öccsét, hej, de nem vitte ám vissza, hanem megfogták egymás kezét, úgy szaladtak. Mikorra a gonosz mostoha észrevette, hegyen-völgyön túl voltak.

Amint mentek, mendegéltek világtalan világra, járatlan járt utakon, egyszer a kisiú megszomjazott. Azt mondja a kislánynak:

– Jaj, édes kis testvérem, be ihatnám!

– Elég baj az, édes kis testvérem, de majd csak találunk valahol egy kis vizet, akkor aztán ihatol.

Csak mentek, mendegéltek aztán tovább, egyszer előtaláltak egy farkasnyomot tele vízzel. Nagyon megörült a kisiú.

– Édes kis testvérem, iszom én ebből a vízből.

– Ne igyál, édes kis testvérem, mert majd farkassá változol.

A kisiú szót fogadott, nem ivott.

Megint mentek, mendegéltek, megint találtak egy rókanyomot, az is tele volt vízzel. Megint megörült a kisiú.

– Édes kis testvérem, iszom én ebből a vízből.

– Ne igyál, édes kis testvérem, mert majd rókává változol.

Megint szót fogadott a kisiú, megint nem ivott.

Megint mentek, mendegéltek tovább. Már a kisiú olyan szomjas volt, hogy alig tudott a lábán állani. Harmadszor is találtak egy kis őznyomot, az is tele volt vízzel. Azt mondja a kisiú:

– De hiszen, kedves kis néném, tovább már nem állhatom ki, már ebből iszom.

– Ne igyál, édes kis öcsém, mert majd őzikevé változol.

A kisfiú nem hallgatott rá. Hiába kérte a nénje, ivott a vízből, menten őzikevé változott. Sírtak-ríttak mind a ketten, hogy most már mit csinálnak. De biz azon már nem lehetett segíteni.

A kisleány aztán leszakította a kötője madzagát, abból csinált egy kis pórázt, rákötötte az őzike szarvára, úgy vezette maga után. Így ballagtak aztán nagy búslakodva; egyszer rájok esteledett. Gondolkoztak, hol feküdjenek le aludni; féltek nagyon az éjszakától, egyszer megláttak egy boglya szénát, abba a kisleány egy nagy lyukat vájt, oda bújtak mind a ketten.

Még jóformán el se aludtak, hát egyszer csak kutyacsaholást hallanak. Nagyon megijedtek az istenadták, úgy összebújtak, mint a szegény ember malacai.

Hát éppen egy király vadászgatott arra, annak a kutyája érezte meg az őzike szagát, azért kerülgette a boglyát nagy ugatások között. Odament a király is megnézni, mit ugat a kutya. De ő sem látott semmit.

„Márpedig – gondolta magában – akárhogy, mint, de itt valaminek lenni kell.” Bekiáltott a lyukon:

– Ki van, mi van ebben a boglyában?

Nem szóltak a gyermekek, mert nagyon meg voltak ijedve. Megint bekiáltott a király:

– Ki van, mi van ebben a boglyában?

Megint nem szólt senki. De már ekkor mérges lett a király.

– Ki van, mi van ebben a boglyában? Szóljon, mert mindjárt belövk.

Erre aztán nagyon megijedt a kisleány, kibújt a boglyából, húzta maga után a kis őzikét is. A király kikérdezte, hogy került, mint került oda. A kisleány elmondta az egész élete történetét, hogy akarták őket megölni; hogy szöktek el; hogy változott a kisöccse őzikevé. A királynak nagyon megtetszett a kisleány, hazavitte a kis őzikevel együtt, ráparancsolt az egész háza népére, hogy jól bánjanak velök.

Fel is növekedett a kisleány gyönyörűségesen, olyan szép hajadon lett belőle, hogy öreg ember szeme is megállott rajta; a kis őzike pedig mindig ott settenkedett körülötte.

Egyszer – hogy történt, hogy nem, nem tudom megmondani – beleszeretett a király a leányba, el is vette feleségül. Nagy lakodalmat csaptak, Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé. Mikor legjavában foly a lakodalom, jön egy idegen ember, hoz egy nagy pecsétes írást, amiben azt írta a szomszéd király, hogy őneki most hadakozhatnékja van, azért álljon ki a síkra, ha van lelke! Mit volt mit tenni, elbúcsúztak egymástól nagy sírások-rívások közt, elindult a király a háborúba.

Volt neki egy régi, öreg gazdasszonya, arra bízta rá a feleségét, hogy vigyázzon rá, míg ő oda lesz. Hej, pedig inkább bízhatott volna farkasra bárányt, verébre búzát, hogy őrizze meg, mint erre a vén boszorkányra a feleségét, aki megfojtotta volna a menyasszonyt egy kanál vízben, úgy haragudott rá. Azért haragudott pedig a vén csoroszllya, mert neki is volt egy ragyavert pofájú leánya, azt akarta elvetetni a királlyal. Örült a vénasszony, mikor rábízta a király a feleségét, gondolta magában, hogy majd elteszi ő ezt láb alól.

Jó idő múlva a király elmenetele után egy aranyhajú gyermekkel áldotta meg az Isten a királynét, azért még jobban irigykedett rá a gazdasszony.

Egyszer egy szép reggel kimentek ketten, a királyné meg a gazdasszony, a kertbe sétálni. Volt ott egy szép halastó, tele volt mindenféle arany-ezüst hallal. A királyné, amint ott nézegeti a szép kis halakat, egyszer megkapta hátulról a gazdasszony, belelökte a vízbe.

A királyné elmerült, de nem fulladt bele, hanem egy szép aranykacsává változott, de ezt a gazdasszony nem vette észre, azt gondolta, hogy belefúlt, visszament a palotába, mint akinek jó rendben van a szénája.

Eközben bevégezte a király a háborút; megverte az ellenséget, hazament nagy diadallal. A gazdasszony elébe ment nagy sírva-ríva, elmondta neki, hogy az őzike éppen most lökte bele a királynét a halastóba – olyan folyvást hazudott, mintha írásból olvasta volna –, még azt is elmondta, hogy hogy történt, mint történt. A király nagy búbánatba esett, az őzikére pedig úgy megharagudott, hogy kiadta a parancsot, hogy jövő vasárnap meg kell ölni.

A szép királynénak pedig – aki aranykacsa képében úszkált a tóban – sehogy se volt nyugta; mindig a kisiú után isett-visett a lelke. Be is lopódzott egyszer a palotába, szépen megfüröszttötte, bepólyálgatta a kisiát, lefektette a bölcsőbe. Azután odament az urához, azt végig-végigsiratta, de azt sirathatta, az nem ébredt fel, mert a gazdasszony álomport tett az ételébe. Legutoljára a kisöccse, a kis őzike vackához ment.

– Élsz-e még, kisöcsém?

– Élek bizony, kis néném; aranykés torkomnak, aranybödön véremnek, maholnap megöl a király gazdasszonya.

Második este megint csak elment a királyné aranykacsa képében. Megfüröszttötte a kisiát, végig-végigsiratta az urát. De az megint nem ébredt fel, mert a gazdasszony megint álomport tett az ételébe. Legutoljára megint a kisöccse, a kis őzike vackához ment.

– Élsz-e még, kisöcsém?

– Élek bizony, kis néném; aranykés torkomnak, aranybödön véremnek, maholnap megöl a király gazdasszonya.

Harmadnap vasárnap volt, meg akarták ölni a kis őzikét, már köszörülték is ki neki a kést, akkor azt a gráciát kérte magának a királytól, hogy hallgassa ki őt négy szemközt. A király megtette a kívánságát, bevezette a maga szobájába. Ott a kis őzike azt kérdezte tőle, nem vett-e az éjjel valamit észre, hogy járt körülötte, mert ez és ez volt itt. A király nagyon megörült, csak azon csodálkozott, hogy nem ébredt fel, mikor ő olyan ébren alszik.

– Jaj, felséges király – felelt az őzike –, azért nem ébredt fel felséged, mert a gazdasszony minden éjjel álomport tesz az ételébe, mert tudja, hogy ide jár a nénikém aranykacsa képében.

A király mindjárt megkegyelmezett az őzikének, azután behíttá a kocsisát:

– No, Pista, te nekem mindig hű szolgám voltál, megtennél-e a kedvemért egyet?

– Meg én, felséges király gazdám. Hát mi lenne az?

– Csak az, hogy mikor behozzák a vacsorát, lerántod az abroszt, ezért, meglehet, a képedre mászik a gazdasszony, de te azzal ne gondolj.

Megígérte a kocsis, de meg is tette. Mikor fel volt terítve minden, csak ember kellett volna hozzá, aki megegye, Pista se kérd, se hall, nekimegy az asztalnak, mint akinek elment a sütnivalója, lerántja az abroszt ételes-tül, mindenestül. A gazdasszony majdhogy ki nem kaparta a két szemét, úgy nekiment. De Pista azzal nem gondolt.

No ez eddig megvolt. Amint aztán kitakarodott a gazdasszony a szobából, meghagyta a király a kocsisnak, hogy maradjon bent nála, fedje be a gyertyát egy kaptárral. Ha majd aztán ő elkiáltja magát, kapja le róla hirtelen, addig pedig olyan csendesen viselje magát, mintha meghalt volna, akármit hall, lát, meg ne mozduljon. Ezzel a király lefeküdt, tettette magát, mintha aludnék.

Egyszer szép csendesen megnyílt az ablak, berpült rajta az aranykacsa, gyönyörű szép királynévá változott, még százszor szebbé, mint azelőtt volt, megfürösztötte a kisfiát, bepólyálta, lefektette; azután odament az urához, hogy majd végig-végigsiratja, de a király se volt rest, kiugrott az ágyból, magához ölelte, megcsókolta.

Pista hirtelen lekapta a kaptárt a gyertyáról, mindjárt világos lett, többet nem volt menekvése a szép királynénak.

Másnap nagy lakodalmat csaptak; hét nap, hét éjjel mindig járták azt a híres tyúkverő kállai kettőst.

A vén gazdasszonyt pedig négyfelé vágatta a király, s kiszégeztette a város négy sarkára.

A kis őzike baját is annyira szívére vette a király, hogy összegyűjtötte a világ valamennyi orvosát, doktorát, azok aztán addig-addig mesterkedtek,

míg utoljára csakugyan átváltoztatták olyan szép legénnyé, hogy keresni kellett a párját.

A kis ködmön

Volt a világon, hol nem volt, volt egy jómódú parasztember, annak volt egy felesége meg egy leánya. Egyszer odament egy szép fiatal legény másodmagával háztűznézni.

Mindjárt kínálták őket tyúkkal, kaláccsal. Borért is leküldte az ember a leányát a pincébe. Lement a leány, elkezdte vigyázni, hogy melyik a legnagyobb hordó, hogy abból vigyen, mert azt mondta az apja; amint ott vizsgálódik, szemébe ötlük egy nagy káposztáskő a pince egyik oldalához támasztva. Elgondolkozott a leány, hogy őérte most itt vannak a háztűznézők, ő most férjhez megy, lesz majd neki egy kistfia, annak ő vesz egy kis ködmönt a vásárban, a kisfiú egyszer le talál szökni a pincébe, csak ott ugrál, csak ott ugrál a káposztáskő körül, a káposztáskő eldől, a kisfiút agyonüti, kire marad akkor a kis ködmön? Ezen a leány úgynnyira elke-seredett, hogy leült az ászokra, ott sírt.

Már odafönt nem győzték várni; leküldte hát az ember a feleségét is:

– Ugyan, anyjuk, eredj le már, nézd meg, mit csinál az a leány ennyi ideig abban a pincében. Tán a bort folyatta el, azért nem mer feljönni.

Lement az asszony, látja, hogy ott sír a leánya az ászokon.

– Hát téged mi lelt, hogy oly keservesen sírdogálsz?

– Hogyne sírnék, édesanyám, mikor így meg így elgondoltam jövődö-beli állapotomat. – Azzal elbeszélte, hogy mit gondolt hát el. Az asszony, amint ezt meghallotta, leült a lánya mellé, ő is rákezde a sírást.

Nagyon megharagudott már odafönt a gazda, nem állhatta meg káromkodás nélkül.

– Ejnye szedte-vette, már bizonyosan a bort folyatták el! Elmegyek, megnézem, hová veszték.

Lement az ember is, még akkor is ott zokogtak azok egymás mellett, az ember sehogy se tudta elgondolni, hogy mi bajok akadt.

– Hát ti mit sírtok-rítok? Mi bajotok esett ilyen hirtelen?!

– Jaj, kedves apjukom, hogyne sírnánk-rínánk – felelt rá az asszony –, mikor milyen szomorú dolog jutott az eszünkbe!

Itt elbeszéltek neki mindent, úgynnyira elkésérítették, hogy az is közibük ült, segített nekik a sírásban.

A kérő se győzte őket tovább várni, kapta magát, lement utánok a pincébe. Sose tudta mire vélni, mikor meglátta őket, hogy mit sirathatnak

olyan keservesen. Kérdezi aztán tőlök, azok elbeszítették neki. A kérő, csak kicsibe múlt, hogy hanyatt nem vágta magát, olyan jóízűt nevetett.

– No – azt mondja –, még ilyen bolond embereket nem láttam. Hanem most elindulok, addig megyek, míg három ilyen bolondra nem akadok, mint kendtek hárman, ha aztán akadnék, akkor visszajövök, elveszem a kendtek leányát, ha az Isten is úgy akarja.

Elindult a legény, azokat otthagya a pincében, hogy sírjanak, amíg nekik tetszik. Ment aztán, mendegélt hetedhét ország ellen, talált egy embert, aki egy nagy rakás diót vasvillával akart a padlásra felhányni, közelebb megy hozzá, megszólítja:

– Hát kend, atyafi, mit csinál azzal a dióval?

– Én bizony nagy munkában vagyok. Már fél esztendő óta mindig hányom ezt a diót, de sehogy se tudom fölhányni, szegény ember vagyok, de adnék annak az embernek száz forintot, aki valami módon felszállítaná.

– No hát majd felszállítom én – mondja a kérő. Azzal elővett egy vékát, félóra alatt mind felhordta a diót. Mindjárt megkapta a száz forintot, továbbment vele.

„No – gondolta magában –, akadtam már egy bolondra.”

Megint ment, mendegélt, talált egy embert. Csak nézte, csak nézte, hogy mit csinál. De sehogy se tudta eltalálni. A kezében volt egy teknő, azzal hol kiszaladt, hol be egy olyan házba, amelyeknek nem volt ablaka, csak egy kis lyukforma ajtója; odamegy hozzá, megszólítja:

– Jó napot adjon Isten, földi! Hát miben fáradozik kend?

– Fogadj Isten, atyafi! Hát biz én a tavasszal lesz egy esztendeje, hogy ezt a házat csináltattam, nem tudom, miféle istencsudája, hogy olyan sötét, csak elnézem, hogy a másé milyen világos, pedig semmit se csinál neki; én meg, mióta készen van, mindig azt csinálom, hogy hordom bele a világosságot teknővel, látja kend, most is abban munkálkodom; de adnék is száz forintot annak az embernek, aki világossá tudná tenni.

– No, majd világossá teszem én – mondja rá a legény. Elővett egy fejszét, vágott a házban két ablakot, az ajtót is nagyobbra vette, mindjárt világos lett a ház. A legény megkapta itt is a száz forintot, azzal ezt is otthagyta.

„No – gondolta magában –, akadtam már második bolondra is.”

Megint mendegélt, talált egy asszonyt, aki a kiscsirkéit erővel dugdosta volna egy kotló alá. Megszólítja a legény:

– Hát kend, nénémasszony, mit csinál?

– Biz én, öcsém, ezeket a csirkéket dugdosnám a kotló alá, mert attól félek, hogyha szerteszéjjel szaladgálnak, elkapja valamelyiket a héja, de sehogy se tudom aládugni, mert ha egyik felől bedugom, a másik felől

kibúvik. Adnék is száz forintot annak az embernek, aki jó tanácsot tudna adni, hogy mitévő legyenek velök.

– Én megmondom, nénémasszony, sose dugdossa kend azokat a csirkéket a kotló alá, majd ha a kotló héját lát, dugdosás nélkül is maga alá veszi őket.

Az asszony nagyon megörült a jó tanácsnak, mindjárt odaadta a leánynek a száz forintot. Az is megörült neki, mindjárt visszaindult.

„No, hála Istennek – gondolta magában –, megtaláltam mind a három bolondot.”

Mihelyt hazaért, mindjárt elkendőzte a leányt, két hét múlva a lakodalmat is megtartották. Többet aztán nem is hallottam felőlök, csak annyit, hogy lett nekik egy kisfiúk, vettek is neki ködmönt, hanem azért a káposztáskő nem ütötte agyon. Még most is élnek, ha meg nem haltak.

Ráadó és Anyicska

Egyszer, hol volt, hol nem volt, volt a világon egy király, aki teljes életében mindig a háborúban, harcban lakott. Már kilenc esztendő óta a háza táján se volt, azt se tudta, hogy mije van otthon.

Elhatározta hát, hogy már csak akárhogy mint teszi szerét, de hazamegy, felírhatja mindenét az utolsó tűig, hogy legalább tudja, mit keresett kilenc esztendő óta.

Békét kötött hát az ellenséggel három hónapra, azzal elindult hazafelé. Mikor hazaért, összegyűjtötte a sok herceget, gróft, nagy süvegű tót, a tanácsosokat, bírakat, elmondta nekik, hogy most miért jött haza, hogy meg akarja tudni, mije van; „azért hát azt parancsolom, hogy az országomban mindent, az utolsó faszegig, íratok fel, de úgy, hogy ki ne maradjon semmi az összeírásból”.

Széjjelmentek az urak, teljesíteni a király parancsát; azalatt maga a király a feleségével mulatott otthon, akit már kilenc esztendő óta nem látott; éjjel-nappal mindig vigadtak, még annak is jókedve volt, akinek apját-anyját megölték.

De nemsokára vége szakadt a nagy mulatságnak, eltelt a három hónap, a király szabadságideje, menni kellett neki vissza a háborúba. Elbúcsúzott hát nagy sírások-rívások között a feleségétől, összegyűjtötte a katonáit, elindult.

Ment aztán, mendegélt, egyszer beértek egy erdőbe, abban is mentek már két nap, két éjjel. Harmadik éjszaka, amint mennek a szép holdvilág-

nál, elibök áll egy ősz-öreg ember, térdig érő, galambfehér szakállal, a kezében egy nagy lámpással.

– Hó, megállj! Ki vagy? Hol voltál? Hova mégy?

– Én vagyok ennek s ennek az országnak királya, otthon voltam a feleségemnél, felírtam minden vagyonomat, most már semmim sincs, hogy tudomásom ne volna róla, még az utolsó fakanál is mind fel van írva.

– Jól van hát, ha mindenedet felírtad, ígérd meg nekem, hogy amid nincs felírva, azt nekem adod.

– Jól van, megígérhetem, ha tetszik, királyi parolámra is fogadhatom, de tudom, hogy nem kapsz semmit, mert semmi se maradt ki az összeírásból.

Megörült az ígéretnek az idegen, kicsibe múlt, hogy ősz-öreg ember léteére el nem kezdett táncolni.

– Tudd meg hát, hogy én vagyok nagy Tündérországnak híres-hatalmas királya, aki mindent tud, ami a nagyvilágban történik. Míg otthon voltál, a feleséged méhében hagytál egy fiú gyermeket, ez az, amiről se tudomásod nem volt, se nincs felírva, azért hát ígéreted szerint ez az enyém, érte megyek tizenkét esztendő múlva, nagy szükségem lesz rá, mert nincs fiam, csak három leányom.

Nagy búba-bánatba esett a király, neki se volt több fia, s íme, ezt az egyet is oda kellett adni idegen embernek, aki se inge, se galléra, nem is látta soha, aztán csak úgy bolond módra ígérte oda neki, fájt ez a királynak nagyon, de hiába, nem tehetett róla, királyi parolájára fogadta, oda kellett adni. Megírta a feleségének a nagy szerencsétlenséget, hogy ő a még létlen gyermeket másnak ígérte, azért majd ha meglesz, kereszteljék Ráadónak, hadd jusson eszökbe – valahányszor e nevet kimondják –, hogy az nem az övék, hogy másnak kell adni, idegen emberek közé, ahol tán sohase talál apja helyett apát, anyja helyett anyát, testvérje helyett testvért.

Rászállott a bánat a királynéra is, de hiába volt minden búslakodás, már arról nem lehetett tenni.

Meglett aztán a szép fiú gyermek, meg is keresztelték Ráadónak. Mikor úgy hat-hét esztendő s lehetett, hazakerült a király is a háborúból; attól fogva mindig maga tanította mindenre: lovagolni, kardot forgatni, nyíllal löni, hadakozni. „Legalább ne mondja, akihez kerül, hogy semmire se tanítottuk.”

Nevelkedett aztán Ráadó szépen. Már elmúlt tizenkét esztendő s, mégse jöttek érte, de elmúlt tizenhárom is, a tizennegyediknek is a derekán gázolt, mégse volt semmi híre a tündérráadónak. Már örült mindenki, hogy nem viszik el az ifjú királyfit, a király nagy dínomdánomokat adatott annak az öröme, hogy az övék marad a Ráadó.

Egyszer, mikor mindenki a legjobban vigadt, jött egy lóhátas ember, nagy pecsétes levelet adott a király kezébe, amit a tündérkirály írt, az volt pedig az eleje-veleje, hogy küldje Ráadót minél előbb, mert szükség van rá.

Elkészítették a szegény királyfit a hosszú útra, egy inast adtak mellé – mert csak annyinak volt szabad vele menni, annyit engedett meg a tündérkirály –, azzal útnak eresztették. Az ország határáig elkísérték apja, anyja, az ország nagyjai, ott aztán elbúcsúztak tőle, jó utat kívántak neki, azzal visszamentek haza.

Ráadó pedig ment lassacskán az inással járatlanjárt utakon Tündérország felé. Napról napra jobban elgyengült a gyaloglásban, mikor már Tündérország határához érték, alig bírta a lába. Amint beértek a határon, találtak egy nagy várost, abba bementek, egy nagy palota előtt leültek a kőpadra pihenni. Ott Ráadó a tenyerébe hajtotta a fejét, elgondolta, hogy milyen szerencsétlen, hogy kell neki idegen országokban bujdosni, ezen annyira elbúsult, hogy kicsibe múlt, hogy sírva nem fakadt. Amint így szomorkodik, egyszer mintha kiáltanának valahonnan: „Ráadó!” Hallgatózik jobban, másodszor is kiáltják: „Ráadó lelkem, gyere fel!”; szétnézett, hát látja, hogy a palotából kiabál neki egy szép tündéraszony. Ő se mondatja harmadszor, bemegy a palotába, ott felmegy száz márványgrádicson, nézeget széjjel, de semmit se lát. Mikor a legfelső kontignációba felért, egy pompás szoba nyílt meg előtte; abba is bement, királyfi volt, de még olyat sose látott, majd elvette a szeme fényét a nagy csillogás, már majdhogy vissza nem ment, akkor lépett ki egy másik ajtón a szép tündérmenyecske, megfogta a Ráadó kezét, átvezette tizenegy szobán, a tizenkettedikben aztán leültette egy csupa tiszta színaranyból csinált karszékre.

– Jaj, szívem, Ráadó, de régen várunk már, de rég itt kellett volna már lenned, tudom, elfáradtál a hosszú útban, jaj, pedig még fele útján se vagy annak a városnak, ahol a tündérkirály lakik, nem is érsz oda tán esztendeig se, ha csak az én tanácsomra nem hallgatsz. Az én tanácsom pedig az, hogy: látod-e amott azt a tavat?

– Látom.

– No hát majd estére odajön a tündérkirály három szép eladó leánya hattyú képében fürdeni, te menj a tópartra, bújj el, majd jön az első hattyú, leszáll, megrázkódik, leveti a hattyúruhát, gyönyörű szép leánnyá változik, megyen a vízbe, fürdik; jön a másik is, leszáll, megrázkódik, még szebb leánnyá változik, megyen a vízbe, fürdik; legutoljára jön a legszebb, a gyönyörűséges Anyicska, akinek párját még emberi szem nem látott, leszáll, megrázkódik, megyen a vízbe, fürdik. Egy darabig ott fürödnek, aztán megint – ahogy jöttek – egymás után kikelnek a vízből, felveszik a hattyúruhát, elmennek. Mikor már a két öregebb elment, te lopd el az

Anyicska hattyúruháját, oda se is add neki, míg meg nem ígéri, hogy elvisz a hátán az apja palotájáig. A többit aztán terád bízom. Most pedig gyere, feküdj le, pihend ki magad, majd ha eljön az ideje, felköltelek én.

Úgy tett Ráadó, ahogy a szép tündéresszony mondta, lefeküdt a puha, szép selyempaplanos ágyba, kialudta magát. Mikor eljött az idő, hogy menni kellett a tóhoz, felköltötte a szép tündéresszony, még egyszer megmondta neki, hogy okosan viselje magát, azzal elbúcsúzott tőle.

Ráadó legelőször is az inasát küldte vissza, mert csak magának lehetett elmenni, azután kiment a tópartra, elbújt egy bokor tövébe, várakozott. Nem soká kellett neki várni, jött az első hattyú, a legöregebb tündérr királykisasszony, leszállt, megrázkódott, levetette a hattyúruhát, ment a vízbe, fürdött, jött a második hattyú, a középső kisasszony is, leszállt, megrázkódott, levetette a hattyúruhát, ment a vízbe, fürdött. Legutoljára jött egy gyönyörű pici kis hattyú, levetette a hattyúruhát, olyan szép lánnyá változott, hogy hej dehogy lehet még festeni is párját! Ráadó mindjárt halálig szerelmes lett bele, hirtelenében tán azt se tudta volna megmondani, hogy fiú-e vagy lány, úgy elbámult. Anyicska is levetkőzött, ment a vízbe, fürdött. Még egy darabig játszadoztak együtt, akkor a legöregebb kijött, felvette a hattyúruhát, elment, jött a második is, felvette a hattyúruhát, elment. Mikor már ezek elmentek, Ráadó szép csendesen ellopta az Anyicska ruháját, azzal megint elbújt. Jön ki Anyicska a vízből, keresi a ruháját, nem találja sehol, elkezd sírni, jajgatni: hogy menjen ő most már haza, nincs a hattyúruha sehol! Erre előjött Ráadó.

– Ne sírj, szívem, lelkem, szép Anyicska, itt a ruhád nálam.

– Isten hozott, szerelmem, Ráadó, be jó, hogy megjöttél, add ide hamar a ruhám, mert elkésem!

– Nem adom addig, szép Anyicskám, míg nekem fel nem fogadod, hogy engem szeretsz, holtig hű maradsz hozzám, mert én az élő Istenre meg merek esküdni, hogy rajtad kívül soha mást nem szeretek; most pedig ígérd meg, hogy hazaviszel az apád váráig, mert régóta jövök, el vagyok fáradva.

Mit volt mit tenni Anyicskának, rá kellett mindenre állani, mégpedig hirtelen, mert az apja várába csak őrváltáskor lehetett beszköni, attól félt hát nagyon, hogy arról elkésik, künn marad, akkor pedig vége! Beleegyezett hát hirtelen mindenbe, mert ő is megszerette halálosan Ráadót, ott a tó partján gyűrűt váltottak, megölelték, megcsókolták egymást, megesküdtek mind a ketten, hogy holtig hívek maradnak egymáshoz. Azután felöltötte Anyicska a hattyúruhát, a hátára vette Ráadót, repült vele, mint a sebes szél. Útközben megmondta Ráadónak, hogy úgy viselje magát otthon, hogy senki észre ne vegye, hogy szeretik egymást, mert akkor elvesztek mind a ketten.

Mikor már közel voltak a várhoz, letette Anyicska Ráadót, megtanította, hogy a strázsák előtt úgy mutassa, mintha el volna fáradva, hogy ne is gyanítsanak semmit. Ezzel Anyicska berepült a várba, a maga szobájába, Ráadó pedig odament a strázsákhoz, tette magát, mintha már a lábát se húzná a nagy fáradtság miatt, hej pedig dehogy nem bírta, egy szó nem sok, de annyi elég lett volna neki az Anyicska szájából, hogy két nap, két éjjel mindig táncoljon. Odament a strázsákhoz, kérdezte, hogy otthon van-e a tündérek híres királya. A strázsák mindjárt megismerték.

– Jaj be jó, hogy itt van a kis gazdánk! Be régen várjuk már! Az öreg felséges király minden reggel azt kérdezi lelelébb, hogy mégse jött-e meg? No de heveredjen le erre a lócára, látjuk, hogy el van fáradva, de hogy is ne, mikor olyan messze útról jön!

Végigfeküdt Ráadó a szép kőpadon, el is aludt szép csendesen. Mikor aztán a tündérr király felkelt, megtudta, hogy ott van, mindjárt hívatta magához; felköltötték Ráadót, hogy hívátja a király. Felkelt Ráadó, bement hozzá, a király mindjárt magához ölelte.

– Jaj, kedves, be jó, hogy megjöttél, be régen várok rád!

Akkor mindjárt összegyűjtötte az ország főembereit, hercegeket, grófkát, nagy süvegű tótokat, a királyi tanácsosokat, megmondta nekik, hogy Ráadót ezután úgy tiszteljük, mint királyukat, mert ha ő meghal, arra hagyja az országot, vagy tán azt se várja, hogy meghaljon, hanem mihelyt egy kicsit megjön az esze a fiúnak, mindjárt átadja neki.

Meghallotta ezt a vén királyné: „No várj, vén bolond – gondolja magában –, csak menjenek el az urak, majd lesz neked nemulass; a maga leányait számba se veszi, mintha nem is volnának, arra a jöttment sehonnaira akarja hagyni az országot, de majd megmutatom én, hogy az én leányaim elébb valók, hogy én vagyok az úr a háznál.”

A két nagyobb leánynak is elmondta a királyné, azoknak is nagyon tetszett ez a beszéd, mert Ráadó mindig csak úgy félvállról beszélt velök, csak Anyicskának kedvezett, azzal beszélgetett mindig.

Alig oszlott el a sok nép a királyi udvarból, mindjárt nekiesett a vén királyné az urának:

– Megbolondultál, te vén marha? Elébb való neked egy pokolból jöttment sehonnai a magad gyermekénél? Majd megmutatom én, hogy melyik elébb való, hogy nem lesz itt úr az a kölyök!

A király csendesítette volna, de az asszony se hallott, se látott, dúlt-fúlt, mint a veszett állat. Addig mégsem bánt oly rosszul Ráadóval, míg meg nem tudta, hogy Anyicskával szeretik egymást, hanem mikor azt egyszer kihallgatta a kulcslyukon, attól fogva elvesztette volna mind a kettőt egy kanál vízben, a királyt is mindig szidta, hogy minek tartja ott azt a korhelyt,

semmit se csinál, csak a kenyeret fogyasztja. Egyszer is elkezdett neki beszélni:

– Ugyan, te vén bolond, próbáld meg már, mit tud az a kölyök, csinál-tass vele valamit, elég régen itt van már, csak ragadhatott volna rá annyi amennyi. Felhívatta a király Rádót a maga szobájába, odavezette az ablakhoz, megmutatott neki egy nagy erdőt.

– Látod azt az erdőt, fiam, Rádó?

– Látom.

– No, azt nekem holnap reggelre – mikorra felkelek – tövestül-gyökerestül mind egy szálíg kiirtsd; a fája mind fel legyen ölbe vágva, a majorba behordva, rendbe rakva; a föld fel legyen szántva, felboronálva, bevetve tiszta búzával, a búza megérjen, le legyen aratva, el legyen nyomtatva, fel legyen szórva, meg legyen rostálva, hogy mikorra én felkelek, tele legyen a csűr olyan tiszta búzával, amelyet a galamb hord a fiának, a lisztjéből pedig friss kalács legyen az asztalon. Elég régen tündérek közt vagy már, ennyit csak tudhatsz.

Kibandukolt a szegény Rádó a szobából; hogy csinálja ő ezt mind meg, mikor azt se tudja, hogy kell hozzáfogni. Ment egyenesen Anyicskához, elmondta neki a dolgot. Anyicska csak elmosolyodott rajta.

– Ne búsulj biz ezen egy cseppet se, szívem, Rádó, ha csak ez a baj, bízd rám, majd elvégzem én, hanem estére gyere be a szobámba, beszé-dem van veled.

Bement Rádó, az estét is alig várta; Anyicska elővett egy sípot, azt megfújta. Annak a sípnek pedig az a tulajdonsága volt, hogyha Anyicska belefúj, az egész Tündérország meghallotta hangját, csak az apja, anyja és testvérei nem. Amint hát megfújta, mindjárt annyi tündér termett ott, hogy majd kiverték a ház oldalát.

– Mit parancsol, felséges kisasszony? Mit parancsol a mi kedves kis-asszonyunk?

– Azt parancsolom, hogy – látjátok-e amott azt az erdőt?

– Látjuk! Látjuk! Hogyne látnánk! – kiabáltak mindenfelől.

– No, azt az erdőt holnap hajnalra, mire én felkelek, mind kiirtátok, a fát felvágjátok ölbe, behordjátok a csűrbe, rendbe rakjátok, a földet föl-szántátok, tiszta búzával bevessétek, a búza kikeljen, meg is nőjön, meg is érjen, azt felarassátok, el is nyomtassátok, meg is rostáljátok, hogy reg-gelre tele legyen a csűr olyan tiszta búzával, amelyet a galamb se hord a fiainak, a lisztjéből pedig friss kalács legyen az asztalon.

– Értjük, értjük, megyünk, meglesz.

Alig mentek el, hallatszott a nagy recsegés-ropogás, amint a fákat vag-dalták, a nagy kiabálás: „Itt már fel van a fa vágva, csak hordani kell.” „In-nen már el van hordva, ide azzal az ekével.” Hallatszott az ökörhajtás,

amint szántottak: „Hí-hó, csalé, Csákó, hajsz, Lombár!” Azután hallatszott, mikor elkezdtek aratni, nyomtatni. Mikor a szóráshoz is hozzáfogtak, mondja Anyicska Ráadónak:

– Eredj ki már te is, lelkem, mindjárt virrad, lendíts valamit, hogy mikor az apám kinéz az ablakon, lássa, hogy te is dolgozol, ne is gyanítsa, hogy ez nem a te munkád.

Mikorra kiért Ráadó, már fel is volt szórva, csak szét kellett mérni. Mikor reggel kitekint a király az ablakon, látja, hogy Ráadó hogy sepri a szérút, hányja meg veti idebb-odább a zsákokat, kiabál az embereknek. Megörül a király, odahíja a feleségét:

– No nézd, mennyire ment a fiúnk, maga is hogy dolgozik, hogy tud parancsolni az embereknek.

– Látom ám! De nem az ő munkája ez, hanem az Anyicskáé, hiszen ha egy garas ára eszed volna, te is észrevennéd, hogy az csinál helyette mindent, hiszen éjjel-nappal mindig csak egymást bújják, nem lehet egyiknek se venni semmi hasznát.

De a király egyik fülén beeresztette, másikon ki, amit az asszony mondott; mikor aztán egy kis idő múlva maga Ráadó bevitte neki a frissen sült, párolgó kalácsot, úgy megdicsérte, hogy majd lement a könyökéről a bőr.

– Ember vagy, fiam, Ráadó, máskor is így végezd el, amit rád bízok!

De a vén királyné nem hagyta abban a dolgot, megint mindig kusztonzta az urát:

– Csináltass már megint valamit azzal a kölyökkel, vagy neked már ítéletnapig elég lesz az az egy munka, amit minap – de akkor se maga – csinált! Hadd dolgozzon, ne fogyassza hiába a drága kenyeret, ne csapja reggeltől estig szárán a legyet!

A király próbálta csendesíteni, hogy ne bántsa mindig azt a gyermeket, hisz az se kutya, hogy minduntalan uszítsa, dolgozik az eleget, de a felesége még jobban rákezdté:

– Hát még pártjokat fogod! Még engem hallgattatsz! Jobb bizon, hogy dolgoztatsz vele valamit, lássuk, mit tud a híres.

Behívatta a király megint Ráadót; megint mutatott neki az ablakból egy nagy erdőt:

– No, édes fiam, látod azt az erdőt?

– Látom.

– No hát holnap reggelre az a fa mind ki legyen vágva, a derekából bo-roshordó készítve, a gallyaiból ölfá vágva, behordva a majorba; a töve a fáknak ki legyen irtva, a föld felásva, beültetve szőlővel, a szőlő meg is nőjön, meg is érjen, le is legyen szüretelve, a must meg legyen forrva, szépen megtisztulva, hogy mire én felkelek, jó bor legyen az asztalon belőle kóstolónak.

Megint úgy elment a Ráadó kedve, mintha kettévágták volna, ment nagy szomorúan Anyicskához, elpanaszolta neki a dolgot, hogy már ezt mégiscsak lehetetlen megtenni. Anyicska megint csak elnevette magát.

– Csak sose adjon az Isten ennél nagyobb bajt, akkor minden jó lesz. Feküdj le most békességben, majd ha kell, majd felköltelek én.

Megint megfújta Anyicska a sípot, megint ott termett Tündérországnak apraja-nagyja, hogy még az utcán se férték el.

– Mit parancsol, kis királyné? Mit parancsol a mi kedves kis királynénk?

– Hát azt parancsolom, hogy – látjátok amott azt az erdőt?

– Látjuk! Látjuk! Hogyne látnánk!

– No, azt az erdőt holnap hajnalra mind egy szálig kiirtsátok, a faderekéből hordókat csináljatok, a gallyakat ölbe vágjátok, behordjátok a majorba; a fatövét mind kiirtsátok, a földet felássátok, szőlővel beültessétek; a szőlő megnőjön, háromszor fel legyen kapálva, meg is érjen, be is legyen szüretelve, a must megforrjon, szépen megtisztuljon, hogy holnap reggelre mire én felkelek, kóstoló legyen a borból az asztalon.

– Értjük, megyünk, minden meglesz.

Alig mentek el, hallatszott megint a nagy recsegés-ropogás, a fák amint dőltek rakásra, a nagy fűrész-faragás, abroncsozás, gyalultak, a dongákat abroncsolták össze; az ölfákat hordták be a majorba, rendbe rakták. Már éjfél tájban hallatszott a nagy csergés-kelepelés, amint a seregélyeket hajtották el a szőlőről, azután nemsokára a hordók, kádak dübörgése, amint szüretre mentek, a szedők danolása, a csőszök lövöldözése. Mikor pitymallani kezdett, mind be volt a szőlő hordva-tapodva.

Ráadó csak akkor kelt fel, mikor minden az udvarban volt, nosza rajta! – ő is elővesz egy lopótököt, töltögeti a bort egyik hordóból a másikba, szaladgál, kiáltoz; mikor a legjavában dolgozott, kinézett a király az ablakon, meglátta a nagy munkában, bizony kicsibe nem múlt, hogy öreg ember léteire sírva nem fakadt örömeiben. Hítta ki a feleségét mindjárt, mutat-ta neki a fiút.

– No, feleség, mégis van kifogásod ellene?

– Van bizony, neked is volna, ha olyan tökkelütött nem volnál, ha tovább látnál az orrodnál, ha utánanéznél, hogy az a kölyök maga csinálja-e azt, vagy az a gyönyörűséges mákvirág Anyicska?

De biz a királytól beszélhetett a felesége akármit, rá se hallgatott; hanem mikor Ráadó bevitte a kóstolónak való bort, megint úgy megdicsérte, hogy Ráadó maga is megsokallta. Ezt a dicsérést már aztán nem tudta a királyné végighallgatni, szaladt ki a szobából, mint ki az eszét keresi, ment egyenesen a két nagyobb leányához tanácskozni, hogy hogy s mint kelle-ne elveszteni Ráadót. Ott aztán a három szép madár kisütötte-főzte, hogy mit csináljanak. Ment a királyné megint vissza az urához.

– No, te vén számár, azt tegye meg az a kölyök, amit én mondok neki! Az ugyan semmi se, de nem segíthet benne neki az a drága leányod. Anynyi az egész, hogy holnap reggel én kivezettetek három paripát az udvarba, azt nyergelje meg, ha tudja, és kerülje meg mindegyiken a királyi várat. Ha megteszi, jó, ha nem tudja megtenni, fel is út, alá is út, itt olyan mihaszna emberrel nem etetjük hiába a kenyeret.

Magához hívatta a király harmadszor is Ráadót.

– No, fiam, Ráadó, még egy próbát kell megtenned az anyád kedvéért, ha azt szerencsésen végbeviszed, többet nem teszek próbára, mert akkor tudom, hogy egészen kitanultad a mesterségünket. Ez a mostani dolog abból áll, hogy holnap reggel kivezettet a feleségem a palota udvarába három tüzes paripát, azt neked a magad tulajdon kezdeddel meg kell nyergelned mind a hármat, azután minden segítség nélkül, saját emberségedből rájuk ülni, megkerülni egymás után mindegyiken a királyi várat. Ráadó elnevette rá magát.

– Ha csak ez a baj, ezt ugyan megteszem, nyergeltem én már meg olyan lovat is, amit akkor fogtak be a szilaj ménesből!

Ment aztán ki nagy fütyörészve az udvarra, még be se akart menni Anyicskához, hanem aztán mégiscsak befordult.

– No, hát most mit parancsolt az apám?

– Szót se érdemel, mindössze csak három lovat kell meglovagolnom, ennek ugyan kár olyan nagy feneket keríteni.

– Hej, szívem, Ráadó, te ezt fel sem veszed, pedig ez lesz a legnehezebb, ebben én se tudok segíteni. Tudod-e, hogy az a három ló a két nénem és én? Egyik tüzesebb, mint a másik, ha ezer lelked volna, se tudnád őket megnyergelni, még csak közel se menni hozzájuk, mert orrukon, szájukon fújják a lángot. Egyetlenegy módja volna csak, amivel bírni lehetne velük: ha az apám sarkantyúját felköthetnéd, azzal körülkarcolnád körülötük a földet, már akkor nem tudnának semmit tenni, megállana mindegyik, mint a bárány; csakhogy azt a sarkantyút éjjel-nappal a keblében hordja az apám, nem lehet sehogy megszerezni.

Úgy elment erre a beszédre a Ráadó kedve, mintha nyakon öntötték volna. El se tudta gondolni, hogy mit csinál majd. Hanem Anyicska mégis vigasztalta:

– No, majd megpróbálom elcsenni tőle az éjjel, ha alszik, ha aztán az meglesz, gyerekjáték a többi.

Kibandukolt Ráadó a maga szobájába, leült nagy búsan egy székre, ott szomorkodott, ha nem szégyellte volna, tán sírt volna is. Hát egyszer, amint ott búsong-szomorkodik, mint a kárvallott cigány, jön ám be hozzá Anyicska, hozza a sarkantyút.

– No, lelkem, Ráadó, megsegített az Isten, el tudtam lopni, most már csak arra tanítlak meg, hogy kell vele bánni, aztán minden jól lesz. Hát mikor majd kivezetik a három lovat, a két néném meg engem, az egyik mennykőt lehel orrán-száján, a másik tüzes villámot szór, a harmadiknak egész teste lángot hány, de te azzal ne gondolj, menj közel hozzájuk, amelyiket meg akarod nyergelni, karcold körül a sarkantyúval, úgy megáll, mint a fal, tedd rá a nyerget, lovagold körül a várat rajta; azután a másik kettővel is csakúgy tégy.

Másnap reggel a király kihirdette az országban, hogy az ő palotájában mi történik, tele is gyűlt az udvar úgy emberrel, hogy nem esett volna le egy alma közibök, csak annyi hely maradt üresen, hogy Ráadó a lovakkal szabadon mozoghasson. Mikor a kitűzött idő eljött, kivezték a három lovat. Az első – a legöregebb királykisasszony – mennykővet fújt az orrán-száján, kapálódzott, ágaskodott, rúgott-vágott, de Ráadó szép csendesen körülkanyarította a sarkantyúval, hát – uramfia! Úgy láttam, mint most – megállott az a tüzes ló úgy, mintha leszegezték volna, egy mozdulat nem sok, de annyit se tett, Ráadó könnyűszerrel megnyergelte, ráült, azzal hajrá! „Majd kitöltöm most rajtad a mérgem, amért vesztetre törtél” – elkezdte sarkantúzni, hogy a vér csorgott az oldalából, mire visszakerültek. Mikor leszállott róla, a karikásával még egy nagyot végigcserdített rajta, azzal bekergette az istállóba. Azután a második lóra – a második királykisasszonyra – került a sor. Ez is szórta eleinte a tüzes villámot, de mikor ezt is körülkanyarította a sarkantyúval, ez is megállott, mint a pecek, ezt is megnyergelte, azután megnyargalta úgy, hogy az izzadság dőlt róla, mikor visszakerültek, bekergette ezt is az istállóba. Már csak a harmadik ló – a gyönyörű szép Anyicska – volt hátra. Ez meg a legtüzesebb volt, hiába! – az anyja, a vén, gonosz királyné csinálta ki a dolgot, nem tehetett ellene; az egész teste tüzes lángot hányt, ha kapált a lábával, megnyílt a föld körülötte, de Ráadó ezzel nem gondolt, körülkanyarította ezt is a sarkantyúval, ez is megállt egy álló helyében mozdulatlanul. Ráadó rátette a nyerget, ráült, szép lépést megkerülte rajta a várat; mikor visszaértek, megtörülgette a selyemkendőjével, bevezette szépen az istállóba, leszedte róla a szerszámot, úgy hagyta ott.

A vén királynét majd megütötte a guta mérgében, tépte a haját, vagdalta magát a földhöz, azt gondolta volt a vén gonosz, hogy bizonyosan ott-vész Ráadó, hát bizony még a kínozta meg az ő kedves leányait, hogy megfeküdte mindegyik vagy két hétig. Megesküdött ott mindjárt, hogy akárhogy, mint, de elveszíti a két gyermeket, addig meg nem nyugszik, míg a legkínosabb halálra nem juttatja mind a kettőt. De egy darabig – hiába volt az eskü – nem tehetett semmit, mert a király nagyon vigyázott a gyermekekre, nem engedett rajtok semmi igazságtalanságot elkövetni.

Hanem egyszer levelet kapott a király egy másik országából – mert nemcsak egy országa volt –, hogy menjen csak hamar, ott az ellenség pusztítja az országot tűzzel-vassal, kergesse el onnan. Búsult a király, hogy hagyja ott azt a két ártatlan bárányt a farkas körme közt, hogy bízsa a gyermekeket arra a gonosz asszonyra. Míg készült a háború, mindig azon kérte a feleségét, hogy csak addig ne bántsa őket, míg oda lesz, ígérte is az asszony szájjal, hej, pedig de mást forgatott az eszében. „Menj el csak, majd tudom én, mit csinálok, rég lesem már, hogy elvigyen az ördög valamerre.”

Elbúcsúzott a király egész háza népétől, elindult a tenger sok katonával az ellenség elébe.

Alig tette be maga után az ajtót, mindjárt azon kezdte el törni az eszét, hogy mi a legkegyetlenebb, legkínosabb halál a világon, hogy azzal végezze ki a gyermekeket. Gondolt is ki egyet: nagy üstökben olajat forraltatott, hogy majd mikor legjobban zubog, kiönteti egy nagy kádba, abba aztán beleveteti a két gyermeket. Már előre örült neki a vén guzsalyravaló: „Milyen szép lesz majd nézni, mikor összezsugorodnak a jó meleg fürdőben, mint a tepertő, tudom, nem lesz többet kedvök ihogni-vihogni egymással.”

El is készítetett már mindent, a nagy kádat kivitette az udvarra, az olajat is a tűzhöz tetette, csak az volt hátra, hogy felforrjon.

De a jó Isten nem engedte, hogy két ártatlan teremtesen olyan kegyetlenséget vihessen végbe az az ördög cimborája. Megmondta Anyicskának az egyik cseléd – akire az olaj forralása volt bízva –, hogy mi vár rájok, Anyicska mindjárt magához hívatta Ráadót, elmondott neki mindent:

– Hanem most már, lelkem, Ráadó, nincs mást mit tenni, el kell szökni valamerre idegen országba, mert itt többet se éjjelünk, se nappalunk, ha itt maradnánk, elveszítenének. De hát hova menjünk?

– Azon nem volna mit aggódni – felelt rá Ráadó –, elmegyünk az apám országába, úgyszincs neki több fia, ott is király leszek én, te meg királyné, boldogan élünk, míg meg nem halunk; de az itt a baj, hogy hogy megyünk ki a várból, mikor úgy vigyáz ránk az a vén gonosz anyád, mint a szemefényére, és hogy megyünk ki az országból, hogy utol ne érjen?

– Biz azt magam se tudom – mondja Anyicska –, hogy hogy haladunk sebesen, mert minden mesterségem a kamarában van, oda pedig már nincs idő kimenni; a várból csak kimehetünk, tudok én egy föld alatti utat, hogy pedig hamarjában észre ne vegyenek, köpök ide az asztalra hármat, azok majd szólnak háromszor helyettem, addig mi jó egérutat kapunk.

Ki is mentek szerencsésen a várból, mikor kívül voltak, a hátára vette Anyicska Ráadót, repült vele, ahogy tudott, de hiába; sebesen nem mehetek, mert nem volt Anyicskával semmi mestersége.

Alig mentek el, elkészült a forró olajfürdő. Beszólott a királyné az Anyicska szobájába:

– Anyicska leányom, gyere ki!

Felelt helyette az egyik nyál:

– Mindjárt megyek, édesanyám, csak hadd kelek föl.

Vártak-vártak egy darabig, de nem jött senki. Megint beszólott a királyné:

– Gyere ki már, Anyicska leányom, ne válass magadra!

Megint felelt helyette a második nyál:

– Megyek mindjárt, csak hadd öltözzem fel.

Vártak egy ideig megint, de megint nem jött senki. Beszólott még egyszer a királyné:

– Gyere csak hamar, Anyicska leányom, adok valamit.

– Mindjárt megyek, csak a hajam tűzöm még fel – felelt a harmadik nyál.

Vártak aztán még egy darabig, hogy nem jött senki, megint bekiáltottak kétszer-háromszor, de biz ott akár ítéletnapig kiabálhattak volna, nem szólott volna senki. Erre aztán betörette a királyné az ajtót, hát nincs ott senki, csak három nyál az asztalon. Összecsapta a két kezét.

– No, ezek most elszöktek, a pokolraivalók, hanem tudom, merre mentek, majd visszahozom őket!

Mindjárt előkapott egy lapátot, ráült, nyargalt utánok, sarkantyúzta a lapátját, hogy majd megbódult bele, csak hogy utolérhesse őket.

Anyicska ezalatt jó messzire haladt Rádóval; mentek, mentek, amint az Isten tudniok adta, egyszer megszólal Anyicska:

– Jaj, Rádó lelkem, be ég a bal orcám, nézz hátra, mit látsz?

– Nem látok egyebet, csak egy halavány felleget.

– No, ez az anyám, észrevette, hogy elszöktünk, hanem most már szálljunk le hamar, én válok egy kápolnává, te meg válj egy remetévé, ha kérdezi tőled, hogy nem láttál-e erre ilyen és ilyen fiút meg leányt, mondd, hogy láttál ezelőtt háromszáz esztendővel.

Alighogy leszálltak, hogy Anyicska kápolnává, Rádó remetévé vált, ott termett a vénasszony. Kérdezi Rádótól:

– Ugyan, földi, nem látott-e erre egy fiút meg egy leányt?

– Láttam biz én ezelőtt háromszáz esztendővel, de mi gondom is nekem akárki fiára, leányára? Mit kérdi azt éntőlem?

A vénasszony még egyszer széjjelnézett ottan körül, azután visszafordult. „Hátha rosszul is néztem meg otthon, ott vannak valahol elbúva a várban.” Hazament, még egyszer felhányatta a várat, hogy egy tű nem sok, de annyi se maradt a helyén, de biz azok nem voltak sehol. A vénasszonyt majd megütötte a guta, akkor jutott eszébe, hogy hisz a kápolna

meg a remete volt a két gyermek, csak vissza kellett volna őket hajtani, előkapott nagy mérgesen egy pemetét, megnyergelte, elkezdett vágtatni a két gyermek után.

Ráadó meg Anyicska ezalatt megint jó darab földet a hátaik megett hagytak; egyszer megint megszólal Anyicska:

– Jaj, lelkem, Ráadó, be ég a jobb orcám, nézz hátra, mit láatsz?

– Nem látok egyebet, mint egy nagy fekete felhőt.

– No, az megint az anyám, most már még dühösebb, hanem szálljunk le hamar, én válok egy tábla kölessé, te meg válj pásztorrá, állj bele a tábla kellős közepébe, onnan akár mint ijesztget, ki ne mozdulj, ha közel megy hozzád, üssed a botoddal.

Alig szálltak le, alig változtak kölessé meg pásztorrá, megint ott termett a vénasszony, elkezdte Ráadót édesgetni, csalogatni:

– Kedves fiam, Ráadó, gyere ide, majd meglásd, mit adok!

De Ráadó ki nem mozdult volna semennyiért egy álló helyéből, hiába volt minden csalogatás, a vénasszony, hogy látta, hogy így nem boldogul, rá akart ijeszteni; mindenféle oroszlánná, farkassá, kígyóvá változott, de sehogy ki nem tudta venni Ráadót a helyéből, úgy állt az ott, mint egy káró. Feldühödött erre a vénasszony, nekiesett a kölesnek, tépte ki tövestül az egész táblát.

– De kutyák, most mégse szabadultok meg, Anyicska a köles, azt kitépem, hazaviszem, megégetem, te, Ráadó, aztán magadban semmit se tudsz.

Ki is tépte az egész táblát, de annyi mégis megmaradt, amennyit Ráadó a botjával elért, mert oda nem eresztette be, márpedig éppen abban a kis darabban volt Anyicska, a többi vihette a vénasszony, az csak gaz volt. Hátára is szedte mind, amit kitépett, felkerekedett vele a levegőbe, úgy ment, akár csak egy kazal repült volna; amint hazaért, mind egy szálra rakásra rakta, meggyújtotta maga, közel állott hozzá, hallgatta, hogy mikor hallatszik már az Anyicska sírása, jajgatása a tűz körül. De biz azt hiába hallgatta, elégett a tűz, el is hamvadt, mégse hallott semmit.

– No, szedtevette, ezek megint megmenekültek! Hol van hamar egy gereben, hadd üljek rá, hadd menjek utánok, hadd hozzam vissza őket.

Felült egy nagy gerebenre, egy seprűt a kezébe fogott, elkezdett vele hadonászni, úgy ment, mint a forgósél, vagy tán még annál is sebesebben.

Ráadó meg Anyicska ezalatt megint jó egérutat kaptak, mentek ők is, amint bírtak, de mégis megint megközelítette őket a vén királyné, megint megszólalt Anyicska:

– Jaj, szívem, Ráadó, most már az egész orcám ég, nézz hátra, mit láatsz?

– Nem látok egyebet, mint egy nagy szélmalomformát erre jöni nagy sebességgel az égen.

– No, az megint az anyám, most már olyan dühös, amilyen sohase volt életében. Hanem szálljunk le hamar, én válok egy tóvá, te válj egy rucává, a tó kellő közepén állj meg, ki ne mozdulj onnan, akármivel csalogat, akármivel ijeszt.

Leszállottak megint, Anyicska tóvá változott, Ráadó rucává; alig voltak ezzel meg, ott termett a vén királyné.

– Hej, kutyák, már kétszer rászedtetek, de nem szedtek többet rá, nem szabadultok most meg, tudom azt az egyet.

Mindjárt sassá változott, elkezdett csapkodni Ráadóra, de sehogy se tudta elkapni, mindig a víz alá bukott előle, aztán vadásszá vált, lövöldözött a rucára, de a golyó elől is mindig lebukott, sehogy se tudta meglőni. Megint feldühösödött, hogy csak úgy tajtékozott a szája.

– Megálljatok! Nem menekeszték most meg, ha ezer lelketek van is, elveszítlek benneteket.

Ezzel egy nagy gödénné változott, felszította az egész tavat, felrepült vele, mikor ment a levegőben, mintha csak egy rezidencia ment volna, olyan volt. Otthon aztán kiöntötte mind a vizet szerteszéjjel, hadd igya fel a föld, hadd vesszen el közte Anyicska; maga is kiállott oda, hol legtöbb volt a víz, hogy hallhassa, majd ha sír, jajgat, könyörög, hogy gyönyörködhessek majd benne azzal az ördögöknek rég eladott lelkével. De nem engedte meg az Isten, hogy az ártatlan siránkozásának örülhessen, mert mikor a vizet felszította, Ráadó betakart egy-két kanálnyit a szárnyával, aközt maradt Anyicska, így hát akár egy pocsolyából vitte volna a vizet haza, akár onnan. Mikor mind felszáradt a víz, látta a vén királyné, hogy megint kárba veszett a fáradsága, elkezdte a haját tépni, verte a fejét a falba, mint egy eszeveszett őrült. Azután megnyergelt egy sárkányt, a kezébe kapott egy gereblyét; eddig is sebesen ment, de az mind semmi volt ahhoz, amint most nekiindult, utol is érte a két gyermeket, mindig közelebb-közelebb jutott hozzájuk, már olyan közel beérte őket, hogy a gereblyét is kinyújtotta, hogy majd beleakasztja az Anyicska hajába, de éppen akkor kiértek Tündérország határán, benn voltak a Ráadó apja országában, ott pedig már nem volt hatalma a vén királynénak.

Mikor látta Anyicska, hogy tovább nincs mitől félni, egy tanyaistálló mellett – ami ott volt a határnál – megállott, nézett vissza az anyjára, ki még akkor is ott dühösködött, ott káromkodott, mintha apját-anyját megölték volna; amint pedig meglátta, hogy meglátta Anyicska, elfelejtette, hogy kívül van a határon, szaladt neki nagy dühösen. Anyicska hirtelen kis egérré változott, bebújt a hídlás alá, Ráadó pedig rá se hederített, csak járkált az istálló körül tovább, neki ugyan mindegy volt, akár jött, akár se, mert ha

Anyicskán – a leányon – volt is egy kis hatalma, őrajta ugyan nem volt egy szikra se. A vénasszony, amint látta, hogy Anyicska egérré lett, hirtelen macskává változott, odaállt a repedés mellé, amin az egér bebújt, várta, hogy majd ha kijön, nyakon csípi. De Ráadó se hagyta abban a dolgot, füttyentett egyet, odaszaladt hat-hét komondor, azokat ráuszította a macskára, úgy megtépték, hogy bőr is alig maradt rajta. Mikor aztán a vén királyné megint benn volt a maga határában, felemelte a két kezét, megátkozta a gyermekeket nagy hangos szóval:

– No, te kutya Anyicska, fogjon meg benneteket az anyai átok, hogyha valaha csak egy napig – csak egy óráig nem látjátok egymást, úgy elfeledkezzék rólad Ráadó, mintha soha nem látott – de még híredet se hallotta volna.

Elszörnyűködött ezen az átkon a szegény Anyicska; ha ez megfogja, ha elfelejti Ráadó, mit csinál ő idegen országban, ahol senkije, semmije, még a betevő falatját se tudná megszerezni; de Ráadó vigasztalta:

– Ugyan, szívem szép szerelme, hogy tudnálak én téged elfelejteni? Hogy felejthetném el azt a sok jót, amit nekem tettél, de hogy felejthetném el magad szép személyét is?

Megvigasztalódott Anyicska, jókedvvel indultak hazafelé.

Mentek, mendegéltek, egyszer aztán beértek abba a városba, ahol a Ráadó apja lakott. Ott a város végén megfogta Ráadó az Anyicska kezét.

– No, kedves Anyicskám, én lelkemnek fele, itt vagyunk az apám városában, nem is messze az apám palotájától; de most arra kérlek, ne gyere fel velem az apámhoz, anyámhoz, ha egyszerre mennénk, vagy hinnék, vagy se, hogy a tündérr király leánya vagy, még valami rossz személynek, szeretőmnek gondolnának; de így majd magam felmegyek, elmondok mindent az apámnak, akkor aztán érted jövünk háznépestül, hazaviszünk annak rendje módja szerint, ahogy a menyasszonyt szokás. Addig maradj itt a város végén, kiarendálok egy kis házat, egy kis kertet, fogadok melléd egy szolgálót, megvárhatsz szépen. Mire azt gondolod, hogy tán már odaértem, akkorra vissza is jövök.

Beleegyezett Anyicska, kiarendáltak egy kis házat, fogadtak egy szolgálót, azután elbúcsúztak egymástól. Anyicskának eszébe jutott az anyai átok:

– Siess, én kedvesem – mondta Ráadónak –, mert meg talál fogni az anyám átka, hogy elfelejtesz, mintha soha híremet se hallottad volna. De ha elfelejtenél is, csak azt a gyűrűt őrizd meg, amit a tónál adtam, mikor legelőször láttuk egymást, én is megőrizem, amit tőled kaptam, arról megismerjük egymást, akármikor találkozunk.

Ráadó csak nevette a dolgot.

– Hogy felejthetné el gerlice a párját, legény a kedvesét? Nem eshetik az meg.

Még egyszer aztán megölelték, megcsókolták egymást, Anyicska bement a kis árendált házba, Rádó pedig az apja palotája felé indult. Beért a szép királyi udvarba, elindult a sok grádicson felfelé, hanem a szíve mindig jobban-jobban elszorult, mintha valami nagy követ tettek volna rá, mikor aztán belépett az apja szobájába, egyet kóválygott vele a világ, azzal elesett végig a ház földjén, mint egy darab fa. A király azt gondolta, hogy csak a nagy öröm miatt szédült el, felélesztgette lassanként. Mikor aztán egészen eszén volt, kérdezték tőle, hogy hogy jött haza, de nem tudott róla egy árva szót se mondani, se Anyicska nem jutott eszébe, hogy az hozta haza, hogy az mentette meg a haláltól, de még az se, hogy látta valaha, úgy megfogta a tündérr királyné átka, hogy se otlétéről, se elmene-teléről, se hazajöttéről egy kis szó nem sok, de annyit se tudott mondani, csak azt tudta, hogy nem kell neki többet elhagyni az apját. A király aztán nem nagyon bánta, ha nem beszél is, csakhogy otthon marad, nem megy vissza többet, csakhogy lesz kire hagyni az országot, nem kell idegen kézbe adni. Mindjárt ki is hirdette országszerte, hogy itthon van a fia, nagy dínomdánomot csapott, két nap, két éjjel boldog-boldogtalan ingyen ehe-tett-ihatott a házánál, ami szemének-szájának tetszett.

Szegény Anyicska pedig csak várta, csak várta Rádót, de biz az nem ment felé se; eltelt két nap, eltelt három nap, de csak nem ment, negyedik nap aztán beküldte a szolgálóját a városba, hogy mi újság van a királyi palota körül, beszélnek-e a királyfiról meg a mátkájáról? Bement a szolgáló, de azzal a hírrrel jött vissza, hogy a királyfiról mindent lehet hallani, de a mátkájáról senki se tud semmit, azt se tudják, van-e, nincs-e. Búsult szegény Anyicska, mindjárt tudta, hogy az anyja átka fogta meg Rádót; attól fogva mindennap beküldte a szolgálóját újságot hallani, de biz az sose hozott jobb hírt. Egyszer aztán azzal ment haza, hogy azt beszélik, hogy házasodik a királyfi, a szomszéd király szép leányát veszi el, az esküvő napja is ki van már tűzve, akkor majd az országát is átadja az öreg király a fiatalnak, olyan lakodalmat csapnak, hogy két ország lesz rá híva. Sírt-rítt Anyicska, nem tudta, mitévő legyen, még csak az se volt, aki vigasztalta volna, vagy tanácsot tudott volna neki adni. Egyszer valami jó gondolatja támadt, de nem szólt róla senkinek, csakhogy attól kezdve mindig jobb kedve volt.

Mikor már hívogattak a királyi lakodalomra, egy levelet írt az öreg királynak, amibe azt írta meg, hogy itt s itt, ebbe s ebbe a részébe a városnak lakik egy fiatal leány, ki messze földről szakadt ide, az igen nagyon szeretné megnézni a királyi lakodalmat, mert még olyant sohase látott, azért ne sajnálja a király meghívatni, se nem eszik, se nem iszik, csak a

sok úri népet meg a szép menyasszonyt akarja megnézni. A király mindjárt meghívatta, mégpedig nemcsak széjjelnézni, hanem valóságos vendégnek, még meg is izente neki, hogy okvetlen elmenjen. Megörült Anyicska a meghívásnak, adott is a vőfélynak olyan pántlikát, hogy a többi leányé összevéve se ért felényit, amint pedig az elment, mindjárt hozzáfogott a lakodalmi ruha csinálásához, amit magára akart venni.

Mikor aztán eljött a lakodalom napja, felöltözött, de olyan ruhába, hogy Tündérországbán se igen látni párját sátoros ünnepkor se, csak elfogta a cselédje szeme fényét. Mire a királyi palotához ért, már ott ugyancsak szólt a muzsika, úgy táncoltak, majd leszakadt a ház, még a süketnek is bokájába ment a szép muzsika.

Bement Anyicska a táncolók közé, de mikor meglátták, mindenki megállott a tánc kellős közepében, úgy bámult rá, mindenki kérdezgette, ki lehet, ki lehet, de senki se tudott rá felelni. Az öreg király se tudta, hogy ki lehet, se a felesége, ha magától a leánytól kérték, azt mondta, hogy ő az az idegen, aki kérte a felséges királyt, hogy hívassa meg a lakodalomra; de a nevét – hogy hogy hívják – ki nem lehetett belőle venni. Maga Ráadó rajta-rajtafelejtette sokszor a szemét, rémlett előtte, mintha látta volna valahol, de nem tudta, hogy hol. Ő is kérdezte tőle, hogy ki, de ez azt felelte rá, hogy gondolkozzék rajta, találja ki, sokszor beszéltek már egymással; hanem bizony Ráadó nem tudta kitalálni, hiába törte az eszét. Elkövetkezett a vacsora ideje. Amint vacsorálnak, felszólal egyszer Anyicska:

– Felséges király, egy nagy kérésem volna nekem felségedhez: engedjék meg nekem, hogy hadd ihassam a vőlegény poharából, a mi országunkban az a szokás, hogy a legények a menyasszony poharából isznak, a leányok a vőlegényéből, én hát az országunkbeli szokást itt is szeretném megtartani.

A király szíves örömet megengedte neki, a vőlegény még maga töltött neki a legdrágább borból, maga vitte hozzá, maga adta neki oda; elvette Anyicska, felköszöntötte a fiatal házaspárt, azután ivott belőle. Míg ivott, azt a gyűrűt, amit a legelső találkozáskor a tónál kapott Ráadótól, a szájából beleeresztette a pohárba, úgy adta vissza.

– No, most megiszom a szerelmét – mondja Ráadó, azzal felhajtotta a bort, ami a pohárban maradt, hát amint iszik, megcsördül valami a pohárban, nézi mi az, hát egy gyűrű, nézi jobban, megismeri, hogy az az ő gyűrűje volt hajdan, gondolkozik, gondolkozik, kinek adta ő ezt, hát egyszerre eszébe jutott minden, kiejtette a poharat a kezéből, odaszaladt Anyicskához, megölelte, megcsókolta. – No, szívemnek szép szerelme, te vagy az én menyasszonyom, nem más, ásó-kapa választ el bennünket egymástól!

Azután elbeszélte az egész násznép előtt a dolgot, hányszor mentette őt meg Anyicska, hogy fogadtak egymásnak örök hűséget még tizenhárom esztendőös korukban; hogy átkozta meg őket a vén királyné. Elbeszélte mindent töviről-hegyire, nem hagyott el semmit. Erre aztán az egész násznép, még maga a menyasszony is azt mondta, hogy ha szeretik egymást, esküdjenek meg, olyan szép leánynak, mint az első menyasszony, akad leány, akár minden ujjára száz. Ráadó meg Anyicska kétszer se mondatták maguknak, mindjárt minden násznépeztől mentek a templomba, megesküdtek. Azután még nagyobb lakodalmat csaptak. Mikor legjavában folyt a multság, hát ki lép be az ajtón? Nem más, mint az öreg tündérkirály. Elmondta, hogy megtudott mindent, mikor a háborúból hazakerült, hogy milyen kegyetlen volt a vén királyné hozzájuk, mindjárt megharagudott, karóba húzatta, a két leányát meg apácának adta, azok még fiatalok, holtokig csak leimádkozhatják majd bűnüket.

– Most pedig, fiam, azért jöttem, hogy átadjam nektek minden országot, azután holtig nálatok maradjak.

Erre aztán még jobb kedvök kerekedett, még nagyobb lakodalmat csaptak, ettek-ittak, mulatoztak, Duna, Tisza, Dráva, Száva, mind ott voltak egy szegletben, egy nagy zsákba betömve, én is ott voltam, ugráltam, táncoltam, a zabsarkantyúmmal a zsákot kirúgtam, mind kidőlt a sok víz; te is ott voltál, majd a vízbe haltál, de én megkaptalak, üstöködnél fogva ki is rántottalak. Ha ki nem rántottalak volna, bizonyosan belehaltál volna.

A vadgalamb és a szarka

Tudod-e, miért nem ért a vadgalamb a fészekcsináláshoz, miért rak olyan hitvány fészket, mely csak néhány szál száraz ágból van összetákolva?

Elmondom én.

A vadgalamb a szarkát kérte meg, hogy tanítsa meg őt a fészekrakásra, mert ebben a szarka igen nagy mester, s olyan fészket tud csinálni, hogy ahhoz a héja, ölyv hozzá nem fér. A szarka szívesen elvállalta a tanítást, s fészekrakás közben, míg egy-egy gallyat helyére illesztett, mindig mondogatta a maga módján:

– Csak így, csak így! Csak így, csak így!

A vadgalamb erre mindig azt felelte:

– Tűdom, tűdom, tűdom!

A szarka elhallgatta azt egy darabig, de utoljára megharagudott.

– Ha tudod, csináld! – s otthagya a fészket fele munkájában.

A vadgalamb aztán azóta sem tudott ebből a mesterségből többet megtanulni.

Jankó és a három elátkozott királykisasszony

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy nagy ország, abban egy város, abban a városban egy csizmadia, ennek a csizmadiának volt egy felesége meg egy fia. Ez a kölyök sehogy se akarta az apja mesterségét folytatni, hiába ütötte-verte az öreg csizmadia, mindig azt mondta, hogy ő bizony nem fótozza senki csizmáját, mikor úr is lehet, ő bizony úr lesz. Az anyja is pártját fogta, de az öreg csizmadián ketten se tudtak kifogni, mert mindjárt-mindjárt megverte mind a kettőt.

Egyszer megunta Jankó a sok lábszíjazást, bement az anyjához.

– No, édesanyám, én már nem szívelem tovább ezt a sok verést, már nagyocská vagyok, majd elmegyek világra, úgyis csak olyan tedd ide, tedd oda legény voltam itthon, nem tudták semmi hasznomat venni, hiába ettem édesapám kenyerét, csak olyan voltam a háznál, mint az ötödik kerék.

Az anyja is helybenhagyta, elindult hát Jankó. Amint megy, mendegél, beér egy nagy rengeteg erdőbe, meglát egy öreg embert, amint cipekedik egy csomó rőzsével, de sehogy se tudja felvenni. Odamegy hozzá Jankó.

– Adja ide, öregapám, majd hazaviszem én. – Haza is vitte az öreg ember kunyhójáig, ott letette, azzal tovább akart menni, de az öreg ember nem eresztette.

– Már csak, fiam, maradj itt egy-két napig, legalább ismerjük meg egymást.

Jankó hát ott maradt, segített az öreg embernek mindenben.

Tán három nap múlva mondja az öreg ember Jankónak:

– Eredj, fiam, Jankó, szedegess egy kis tűzrevalót, elfogyott, amit múltkor hoztunk, a sincs, aminél egy kis kását főztek.

Elindult Jankó a rengetegben. Csak szedeget, csak szedeget, egyszer egy gyönyörű tó mellé bukkan ki. Majdhogy egészen szemmé nem változott, annyira elbámult, amint meglátta a tavat, tele szebbnél szebb aranyhalakkal. Amint ott csudálkozik, egyszer csak hall távolról gyönyörű hatytyúéneklést; ő is hirtelen elbúvik, elkezd leselkedni, hát látja, hogy egy szép hatytyú száll le a tópartra, ott megrázkódik, leveti a hatytyúruhát, egy szép leánnyá változik, elkezd fürdeni. Fördött egy darabig, aztán megint fölvette a hatytyúruhát, elment.

Jankó még fel se ocsudott a nagy csudálkozásból, mire még egy hétszerte szebb hattyúéneklést hallott; nemsokára leszállt egy szép hattyú, levetette a hattyúruhát, egy még hétszerte szebb kisasszonnyá változott, megfürdött, azzal elment. Egy kevés idő múlva még hetvenhétszerte szebb hattyúének hallatszott, lerepült a tópartra egy még szebb kis hattyú, levetette ez is a hattyúruhát, egy még hetvenhétszerte szebb királykisasszonnyá változott, megfürdött a tóban, s elment ez is.

Szegény Jankó jobb szerette volna, ha nem is született volna, mert halálosan beleszeretett a legkisebbik királykisasszonyba, arra pedig gondolni se mert, hogy az valaha az övé lehessen. Hazabandukolt a fával nagy szomorúan, mint akinek az orra vére foly. Az öreg ember mindjárt észrevette rajta, hogy valami baja van.

– Min szomorkodol, Jankó fiam?

– Jaj, édes öregapám, hogyan szomorkodnám én, amikor olyan szép királykisasszonyt láttam, hogyha el nem vehetem feleségül, meghalok bánatomban, pedig annyit remélni se merek.

Itt elbeszélte Jankó, hogy mit látott.

– Jankó fiam – mondja rá az öreg ember –, tudom én, hogy miféle kisasszonyokat mondasz te, de ha az Isten segít, mégis megkerítjük a legkisebbet valahogy.

Jankó majd kibújt a bőriből, hogy az öreg ember biztatta, mindjárt elkezdte kérni, hogy mondja meg, hol laknak.

– Tyű, édes fiam, fiatal legény vagy – felelt az öreg ember –, de ha tízannyi ideig élnél is, mint ameddig élsz, mégse érnél oda; hanem okosabbat mondok én. Holnap délben eredj ki a tóhoz, jön először a legöregebbik királykisasszony, arra rá se hederíts, aztán jön a második, arra se nézz rá, hanem mikor a legkisebbik leveti a hattyúruhát, lopódz oda csendesen, lopd el tőle, azután a kisasszonyt fogd meg, vidd haza az édesapád házához, de a hattyúruhát úgy eltedd, hogy soha színét se lássa.

Jankó éppenségesen úgy tett, ahogy az öreg ember mondta. Kiment a tóhoz, meghúzódott egy bokor mellé, szép csendesen végignézte, míg a két első hattyú megfürdött s elment, azután várta a legkisebbet. El is jött az nemsokára, leszállt a tópartra, levetette a hattyúruhát, hát uramteremtőm, olyan gyönyörű ruha volt alatta, hogy a parasztja nem is látszott a sok aranytól-ezüsttől, akkora karbunkulusok fityegtek rajta, mint egy-egy tojás; de levetette ezt is, belement a vízbe. Jankónak se kellett több, mikor legjavában játszadozott a tóban, szép csendesen ellopta mind a két ruhát.

Kijött a királykisasszony, elkezdte keresni ruháját, s hogy nem találta, elkezdett sírni. Jankó odament hozzá, a királykisasszony mindjárt megszerette, de mégis könyörgött, hogy adja vissza a ruháját:

– Jankó, szívem szép szerelme, add vissza a ruhámat, átok alatt vagyok, ha vissza nem megyek a kiszabott időre, nagy büntetés vár rám.

– Dehogy adom, szép angyalom, hanem most már gyere velem, elveszlek feleségül, ásó-kapa választ el bennünket.

A királykisasszony sírt-rítt egy darabig, de azután mit volt mit tenni, csak belenyugodott.

Elindultak hazafelé, útközben találtak egy várost, ott eladták az aranyos ruhát, kaptak érte annyi pénzt, hogy alig bírta haza Jankó. Az öreg csizmadia alig hitt a szemének, mikor a sok pénzt meglátta.

– No, fiam, sohase hittem volna – ha az édesapám mondta volna is –, hogy ilyen úr lesz belőled.

Itt nagy lakodalmat csaptak, boldogul éltek jó ideig.

Egyszer Jankó kiment vadászni, a hattyúbőrt odaadta az édesanyjának, hogy viselje gondját, de a feleségének még csak meg se mutassa.

Alighogy kihúzta lábát az ajtón, mindjárt elkezdett a királykisasszony könyörögni:

– Édes napamasszony, az Isten is áldja meg, mutassa meg nekem azt a hattyúruhát, a színét is elfelejtettem már.

– Jaj, édes leányom, nem mutathatom meg, tudod, rám parancsolt az urad.

– Nem nyúlok én hozzá se, csak meg akarom nézni.

Addig-addig kérte a csizmadiánét, hogy megmutatta. Amint ott nézegeti, egyszer kikapja az asszony kezéből, magára kapja – éppen nyitva volt az ablak, kirepült rajta. A csizmadiáné csak akkor vette észre, csak akkor csapkodta össze a tenyerét, mikor már kívül volt.

Hazajött Jankó a vadászatból, nagy sírva-ríva találta az anyját.

– Hát édesanyámat mi lelte, mért sír olyan nagyon? – kérdi tőle.

– Hogyne sírnék, édes fiam, mikor így meg így jártam.

Itt elbeszélte az egész esetet. Jankó nagyon elszomorodott rajta.

– No, édesanyám, engem addig nem látnak, míg a feleségem elő nem kerítem.

Elindult Jankó, ment, mendegélt, egyszer beért abba az erdőbe, amelyikben az öreg ember lakott. Bement hozzá.

– Jó napot adjon Isten, öregapám!

– Fogadj Isten, édes fiam! Hát mi járatban vagy?

– Jaj, öregapám, nagy búba-bánatba estem én most, tegnap, míg kint voltam vadászni, a feleségem elkérte az anyámtól a hattyúruhát, magára vette, elrepült vele, most hát egyenesen kendhez jöttem tanácsot kérni.

– Jól tetted, hogy egyenesen hozzám jöttél, mert csak én tudok tanácsot adni ebben a dologban. Nesze, itt van egy pár csizma, ennek az a tulajdonsága, hogy minden lépéssel hét mérföldet lehet vele lépni, ezt

húzd fel, ez elvezet a világ végére, egész addig a hegyig, amelyiken a feleséged lakik; az majd aztán a te dolgod lesz, hogy hogy mégy fel rá, de azt előre megmondom, hogy azon a hegyen még sohasem volt halandó ember, mert a teteje üveg, az alja víz, amellelt olyan állású, mint egy báránybőrsüveg. Ennek a hegynek a tetején van egy aranypalota, abban lakik a feleséged két testvérével együtt.

Megköszönte Jankó a jó tanácsot, azzal útnak indult. Ment, mendegélt, minden lépéssel hét mérföldet lépett. Hét egész álló esztendeig mindig ment, akkor meglátta az üveghegyet csillámlani. Mire a tövéhez ért, elszakadt a csizma, nem lehetett többé hasznát venni.

Elkezdte Jankó kerülgetni az üveghegyet, gondolkozott, hogy lehetne arra feljutni. Csak kerülgeti, csak kerülgeti, mint a gezemicével körülrakott boglyát az éhes ökör, egyszer meglát három ördögfiút marakodni. Odamegy hozzájuk.

– Hát ti mért civakodtok?

– Hogyne civakodnánk – felel a legnagyobbik –, most halt meg az apánk, nem volt neki egyebe, mint egy piszkos nyerge, egy rongyos bocskora meg egy rossz kócmadzag ostora, de ezeknek az a tulajdonságuk, hogy ha valaki felül a nyeregre, felhúzza a bocskort, egyet pattant az ostorral, s azt mondja, hogy: „Hipp-hopp, ott legyek, ahol akarok!” – mindjárt ott terem; most már ezeken nem tudunk elosztozkodni, mert egyik a másik nélkül semmit se ér.

– No hát, tudjátok mit? – mondja nekik Jankó. – Én felállok egy dombra, elhajítok egy krajcárt, aki elébb visszahozza, azé legyen mind a három.

Az ördögfiúk megörültek az okos tanácsnak. Jankó elhajított egy krajcárt, az ördögfiúk utánairamodtak, otthagytak mindent, Jankó pedig hirtelen felhúzta a bocskort, ráült a nyeregre, nagyot cserdített az ostorral, elkiáltotta magát: „Hipp-hopp, ott legyek, ahol akarok!” – mindjárt az üveghegy tetején termett. Onnan aztán visszahajított mindent, hogy legyen azé, aki a krajcárt megtalálta.

Bement Jankó az aranypalotába, éppen ott sepregette a felesége a pitvart, amint belépett. Nagyon megijedt, amint Jankót meglátta.

– Jaj, szívemnek szép szerelme, hol jársz itt, ahol még a madár se jár?

– Érted jöttem, kedves feleségem.

– Nem mehetek én innen sehova, kedves uram, el vagyunk átkozva a testvéreimmel együtt, hogy akárhol vagyunk, mindenünnen csak ide vágyunk vissza, tetőled is azért kellett eljönnöm; egy csúnya veres ördög átkozott el bennünket, amért nem mentünk hozzá feleségül.

– Hát most már hogy lehetne felszabadítani benneteket az átok alól?

– Nem egyébképpen, mint hogy azt az ördögöt meg kellene ölni.

– No, hát majd megölöm én a beste lélek rongyos ördögét!

– Jaj, szívem, Jankó, nem oly könnyen megy az, sokan próbálták már, de mindnek az életébe került, azért jobb lesz, ha visszamegy, még most nem késő.

– De iszen már vissza nem megyek, ha mindjárt itt halok is meg. Ha nem mondd meg, mi módon lehet legkönnyebben megölni azt az ördögöt.

– Ha már éppen csakugyan rá akarod adni a tejed, hát megmondom: most nincs itthon az ördög, bújj el ide a ruhák közé, majd ha hazajön, keres mindenütt, mikor legközelebb lesz hozzád, ugorj ki, vágd le a fejét, de azt megmondom, hogy egy csapással ha egészen le nem tudod vágni, akkor halál fia vagy.

Jankó úgy tett mindent, ahogy a felesége mondta, elbújt a fogas alá, a ruhák közé, kihúzta a kardját, úgy várta az ördögöt. Nemsokára haza is jött, még az udvaron elkezdett kiabálni: „Phú, phú, idegen szagot érzek!” – azzal hányt-vetett mindent összevissza, odament a fogashoz is, elkezdett kotorászni a ruhák közt, Jankó is hirtelen kiugrott, úgy levágta a fejét, mintha ott se lett volna.

Volt öröm meg vígság a palotában, de Jankó nem felejtkezett el az apjáról-anyjáról, hanem mondta a feleségének, hogy elhozza azokat is. „Legalább legyenek itt az esküvőnkön.” A felesége se ellenezte.

– Jól van, kedves uram, nem bánom, ha elmegy is értök, itt van egy gyűrű, ha ennek a fejét befelé fordítod, olyan üveghíd terem innen a földig, amilyen nincs a világon, ha pedig kifelé, akkor megint leomlik magától. Most eredj az istállóba, mondd meg a kocsisnak, hogy fogjon be.

Úgy tett Jankó, ahogy a felesége mondta, befogatott; felült a gyönyörű hintóba, mikor a hegy szélére értek, befelé fordította a gyűrűt, mindjárt egy üveghíd termett ott, azon leért a földre, akkor kifelé fordította a gyűrűt, megint leomlott a híd. Repült a hat paripa Jankóval, mint a villám, vagy tán még annál is sebesebben, úgyannyira, hogy három óra alatt az apja házána volt. Bemegy az udvarba, éppen kint találja apját-anyját.

– No, édesapám, édesanyám, jöjjenek velem, ne is kérdezzék, hogy hova, csak jöjjenek.

Felöltöztek mind a ketten az ünneplő ruhájokba, úgy indultak el, de az asszony sehogy se akart beleülni a hintóba; utoljára mégis beletuszkolta Jankó.

Mikor az üveghegy aljára értek, Jankó megint befelé fordította a gyűrűt, megint ott termett az üveghíd; de már arra csakugyan nem akart rámenni a csizmadiáné.

– Én bizon nem kockáztatom az életem senki szépségéért, hiszen leszakad az a rongyos híd. – Alig tudta Jankó megtartani a hintóban, de még akkor se nyugodott bele. – No, fiam, ha meghalok, a te lelkedre halok

meg. – Csak akkor örült aztán, mikor bent volt az aranyvárban, mikor meglátta a menyét.

Jankó is megörült, mert a felesége még hétszerte szebb lett, mint azelőtt volt, mindjárt megesküdték még egyszer, olyan lakodalmat csaptak, hogy hetedhét országra szólott a híre. Meghallotta azt a két királyfi is, azok is elmentek a lakodalomra, ott megszerették a két nagyobb királykisasszonyt, el is vették mindjárt. Erre még nagyobb lakodalmat csaptak, együtt maradt mind a három házaspár, a csizmadia, a felesége, az öreg ember, mind ott maradt, nem volt olyan boldog háznép több széles e világon.

A farkastanya

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperencián is túl volt, volt egy tojás. Ez a tojás megindult világra. Görgött, görgött, egyszer előtalált egy rucát. Azt kérdi tőle a ruca:

– Hová mégy, tojás koma?

– Megyek világra.

– Én is megyek, menjünk együtt.

Mennek, mendegélnek, előtalálnak egy kakast.

– Hová mentek, ruca koma?

– Megyünk világra.

– Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy varrótút.

– Hová mentek, kakas koma?

Megyünk világra.

– Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy rákot.

– Hová mentek, tú koma?

– Megyünk világra.

– Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy lovat, végre pedig egy ökröt.

Mentek aztán, mendegéltek, egyszer rájok esteledett. Ott volt egy kis ház, abba bementek. Ki-ki lefeküdt a maga helyére. A tojás belefeküdt a tüzes hamuba. A ruca meg a kakas felültek a kandalló tetejére. A rák belemászott egy dézsa vízbe. A tú a törülközőbe szűrődött belé. A ló lefeküdt a ház közepére, az ökör meg a pitvarba.

Egyszer jön ám haza a tizenkét farkas, akiké a kis ház volt. A legöregebb még messziről elkezdett kiabálni:

– Phú, phú, de idegen szagot érzek! Ki mer bemenni?

Volt köztük egy hányaveti, az azt mondta, hogy ő bemegy, ha ezer ördög van is odabent, nem félek én semmitől.

Be is ment. Hogy az övök volt a ház, egészen tudta a dörgést, mi hol áll. Legelőször is a kandalló tetején kereste a gyújtófát, hogy majd mécset gyújt, de a kakas meg a ruca elkezdtek lármázni, akkor belenyúlt a hamuba, hogy majd parazsat keres, de a tojás elpukkant, szaladt a dézsához mosakodni, ott meg a rák csípte meg ollójával, azután szaladt a törülközőhöz, ott meg a tű szúrta meg, nagy ijedten a ház közepére ugrik, ott a ló rúgja oldalba, amint szaladt kifelé, az ökör is nekiesett, felkapta a szarvára, az udvar közepére lökte.

Erre elkezdett ordítani, mint a fába esett féreg, szaladt a többi farkasokhoz.

– Jaj, fussunk, fussunk! Égszakadás! Földindulás! Valamennyi ördög, mind odabent van.

Nyúlok a hamuba,

Meglőnek puskával.

Szaladok dézsához,

Megvágunk ollóval.

Kapkodok kendőhöz,

Banya szúr tűjével.

Futok ajtó mellé,

Kilöknek lapáttal.

Szaladok pitvarba,

Vesznek vasvillára!

Egy kiált: Hep-hep-hep!

Más ordít: Add feljebb!

Akkor nagyot estem,

Bezzeg jaj volt nekem.

Akkor nekiindultak, még most is szaladnak, ha meg nem álltak.

A kóró és a kis madár

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy kis madár. Ez a kis madár egyszer nagyon meguntta magát, rászállt egy kóróra.

– Kis kóró, ringass engemet!

– Nem ringatom biz én senki kis madarát!

A kis madár megharagudott, elrepült onnan. Amint ment, mendegélt, talált egy kecskét.

– Kecske, rágd el a kórót!

Kecske nem ment kóró-rágni, a kóró mégse ringatta a kis madarat. Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy farkast.

– Farkas, edd meg a kecskét!

Farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy falut.

– Falu, kergesd el a farkast!

Falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy tüzet.

– Tűz, égesd meg a falut!

Tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy vizet.

– Víz, oltsd el a tüzet!

Víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy bikát.

– Bika, idd fel a vizet!

Bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy farkót.

– Farkó, üsd agyon a bikát!

Farkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy férget.

– Féreg, fúrd ki a farkót!

Féreg nem ment farkót fúrni, farkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy kakast.

– Kakas, kapd fel a férget!

Szalad a kakas, kapja a férget; szalad a féreg, fúrja a furkót; szalad a furkó, üti a bikát; szalad a bika, issza a vizet; szalad a víz, oltja a tüzet; szalad a tűz, égeti a falut; szalad a falu, kergeti a farkast; szalad a farkas, eszi a kecskét; szalad a kecske, rágja a kórót; a kóró bezzeg ringatta a kis madarat.

Ha még akkor se ringatta volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Fehérlófia

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a világon egy fehér ló. Ez a fehér ló egyszer megellett, lett neki egy fia, azt hét esztendeig szoptatta, akkor azt mondta neki:

– Látod, fiam, azt a nagy fát?

– Látom.

– Eredj fel annak a legtetejébe, húzd le a kérgét.

A fiú felmászott, megpróbálta, amit a fehér ló mondott, de nem tudta megtenni. Akkor az anyja megint szoptatta hét esztendeig, megint felküldte egy még magasabb fára, hogy húzza le a kérgét. A fiú le is húzta.

Erre azt mondta neki a fehér ló:

– No, fiam, már látom, elég erős vagy. Hát csak eredj el a világra, én meg megdöglöm.

Azzal megdöglött. A fiú elindult világra. Amint ment, mendegélt, előtalált egy rengeteg erdőt, abba be is ment. Csak bódorgott, csak bódorgott, egyszer egy emberhez ért, ki a legerősebb fákat is úgy nyűtte, mint más ember a kendent.

– Jó napot adjon Isten! – mondja Fehérlófia.

– Jó napot, te kutya! Hallottam hírét annak a Fehérlófiának, szeretnék veled megbirkózni.

– Gyere no, én vagyok!

Megbirkóztak. De alig csavarított egyet Fehérlófia Fanyűvön, mindjárt a földhöz vágta.

– Már látom, hogy erősebb vagy, mint én – mondja Fanyűvő. – Hanem tegyük össze a kenyerünket, végy be szolgálatodba. – Fehérlófia befogadta, már itt ketten voltak.

Amint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy embert, aki a követ úgy morzsolta, mint más ember a kenyeret.

– Jó napot adjon Isten! – mondja Fehérlófia.

– Jó napot, te kutya! Hallottam hírét annak a Fehérlófiának, szeretnék veled megbirkózni.

– Gyere no, én vagyok!

Megbirkóztak. De alig csavarított Fehérlófia Kőmorzsolón hármatnégyet, mindjárt a földhöz vágta.

– Már látom, hogy teellened nem csinálhatok semmit – mondja Kőmorzsoló. – Hanem tudod mit, végy be szolgálatodba, hű szolgád leszek halálig.

Fehérlófia befogadta; már itt hárman voltak. Amint mentek, mendegéltek, előtaláltak egy embert, aki a vasat úgy gyúrta, mint más ember a tésztát.

– Jó napot adjon Isten! – mondja neki Fehérlófia.

– Jó napot, te kutya! Hallottam hírét annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni.

– Gyere no, én vagyok!

Sokáig birkóztak, de nem bírtak egymással. Utoljára Vasgyúró gáncsot vetett, földhöz vágta Fehérlófiát, erre ez is megharagudott, felugrott, s úgy vágta a földhöz Vasgyúrót, hogy majd oda ragadt. Ezt is szolgálatába fogadta; már itt négyen voltak.

Amint tovább mennek, mendegélnek, rájuk esteledett, ők is megtelepedtek, kunyhót csináltak. Másnap azt mondja Fehérlófia Fanyűvőnek:

– No, te maradj itt, főzz kását, mink elmegyünk vadászni.

Elmentek. De alighogy tüzet rakott s a kásafőzéshez fogott Fanyűvő, ott termett egy kis ördög; maga nagyon kicsi volt, de a szakála a földet érte. Fanyűvő nem tudott hova lenni ijedtében, mikor meglátta, hát még mikor rákiáltott:

– Én vagyok Hétszűnyű Kapanyányimonyók, add ide azt a kását, ha nem adod, a hátadon eszem meg!

Fanyűvő mindjárt odaadta. Hétszűnyű Kapanyányimonyók megette, azzal visszaadta az üres bográcsot. Mikor hazajöttek a cimborák, nem volt semmi ennivaló, megharagudtak, jól eldöngették Fanyűvőt, de az nem mondta meg, hogy mért nincs kása.

Másnap Kőmorzsoló maradt otthon. Amint kezdte főzni a kását, odament őhozzá is Hétszűnyű Kapanyányimonyók, és kérte a kását:

– Ha ide nem adod, a hátadon eszem meg! – De Kőmorzsoló nem adta, Hétszűnyű Kapanyányimonyók sem vette tréfára a dolgot, lenyomta a földre, hátára tette a bográcsot, onnan ette meg a kását.

Mikor a többi három hazafelé ment, Fanyűvő előre nevette a dolgot, mert tudta, hogy Kőmorzsolótól is elveszi a kását Hétszűnyű Kapanyányimonyók.

Harmadnap Vasgyúró maradt otthon.

De a másik kettő se neki, se Fehérlófiának nem kötötte az orrára, mért maradtak két nap kása nélkül.

Ahhoz is odament Hétszűnyű Kapanyányimonyók, kérte a kását, s hogy nem adta, a meztelen hasáról ette meg. Amint a többi három hazajött, ezt is jól elpáholták.

Fehérlófia nem tudta, mért nem csinált egyik se kását. Negyednap maga maradt otthon. A többi három egész nap mindig nevette Fehérlófiát, tudták, hogy ahhoz is odamegy Hétszűnyű Kapanyányimonyók. Csakugyan oda is ment, de bezzeg megjárta, mert Fehérlófia megkötözte szakállánál fogva egy nagy fához.

Amint a három cimbora hazaért, mindjárt feltálalta a kását. Amint jóllaktak, megszólalt Fehérlófia:

– Gyertek csak, mutatok valamit.

Vezette volna őket a fához, amelyikhez Hétszűnyű Kapanyányimonyókat kötötte, hát látja, hogy nincs ott, hanem elvitte a fát is magával.

Mindjárt elindultak a nyomon. Mindég mentek hét nap, hét éjjel, akkor találtak egy nagy lyukat, amelyen a másvilágra ment le Hétszűnyű Kapanyányimonyók. Tanakodtak, mitévők legyenek, utoljára arra határoztak, hogy lemenniük.

Fanyűvő font egy kosarat, csavart egy hosszú gúzst a faágakból, s azon leeresztette magát. De meghagyta, hogy húzzák fel, ha megrántja a kötelet. Alig ért le negyedrésszére a mélységnek, megijedt, felhúzatta magát.

– Majd lemegyek én – mondja Kőmorzsoló. De harmadrészéről az útnak ő is visszahúzatta magát.

Azt mondja Vasgyúró:

– Ejnye, be gyávák vagytok! Eresszetek le engem! Nem ijedek én meg ezer ördögtől sem!

Le is ment fele útjáig, de tovább nem mert, hanem megrángatta a gúzst, hogy húzzák fel.

Azt mondja Fehérlófia:

– Eresszetek le engem is, hadd próbáljak szerencsét!

Bezzeg nem ijedt ez meg! Lement a másvilágra, kiszállt a kasból, elindult széjjelnézni. Amint így kódorog előre-hátra, meglát egy kis házat, bemegy belé, hát kit lát? Nem mást, mint Hétszűnyű Kapanyányimonyókat. Ott ült a kuckóban, kenegette a szakállát meg az állát valami zsírral; a tűzhelyen ott főtt egy nagy bogrács kása.

– No, manó – mondja neki Fehérlófia –, csakhogy itt vagy! Másszor te akartad az én kásámat megenni a hasamról, majd megeszem én most a tiédet a te hasadról.

Azzal megfogta Hétszűnyű Kapanyányimonyókot, a földhöz vágta, hársára öntötte a kását, úgy ette meg, azután kivitte a házból, egy fához kötötte, odább ment.

Amint megy, mendegél, előtalál egy várat rézmezővel, rézerdővel körülvéve. Amint meglátta, mindjárt bement belé; odabent egy gyönyörű királykisasszonyt talált, aki nagyon megijedt, amint meglátta a felvilági embert.

– Mit keresel itt, felvilági ember, ahol még a madár se jár?

– Hát biz én – felelt Fehérlófia – egy ördögöt kergettem.

– No, hát most jaj neked! Az én uram háromfejű sárkány, ha hazajön, agyonvág. Bújj el hamar!

– Nem búvok biz én, megbirkózom én vele.

Arra a szóra ott termett a sárkány.

– No, kutya – mondja Fehérlófiának –, most meg kell halnod! Hanem viaskodjunk meg a rézsűrűmön!

Meg is viaskodtak. De Fehérlófia mindjárt a földhöz vágta a sárkányt, s levágta mind a három fejét. Azzal visszament a királykisasszonyhoz. Azt mondja neki:

– No, most már megszabadítottalak, királykisasszony, jere velem a felvilágra!

– Jaj, kedves szabadítóm – felel a királykisasszony –, van nekem ide-lent két testvérem, azokat is egy-egy sárkány rabolta el; szabadítsd meg őket, neked adja az édesatyám a legszebb leányát meg fele királyságát.

– Nem bánom, hát keressük meg.

Elindultak megkeresni. Amint mennek, találnak egy várat ezüstmezővel, ezüsterdővel körülvéve.

– No, itt bújj el az erdőben – mondja Fehérlófia –, én majd bemegeyek.

A királykisasszony elbújt, Fehérlófia meg megindult befelé. Odabent egy még szebb királykisasszonyt talált, mint az első. Az nagyon megijedt, ahogy meglátta, s rákiáltott:

– Hol jársz itt, felvilági ember, hol még a madár se jár?

– Téged jöttelek megszabadítani.

– No, akkor ugyan hiába jöttél, mert az én uram egy hatfejű sárkány, ha hazajön, összemorzsol.

Arra a szóra ott termett a hatfejű sárkány. Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte.

– Hej, kutya – mondja neki –, te ölted meg az öcsémet, ezért meg kell halnod! Hanem gyere az ezüstsűrűmre, viaskodjunk meg!

Azzal kimentek, soká viaskodtak, utoljára is Fehérlófia győzött, földhöz vágta a sárkányt, levágta mind a hat fejét. Azután magához vette mind a két királykisasszonyt, s így hárman útnak indultak, hogy a legfiatalabbat is

megszabadítsák. Amint mennek, mendegélnek, találnak egy várat aranymezővel, aranyerdővel körülvéve. Itt Fehérlófia elbújtatta a két királykisasszonyt, maga meg bement a várba. A királykisasszony majd meghalt csodálkozásában, amint meglátta.

– Mit keresel itt, ahol még a madár se jár? – kérdi tőle.

– Téged jöttelek megszabadítani – felelt Fehérlófia.

– No, akkor hiába fáradtál, mert az én uram egy tizenkét fejű sárkány, aki ha hazajön, összevissza tör.

Alig mondta ezt ki, rettenetes nagyot mennydörgött a kapu.

– Az én uram vágta a buzogányát a kapuba – mondja a királykisasszony –, mégpedig tizenkét mérföldről. De azért ebbe a nyomba itt lesz. Bújj el hamar!

De már akkor ha akart volna, se tudott volna elbújni Fehérlófia, mert a sárkány betoppant. Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte.

– No, kutya, csakhogy itt vagy! Megölted két öcsémet, ezért, ha ezer lelked volna is, meg kellene halnod! Hanem gyere aranyszűrűmre, birkózunk meg!

Nagyon soká viaskodtak, de nem tudtak semmire se menni. Utoljára a sárkány belevágta Fehérlófiát térdig a földbe; ez is kiugrik, belevágja a sárkányt derékig; a sárkány kiugrik, belevágja Fehérlófiát hónaljig; már itt Fehérlófia nagyon megharagudott, kiugrott, s belevágta a sárkányt, hogy csak a feje látszott ki, erre kikapta a kardját, levágta a sárkánynak mind a tizenkét fejét.

Azután visszament a várba, elvitte magával mind a három királykisasszonyt. Elérkeztek ahhoz a kosárhoz, amelyiken Fehérlófia leereszkedett, próbálgatták minden módon, hogy férhetnének bele mind a négyen, de sehogy se boldogultak. Így hát Fehérlófia egyenként felhúzatta a három királykisasszonyt, ő maga meg várta, hogy őérte is eresszék le a kosarat. Csak várt, csak várt, három nap, három éjjel mindig várt. Várhatott volna szegény akár ítéletnapig is. Mert amint a három szolga felhúzta a három királykisasszonyt, arra határozták, hogy ők magok veszik el a három királykisasszonyt, s nem ereszti le megint a kosarat Fehérlófiáért, hanem otthagyják őt a másvilágon. Mikor Fehérlófia már nagyon megunt a várakozást, kapta magát, elment onnan nagy búslakodva. Alig ment egy kicsit, előfogta egy nagy záporosó, ő is hát beléhúzta magát a szűrőbe, de hogy úgy is ázott, elindult valami fedelet keresni, ami alá behúzódjék. Amint így vizsgálódik, meglát egy griffmadárfészket három fiókgrieffmadárral; ezt nemcsak hogy el nem szedte, de még betakarta a szűrővel, maga meg bebújt egy bokorba. Egyszer csak jön haza az öreg griffmadár.

– Hát ki takart be benneteket? – kérdi a fiaitól.

– Nem mondjuk meg, mert megöled.

– Dehogyan bántom! Nem bántom én, inkább meg akarom neki hálálni.
– No, hát ott fekszik a bokor mellett, azt várja, hogy elálljon az eső, hogy levehesse a szűrét rólunk.

Odamegy a griffmadár a bokorhoz, kérdezi Fehérlófiától:

– Mivel háláljam meg, hogy megmentetted fiaimat?

– Nem kell nekem semmi – felel Fehérlófia.

– De csak kívánj valamit; nem mehetsz úgy el, hogy meg ne háláljam.

– No, hát vigy fel a felvilágra!

Azt mondja rá a griffmadár:

– Hej, ha ezt más merete volna kívánni, tudom, nem élt volna egy óráig; de neked megteszem; hanem eredj, végy három kenyeret meg három oldal szalonnát; kösd a kenyeret jobbról, a szalonnát balról a hátadra, s ha jobbra hajlok, egy kenyeret, ha balra, egy oldal szalonnát tégy a számba. Ha nem teszel, levetlek.

Fehérlófia éppen úgy tett mindent, ahogy a griffmadár mondta. Elindultak azután a felvilágra. Mentek jó darabig, egyszer fordult a griffmadár jobbra, akkor beletett a szájába Fehérlófia egy kenyeret, aztán balra, akkor meg egy oldal szalonnát. Nemsokára megint megevett egy kenyeret meg egy oldal szalonnát, azután az utolsót is megette. Már látták a világgosságot idefent, hát egyszer csak megint fordítja a griffmadár balra a fejét. Fehérlófia kapta a bicskáját, levágta a bal karját, azt tette a griffmadár szájába. Azután megint fordult jobbra a madár, akkor a jobb lábaszárát adta neki.

Mire ezt is megette, felértek. De Fehérlófia nem tudott se té, se tova menni, hanem ott feküdt a földön, mert nem volt se keze, se lába.

Itt benyúl a griffmadár a szárnya alá, kihúz egy üveget tele borral. Odadja Fehérlófiának.

– No – mondja neki –, amiért olyan jószívű voltál, hogy kezed-lábad a számba tetted, itt van ez az üveg bor, idd meg.

Fehérlófia megitta. Hát lelkem teremtette – tán nem is hinnétek, ha nem mondanám –, egyszerre kinőtt keze-lába! De még azonfelül hétszer erősebb lett, mint azelőtt volt.

A griffmadár visszarepült az alvilágba. Fehérlófia meg útnak indult, megkeresni a három szolgáját. Amint megy, mendegél, előtalál egy nagy gulyát. Megszólítja a gulyást:

– Kié ez a szép gulya, hé?

– Három úré: Vasgyúró, Kőmorzsoló és Fanyűvő uraké.

– No, hát mutassa meg kend, hol laknak.

A gulyás útba igazította, el is ért nemsokára a Vasgyúró kastélyához, bement belé, hát majd elvette a szeme fényét a nagy ragyogás, de ő csak ment beljebb. Egyszer megtalálta Vasgyúrót, aki mikor meglátta Fehérlófi-

át, úgy megijedt, hogy azt se tudta, leány-e vagy fiú. Fehérlófia megfogta, kihajította az ablakon, hogy mindjárt szörnyethalt. Azután fogta a királykisasszonyt, vezette Kőmorzsolóhoz, hogy majd azt is megöli, de az is meg Fanyűvő is meghalt ijedtében, mikor megtudta, hogy Fehérlófia feljött a másvilágról. Fehérlófia a három királykisasszonyt elvezette az apjokhoz.

Az öreg király rettenetesen megörült, amint a leányait meglátta. S hogy megtudta az egész esetet, a legfiatalabbat Fehérlófiának adta fele királyságával együtt. Nagy lakodalmat csaptak, s még máig is élnek, ha meg nem haltak.

Farkas-barkas

Volt a világon egy kis tyúk, csak ott kapargált, csak ott kapargált a szeméten. Egyszer a szomszéd fia áthajított egy kis követ, egyenesen a kis tyúk fejére esett. Megijedt a kis tyúk, szaladt, szaladt, mindig ezt kiabálta: „Fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!” Amint szaladt, előtalált egy kis kakast. Azt kérdezi a kis kakas:

- Hová szaladsz, kis tyúk koma?
- Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
- Honnan tudod?
- Fejemen történt.
- No hát fussunk, én is futok.

Futottak, futottak, előtaláltak egy nyulat. Kérdezi a nyúl:

- Hová szaladtok, kakas koma?
- Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
- Honnan tudod?
- Tyúk komától.
- Hát tyúk koma?
- Fején történt.
- No hát fussunk, én is futok.

Megint futottak, előtaláltak egy őzet. Kérdezi az őz:

- Hová szaladtok, nyúl koma?
- Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
- Honnan tudod?
- Kakas komától.
- Hát kakas koma?
- Tyúk komától.
- Hát tyúk koma?
- Fején történt.

– No hát fussunk, én is futok.

Megint futottak, előtaláltak egy rókát. Kérdezi a róka:

– Hová szaladtok, őz koma?

– Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!

– Honnan tudod?

– Nyúl komától.

– Hát nyúl koma?

– Kakas komától.

– Hát kakas koma?

– Tyúk komától.

– Hát tyúk koma?

– Fején történt.

– No hát fussunk, én is futok.

Futottak, futottak, előtaláltak egy farkast. Kérdezi a farkas:

– Hová futtok, róka koma?

– Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!

– Honnan tudod?

– Őz komától.

– Hát őz koma?

– Nyúl komától.

– Hát nyúl koma?

– Kakas komától.

– Hát kakas koma?

– Tyúk komától.

– Hát tyúk koma?

– Fején történt.

– No hát fussunk, én is futok.

Futottak, futottak, mindig csak ezt kiabálták: „Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!” Már rájok is esteledett, de azért ők csak futottak. Egyszer egy verembe estek. Mit csináljanak, mit csináljanak? Hogy menjenek ki? Már nagyon éhesek voltak. Egyszer azt mondja a farkas:

– No, barátaim, komáim! Már most mit csináljunk? Nagyon is ehethénk, ha ez soká így tart, mindnyájan eldöglünk. Hanem gondoltam én egyet. Számláljuk el mindnyájunk nevét, akié a legcsúnyább lesz, azt együk meg.

Ráálltak mindnyájan. Elkezdte a farkas:

– Farkas-barkas jaj be szép, róka-bóka az is szép, özöm-bözöm az is szép, nyúloom-búloom az is szép, kakas-bakas az is szép, tyúkom-búkom jaj be rút!

Szétszaggatták a kis tyúkot, meg is ették hamarjában. De biz az még a fél fogukra se volt elég. Megint elkezdte a farkas:

– Farkas-barkas jaj be szép, róka-bóka az is szép, őzöm-bőzöm az is szép, nyúlom-búloom az is szép, kakas-bakas jaj be rút!

Szétszaggatták a kakast is, meg is érték vele akkor nap. Hanem bizony másnap megéheztek. Megint elkezdte a farkas:

– Farkas-barkas jaj be szép, róka-bóka az is szép, őzöm-bőzöm az is szép, nyúlom-búloom jaj be rút!

Megették a kis nyulat is; az is elég volt egy napra. De másnapra megéheztek. Megint elkezdte a farkas:

– Farkas-barkas jaj be szép, róka-bóka az is szép, őzöm-bőzöm jaj be rút!

Széttépték az őzet is; az már elég volt vagy két napra. De biz utoljára az is elfogyott. Megint nagyon megéheztek. Egyszer azt mondja a farkas a rókának:

– Nos, róka pajtás, mármost nincs mit enni. Hanem vagy én eszlek meg, vagy te engem. Azért hát birkózzunk meg, nézzük, melyik lesz a győztes, a ravaszság-e vagy az erősség.

Megbirkóztak; a farkas lett a győztes, megölte a rókát. Már ezzel megérte egy hétig is. Hanem akkor ez is elfogyott. Megint megéhezett a farkas. Mit csináljon nagy kínjában? Elkezdett ordítani, amint a torkán kifért. Éppen vadászok jártak arra, észrevették, agyonlőtték, a bőréből bundát csináltak, még most is viselik, ha el nem nyútták.

Félig nyúzott bakkecske

Egyszer hol volt, hol nem volt, volt a világon egy ember, annak volt két fia meg egy kecskéje. Azt mondja egy reggel az ember a nagyobbik fiának:

– Hajtsd ki, fiam, ezt a kecskét legelni, de olyan helyre hajtsd, ahol jóllakhatik.

A fiú kihajtotta szép füves helyre; evett a kecske, evett, míg úgy jól nem lakott, hogy alig bír megmozdulni. Akkor kérdezi tőle a fiú:

„Kedves kecském, jóllaktál?”

Elég füvecskét kaptál?”

Felelt a kecske:

„Úgy jóllaktam, mint a duda,
egy szál fű se fér több belém.”

Ezzel a fiú hazahajtotta, otthon kérdi az apja a kecskétől:

„Kedves kecském, jóllaktál?”

Elég füvecskét kaptál?”

Felel a kecske:

„Jaj, jó gazdám, dehogy laktam, mint a kutya, úgy koplaltam.”

Megharagudott erre az ember, mindjárt elkergette a fiát a háztól. Másnap reggel mondja a kisebbik fiának:

– Hajtsd ki most te, fiam, a kecskét, de jó helyre hajtsd, mert ha éhen hozod haza, úgy jársz, mint a bátyád.

Kihajtotta a fiú még szebb füves helyre, mint a bátyja, jól is lakott a kecske megint úgy, hogy alig bírta. Akkor kérdezi tőle a fiú:

„Kedves kecském, jóllaktál? Elég füvecskét kaptál?”

Felelt a kecske:

„Úgy jóllaktam, mint a duda, egy szál fű se fér több belém.”

Ezzel a fiú hazahajtotta, otthon megint kérdi az apja a kecskétől:

„Kedves kecském, jóllaktál? Elég füvecskét kaptál?”

Felel a kecske megint:

„Jaj, jó gazdám, dehogy laktam, mint a kutya, úgy koplaltam.”

Ez még jobban megharagította az embert, elkergette ezt a fiát is.

Harmadnap reggel nem volt kire bízni a kecskét, maga hajtotta ki az ember. Még szebb füves helyre vitte, mint a fiai, a kecske úgy jóllakott, hogy csak eldült, mint egy darab fa. Kérdezi tőle az ember:

„Kedves kecském, jóllaktál? Elég füvecskét kaptál?”

Felel a kecske:

„Úgy jóllaktam, mint a duda, egy szál fű se fér belém.”

Ezzel hazahajtotta az ember. Otthon kérdi tőle:

„Kedves kecském, jóllaktál? Elég füvecskét kaptál?”

Felel a kecske:

„Jaj, jó gazdám, dehogy laktam, mint a kutya, úgy koplaltam.”

Nagyon megharagudott erre az ember, most látta, hogy a két fiát is ártatlanul kergette el a háztól.

– No hiszen megállj, kutya kecske, majd meglakolsz te ezért!

Elővett egy éles kést, a kecskét megkötötte egy fához, elkezdte nyúzni elevenen. Mikor már félig megnyúzta, megszólalt a kecske:

„Jaj, jaj, jaj, jó gazdám, ne húzd le a bundám,

úgy jóllaktam, mint a duda,
egy szál fű se fér több belém.”

Erre aztán félbehagyta a nyúzást, eloldta a fától a félig megnyúzott kecskét. A kecske amint megszabadult, elkezdett szaladni árkon-bokron keresztül. Szaladt, szaladt, egyszer egy rókalyukhoz ért, abba belebújt. Ott aztán meghúzta magát szépen. Egyszer jön haza a róka, beszél a lyukba:

– Ki vagy, mi vagy lyukamba, lyukamba?

„Én vagyok, bém vagyok,
félig nyúzott bakkecske;
szarvaimmal tusálok,
bajuszommal szurkállok,
szaladj mindjárt, mert megdöflek.”

Megijedt a róka, elszaladt a farkashoz.

– Farkas komám, gyere hamar, ördög van a lyukamban.

Odamegy a farkas a lyuk szájához.

– Ki vagy, mi vagy, róka komám lyukába, lyukába?

„Én vagyok, bém vagyok,
félig nyúzott bakkecske,
szarvaimmal tusálok,
bajuszommal szurkállok,
szaladj mindjárt, mert megdöflek.”

Megijedt a farkas is, elszaladt a medvéhez.

– Jaj, komám, gyere hamar, ördög van a róka koma lyukában.

Odamegy a medve is a lyukhoz, beszél rajta:

– Ki vagy, mi vagy, róka komám lyukába, lyukába?

„Én vagyok, bém vagyok,
félig nyúzott bakkecske,
szarvaimmal tusálok,
bajuszommal szurkállok,
szaladj mindjárt, mert megdöflek.”

Megijedt a medve is, elszaladtak mind a hárman. Szaladtak, szaladtak, egyszer előtaláltak egy sündisznót.

– Hová szaladtok, medve koma? – kérdi a sündisznó.

– Jaj, szaladjunk, te is szaladj, ördög van a róka koma lyukában.

– Nem szaladok én, gyertek vissza, hátha ki tudnám onnan riasztani.

– Már hogy tudnád, én csak erősebb vagyok, farkas komám is, mégse tudtuk – felel a medve.

– No csak próbáljunk szerencsét – mondja a sündisznó.

Visszamentek hát; beszél a sündisznó a lyuk száján:

– Ki vagy, mi vagy, róka koma lyukába, lyukába?

„Én vagyok, bém vagyok,
félíg nyúzott bakkecske,
szarvaimmal tusálok,
bajuszommal szurkállok,
szaladj mindjárt, mert megdöflek.”

De a sündisznó nem ijedt meg, hanem összegombolyította magát, begurult, elkezdte szurkálni minden oldalról a nyúzott részét a kecskének. Ez se vette tréfára a dolgot, kiugrott a lyukból. Idekint aztán mindjárt megismerték őkelmét a medve is, farkas is; megfogták, széjjeltépték, jó lakomározást csaptak belőle.

Ha széjjel nem tépték volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Az egyszeri gyerek

Mikor én olyan suhanc gyerek voltam, egyszer mondja az édesapám, hogy fogjak be két ökröt, menjek az erdőre fáért. Befogom a két ökröt, elindulok az erdőre. Csak megyek, csak megyek az ökör előtt, de igen nagy volt a sár, egyszer beleragadt a fél csizmám, mezítláb maradtam. Húznám ki a csizmám a sárból, de biz az nem jött. Mit csináljak, mit csináljak? Hazaszaladtam egy emelőrudért, azzal kifeszegtettem a csizmámat a sárból. De míg az emelőrudért jártam, úgy elment a két ökör a szekérral, hogy se híre, se nyoma nem volt. Most már mitévő legyek? Ha hazamegyek, megnyúz az édesapám; kaptam magam, bementem Váradra, beállottam szűrszabóinasnak. A gazdám adott egy rongyos darócot, azt a nyakamba gabalyítottam, olyan úr voltam, hogy...

Másnap reggel azt mondja a gazdám: „Fogd fel azt a kosarat, öcsém, menjünk a piacra, vegyünk borsót ebédre.” Kimentünk a piacra, meg is vettünk mindent, de borsót mégis elfelejtettünk venni. Mikor hazaérünk, észreveszi a gazdám, hogy nincs borsó. Mindjárt mondja nekem: „Eredj vissza, fiam, a piacra, elfelejtettünk borsót venni, végy te.” Vissza is mentem én, vettem is borsót, de nem találtam vele haza. Csak keresem, csak keresem a házunkat, egyszer rám esteledik. No, most már mit csináljak, hol háljak? Egyszer meglátok egy kis világot egy ház ablakában; bementem a házba. Odabent egy vénasszony főzött pulickát egy akkora fazékban, hogy három üst se tenne ki rajta. Én is éhes voltam, mondom az asszonynak: „Nénémasszony, adjon kelmed egy kis kását.” Az asszony mindjárt elibem tett egy tál gölödényt, úgy jóllaktam töltött káposztával, hogy még most is tele van a hasam korpaciberével.

Amint jóllaktam, lefeküdtem a kuckóba, behúztam magam a darócomba. Egyszer jön haza a gazda nagy részegen a korcsmából, az aszszony kitálalja neki a pulickát. Az ember meglát engem a kuckóban, hí, hogy menjek, egyem vele; én már jól voltam lakva, nem akartam menni, de rám rezzentett, hogy majd így meg amúgy, csak ne egyem! Az asztalhoz ültem hát, de biz énbélém nem fért egy falat se, be volt kötve a szűröm ujja, mind abba eresztegettem a pulickát.

Mikor jóllakott az ember, felugrott, elkezdett táncolni, engem is megfoggott, hogy táncoljak vele. Táncoltunk, táncoltunk, egyszer kiózdott a darócom ujja, elkezdett potyogni belőle a pulicka. Az ember azt gondolta, hogy mást potyogtatok, felkapott egy botot. „Phú ilyen, olyan adta disznója, hát te mit csinálsz? Kitakarodj mindjárt!” Jó, hogy el tudtam szaladni, mert nagyon végighegedült volna a hátamon.

Szaladtam, szaladtam, egyszer egy malomházhoz értem. Kaptam magam, belefeküdtem a garatba. Amint ott fekszem, egyszer odajön három tolvaj egy lopott birkával, ott megnyúzzák, elkezdenek tanakodni, hogy hová tegyék a bélit, hogy rá ne akadjanak. Az egyik azt találta ki, hogy a garatba kellene lökni; mindjárt oda is hozta a garathoz. Én is megijedtem, hogy rám veti, elkiáltottam magam: „Rám ne lökje kend azt a böndőt.” Erre a három tolvaj megijedt, elszaladt; mind otthagyták a sok birkahúst. A lár-mára a molnármeister is felébredt, kijött, megdicsért, hogy elijesztettem a tolvajokat: „No, öcsém, te derék gyerek vagy, nem állnál be hozzám inasnak?” „Biz én beállok” – mondom, be is állottam mindjárt. A gazdám adott fölöstökömrre egy tojást; de bicskám nem volt, ideadta a szép csillagos nyelvű bicskáját is, hogy egyem vele. Eszegettem, eszegettem a tojást, egyszer beleejtettem a csillagos nyelvű bicskát. Most már hogy vegyem ki? Volt ott egy tizenhat öles lajtorja, azt beleeresztettem, de még az sem érte el a fenekét, nem tudtam kivenni a bicskát. Megijedtem, hogy megver a molnár gazdám a szép bicskáért, elfutottam innen is.

Nyargaltam hegyen-völgyön, árkon-bokron keresztül, egyszer egy kis házhoz értem. Próbáltam bemenni az ajtaján, sehogy sem fértem be, még búa sem, próbáltam az ablakán, állva is könnyen bementem. Odabent éppen lakodalmaztak, állott a lagzi ugyancsak, volt dínomdánom, lé meg lé elég volt, Duna, Tisza zsákba volt.

Alighogy beléptem, mindjárt elibem állottak, hogy menjek a patikába jóféle sáfrányért. „Biz én nem megyek” – Ott volt ez¹ is, mindjárt fülön fogtam. „Eredj, öcsém, a patikába jóféle sáfrányért; itt van egy szamár, ülj rá, de meg ne sarkantyúzd, mert acélkörme tüzet ad, taplóhasán végigfut,

¹ Az egyik hallgató

szalmadereka meggyullad, hólyagfeje kicsattan, mindjárt ló nélkül maradsz.”

Felült hát a számárra; míg ment, lassan ment, de jövet megsarkantyúzta, acélkörme tüzet adott, taplóhasán végigfutott, szalmadereka meggyulladt, hólyagfeje kicsattant, mindjárt ló nélkül maradtam.

Erre mind elhányta a sáfrányt, bejött a lakodalomba, ugyancsak elkezdte táncoltatni a szalmaderekú kisasszonyokat. A sarokban volt egy nagy sárga leves zsák; én váltig mondtam a fiúnak: „Ne táncoltasd olyan nagyon azokat a szalmaderekú kisasszonyokat, mert a zabtaréjú sárgaréz sarkantyúddal majd kirúgod a sárga leves zsákot.” De ő nem hallgatott rá, csak forgatta, csak ugratta őket, egyszer aztán csakugyan kirúgta a zsákot. No iszen volt drága multság! – a sárga lé a számárnak körmig se ért, ezt meg majd elnyelte, majd belefűlt. Bele is fulladt volna, de én felszaladtam a padlásra, egy kopó ott sütötte-főzte a húst, azt oldalba ütöttem, mindjárt fiadzott egy kétágú vashorgot, azt az orrába akasztottam, úgy hoztam ki. Aki nem hiszi, megnézheti, még most is ott van az orrán a két lyuk, a horog helye.

A tündérkisasszony és a cigányleány

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy királyfi. Ez a királyfi egyszer kiment az erdőre vadászni; amint ott vadászgatott, arra ment egy öregasszony a kútra, három korsó volt a karján. A királyfi, amint meglátta, mért, mért nem, elkezdett felé hajigálni, hogy majd eltöri a korsóját.

– Ne hajigáljon a felséges királyfi – mondja neki az öregasszony –, mert ha eltöri a korsómat, majd meglátja, ebből az erdőből vesz feleséget.

A királyfi rá se hallgatott, csak hajigált; megint mondja neki az öregasszony:

– Ne hajigáljon a felséges királyfi, mert ha eltöri a korsómat, majd meglátja, ebből az erdőből vesz feleséget.

De a királyfi csak tovább hajigált, egyszer aztán úgy oda talált vágni egy darab követ, hogy eltört mind a három korsó.

– No, felséges királyfi – mondja az öregasszony –, most már majd meglátja, ebbe az erdőbe házasodik, ebből vesz feleséget.

A királyfi csak nevetett, gondolta magában, hogy mi bolond beszéd az már, hogy ő ebbe az erdőbe házasodik, hacsak valami medvét vagy farkast nem vesz el.

Ment aztán az erdőbe beljebb-beljebb, egyszer meglátott három szép kis árva tölgyfát egymás mellett, egy töről fakadva. Szép egyenes volt mind a három, a királyfi nagyon megszerette, „milyen jó lesz mind a három ostornyélnék” – elővette bicskáját, levágott egyet közülök. Hát amint levágta, kilépett belőle egy gyönyörű szép tündérkisasszony, de olyan, amelyet még emberi szem nem látott; elkiáltotta magát fuldokló hangon:

– Jaj, vizet, vizet, mert mindjárt megfúlok!

A királyfi kipkedett-kapkodott, de biz egy árva csepp vizet se tudott keríteni, ott fulladt meg szeme láttára a gyönyörű tündérkisasszony. A királyfi bánatában végig-végigsiratta, de hiába! Az már többet fel nem támadt; mit volt mit tenni? Ölbe vette a szép halottat, hazavitte, eltemettette nagy pompával.

Másnap felejtésül megint kiment vadászni.

Amint vadászatott, megint odatévedt, ahol a három kis árva tölgyet találta, de már csak kettő volt, azok is szomorúan egymásra hajoltak, mintha búsulnának.

„Vesztett fejszének a nyele fordul – gondolta a királyfi –, levágom ezt a kettőt ostornyélnék, úgyse vettem hasznát annak, amit tegnap levágtam.”

Levágta aztán megint az egyiket, hát egy még hétszerte szebb tündérkisasszony lépett ki belőle, ez is elkiáltotta magát fuldokló hangon:

– Jaj, vizet, vizet, mert mindjárt megfúlok!

De a királyfi ennek se tudott vizet adni, ez is ott halt meg szeme láttára, hogy majd a szíve repedt belé. Ezt is végig-végigsiratta a királyfi, azután ölébe vette, hazavitte, eltemettette még nagyobb pompával. Egész éjszaka aztán mindig azon szomorkodott, hogy hogy ölt ő meg két gyönyörű teremtet; csak akkor jutott eszébe a harmadik kis fa, hogy hátha abban is van szép tündérkisasszony. Ezen úgy megörült, hogy ha éjszaka nem lett volna, mindjárt ment volna egyenesen oda. De másnap reggel nem is várt keltést, felkelt még hajnal előtt, felöltözött, a kezébe vett egy korsó friss vizet meg egy szép poharat; elindult az erdőbe. Csakhamar rátalált a harmadik szép kis fára, lemetszette nagy vigyázva, hát csakugyan kilépett ebből is egy nem hétszer, de hetvenhétszer szebb tündérkisasszony, mint a két első volt, elsikoltotta ez is magát:

– Jaj, vizet, vizet, mert mindjárt megfúlok!

A királyfi mindjárt a szájához tartotta a jó friss vizet, ivott belőle a tündérkisasszony, mindjárt nem lett semmi baja; a királyfi megölelte, megcsókolta.

– No, szívemnek szép szerelme, én a tied, te az enyim, hanem most már esküdj meg nekem, hogy soha el nem hagysz!

A tündérkisasszony is nagyon megszerette a királyfit, ott mindjárt örök hűséget esküdtek egymásnak, a királyfi elmondta, kicsoda-micsoda, az-

után elindultak hazafelé. Mentek, mendegéltek, már az erdőből is kiértek, hanem már ott nagyon keményen kezdett sütni a nap a tündérkisasszonyra, különben is gyenge volt még, alig bírta a lába, arra határoztak hát, hogy a királyfi hazamegy hintóért, a tündérkisasszony pedig, hogy semmi baja ne történjék, ott volt egy kút, amellet egy fűzfa, felül arra, ott várja meg. Úgy is tettek. A királyfi elment haza, otthagya a szép kedvesét a fűzfán.

Várt, várt a szép kisasszony, egyszer odament egy lincses-loncsos cigányleány a kúthoz vízért; amint leeresztette a korsóját, meglátta a szép kisasszony képét a kútban, megörült neki, hogy az az ő árnyéka, elkezdett csókot hányni felé a két retkes kezével; hát látja ám, hogy az meg se mozdul; néz széjjel, hogy ha nem az ő árnyéka, hát kié? Meglátja a fűzfán a tündérkisasszonyt. Mindjárt odament hozzá.

– Jaj, lelkem, be szép vagy, eszem a zúzád, hát hogy kerültél ide? Ki vagy? Mi vagy? Kit vársz itt?

Az a szegény ártatlan teremtés, hogy ő olyan jószívű volt, azt gondolta, más is olyan, kibeszélt neki mindent, hogy ő most a királyfit várja, aki csak a hintóért ment haza, de mindjárt itt lesz. A cigányleánynak se kellett több, amint ezt meghallotta, nem is gondolkozott soká, nem törte a fejét, hogy mit csináljon, hanem megfogta a tündérkisasszonyt, lehúzta a fáról, levetkőztette, úgy aztán belélokta a kútba; a sok szép tündérruhát pedig imígyamúgy, mintha a padlásról hányták volna rá, magára rakta. De a tündérkisasszony nem halt belé a kútba, hanem egy szép aranyhallá változott, úgy úszkált előre-hátra. Észrevette ezt a cigányleány is, gondolta, hogy nem jó lesz azt ott hagyni, mert még megint feltámad, akkor pedig az ő pünkösdi királyságának vége, elkezdte hát próbálgatni, hogy majd kifogja.

Mikor legjobban mesterkedett, akkor érkezett meg a királyfi a szép aranyos hintóval meg a nagy lakodalmas néppel, meglátta, hogy mit csinál a kedvese.

– Hát te, lelkem, mit keresel abban a kútban?

– Én bizony egy kis aranyhalat láttam meg benne, nagyon megszerettem, azt akarnám kifogni.

– Sose fogdosd biz azt, van otthon száz is, majd töltheted bennök kedved, hanem fordulj ide, hadd csókoljalak meg.

Odafordult a cigányleány, meglátta a csúnya pofáját a királyfi, mintha csak pofon csapták volna, úgy elkapta a fejét.

– Ejnye, hé, be megcsúnyultál, míg oda voltam, ha a ruhád nem lát-nám, azt gondolnám, nem is te vagy.

– Jaj, kedvesem, nem vagyok én a naphoz szokva, se a fúvó szélhez, nap összeégetett, szél kifújta arcom, azért vagyok ilyen csúnya, de azon ne búsulj, majd megszépülök én megint otthon.

A királyfi aztán – mit volt mit tenni? – megnyugodott benne, hazavitte, megesküdt vele, olyan lakodalmat csaptak, hogy hét országra járt a híre.

Itt mi lett a dologból, mi nem – el se gondolná az ember –, a fiatal király apródonkint hozzászokott a cigányleányhoz, mert az is felvette magát a sok ételtől-italtól, utoljára még megszerette. A királynénak pedig éjjel-nappal az aranyhal forgott az eszében: „Hátha egyszer csak feltámad, hazajön, akkor véged neked, cigányleányból lett királyné, azért jól felkösd az eszed.” Gondolkozott rajta, hogy s miképp lehetne azt elveszíteni, talált is ki utoljára egyet. Betegnek tette magát, mégpedig súlyos betegnek, nem is gyógyult meg semmitől, pedig annyi volt körülötte a sok doktor, borbély, bábaasszony, hogy számát se lehetett tudni, elő is vették minden mesterségöket, de hiába, a királyné csak nem gyógyult. Egy reggel aztán, mikor már azt beszéltek róla, hogy alkudozik is már a másvilágiakkal, magához hívatta az urát.

– Én édes, kedves uram, akarod-e, hogy meggyógyuljak? – kérdezi tőle.

– Hogyne akarnám, kedves feleségem, hisz akkor nem hívtam volna ide azt a sok doktort.

– No, ha akarod, hát tudd meg, hogy engem a világ valamennyi doktora se tud meggyógyítani, mert nem segít rajtam más, csak az, ha annak a kis aranyhalnak a húsából ehetem, amelyik ebben s ebben a kútban van.

A király mindjárt kiadta a parancsot, hogy neki azt a kis halat fogják meg mentől előbb; meg is fogták, meg is sütötték. A királyné tudta, hogy akármilyen kis porcikája a halnak ha megmarad, akkor megint nem vész el a tündérkisasszony, megparancsolta hát a szolgálónak, aki tisztította, hogy a pikkelyét mind összeszedje és megégesse, de vigyázzon, hogy egy se maradjon az udvaron. Maga is, mikor ette a halat, mind összeszedte a szálkát, a tűzbe vetette. De biz ez a nagy óvatosság mind kárba vészett, mert a tisztításkor egy kis halpénz elpattant, a szolgáló nem vette észre, ott maradt, másnap reggelre pedig olyan nagy fa nőtt ki belőle, hogy ember volt, aki körülérte a két karjával. Csodálta aztán Isten, ember, hogy mi dolog az, hogy ahol tegnap még csak egy kóró, egy számartövis se volt, hanem olyan volt a föld, mint a tenyerem, ott most ez a nagy fa van; de biz azt hiába csudálták, már az ott volt, száz ember se tehetett róla.

Mikor reggel a királyné felébredt, kinézett az ablakán, meglátta a szép gyönyörű fát, majd kibújt bőriből örömeiben, milyen szép lesz majd az alatt fonogatni, varrogatni; de csakhamar ímhogy sírássá nem változott a nagy öröm, mert eszébe jutott, hogy olyan csuda módra nem kerekedhetett az a fa oda, csak úgy, ha a tündérkisasszonynak – a kis aranyhalnak valami porcikájából – támadt. Ezen aztán megint nagyon megijedt. „Már így ezt a

fát se lehet megtúrni tovább, ezt is, akárhogy, mint, de el kell veszteni” – gondolta magában. De mit csináljon; hogy veszítse el? Tudta, hogy királyi urának nagyon kedves fája, csak úgy, minden igaz ok nélkül ki nem hagyja vágni. Megint betegnek tette hát magát, nem is gyógyult meg semmitől, hiába mesterkedett körülötte a sok doktor; mikor már megint az a hír járt mindenfelé, hogy fél lába a koporsóban, megint behívatta magához az urát.

– Jaj, kedves királyi uram, az éjszaka azt álmodtam, hogy semmitől mástól meg nem gyógyulok, csak attól, ha nekem annak a fának a tűzénél főznek ételt, amelyik a minapában olyan egyszerre nőtt ki az udvaron, de attól is csak úgy, ha derekát, gyökerét, gallyát, levelét az utolsó szálkáig, az utolsó rügyig mind feltüzelik; azért, ha szeretsz, tedd meg ezt az egyet értem, mert ha meg nem teszed, holnaputánra ki leszek terítve.

Sajnálta ugyan a király a fát, de azért mégis kivágatta, a gyökereit kiszedette, kiirtatta, feltüzeltette az utolsó levélig, az utolsó szilánkig. A királyné, amint a tűzénél főzött ételből evett, mintha kettévágták volna a betegségét, olyan egyszerre felgyógyult.

Itt mi lett a dologból, mi nem, a királyné élte világát, rá se gondolt a tündérkisasszonyra, bizonyosnak tartotta, hogy elveszett. „Hogy is maradhatott volna meg, mikor az utolsó szilánkig mind feltüzelték a fát” – gondolta magában. Pedig biz azt nem tüzelték fel, mert mikor vagdalták a derekát apróra, amint hasogatta egy szegény favágó ember, egy nagyon szép kis kerek deszka repült ki belőle, szakasztott olyan, mint egy köcsögfedő, mintha az Isten is annak szánta volna. Felvette az ember, eltette a tarisznyájába, este aztán hazavitte a feleségének, az meg majd megette kezét-lábát, úgy megörült a gyönyörű kis deszkának, mindjárt be is fedte vele a legszebb köcsögjét, feltette a kemence vállára.

Másnap az egy pár szegény ember kiment még hajnalban tengerit kapálni; mikor elmentek, csak úgy hagyta az asszony a házat, amint volt, se fel nem ágyazott, se ki nem seprett, gondolta, hogy minek csinálna egy dologból kettőt, majd estére mind elvégzi, egész nap úgyse lesz senki a házban. Bereteszelték aztán az ajtót, a görbe kulcsot felszúrták az ereszbe, elmentek.

Este, mikor visszajöttek, kinyitják az ajtót, belépnek a házba, hát minden olyan, mint a pohár; az ágy fel van vetve, az egész ház tisztára kiséperve, minden megtörülgetve, megtakarítva. Csudálkoztak mind a ketten, hogy mi dolog ez. Ki csinálhatta ezt? Utoljára is azt gondolták, hogy más nem lehetett, mint valamelyik pokolra való szomszéd leány, aki megleste, hogy hová tették a kulcsot, mikor aztán elmentek, tréfából kitakarította a házat.

No ez ebben maradt.

Másnap megint elmentek dologra, bezártak jól mindent, a kulcsot elvittek magukkal, hanem most se takarítottak ki, most is széjjelhagytak mindent. Este, amint hazamentek, kinyitották az ajtót, hát olyan volt a ház, mint a tükör, ki volt seperve, felágyazva, feltörülgetve. Megállott az eszök mind a kettőjüknek. „Ki tehette, mi tehette ezt? Ember nem lehetett, mert az ide be nem juthatott.” Összebeszéltek aztán, hogy holnap meglesik, ki vagy mi járhat Ott. Azzal békességben lenyugodtak.

Harmadnapra kelve megint csakugyan széjjelhagytak mindent, elindultak mintha el akarnának menni, az ajtónál is úgy tettek, mintha bezárnák, pedig dehogy zárták be, azután szép csendesen meghúzódtak, elkezdtek leskelődni.

Amint ott leskelődnek, látják, hogy a köcsögön az új fedő, ami a királyi udvarból került, szép csendesen megmozdul. Csak mozog, csak mozog egy darabig, egyszer csak kilép belőle egy gyönyörűséges szép leány, elkezd takarítani a házban. Az egy pár ember majd sóbálvánnyá vált bámulatában, egy darabig ott csudálkoztak rajta, egyszer aztán hirtelen benyitottak az ajtón. A tündérkisasszony, amint meglátta őket, szaladt egyenesen a kis fedő felé, de az asszony megelőzte, mint Megyeri a macskát, felkapta előle a fedőt, belevetette a tűzbe.

Sírt-rítt a szép tündérkisasszony, hová lesz ő most, mit csinál ő most? Már az ő házat megégették, de a favágóék vigasztalták, hogy sohase búsuljon, sose sírjon-ríjon, eléldegélhet őnáló, úgyse volt eddig gyermekök; azután kérdezték tőle, hogy miféle leány, hogy abban a kis deszkában lakott.

A leány aztán elbeszélte, hogy ő egy tündérkisasszony, elmondta az egész élete történetét, hogy ölte meg a királyfi két szép testvérét, hogy vágta le őt is, hogy esküdtek hűséget egymásnak, hogy dobta a cigányleány a kútba, hogy ölték meg hal korában, hogy vágták le, mikor fa volt, hogy került ide. A favágóék nagyon megsajnálták mind a ketten, mondták neki, hogy maradjon náluk, majd eltartják őket; a leány ott is maradt, mert hát hová is mehetett volna?

Már jó ideig élt ott békességben, hanem mindig azon búszomorkodott, az bántotta a lelkét nagyon, hogy hogy eszi ő ki ennek a két szegény embernek a szájából a kenyeret, mikor maguknak sincs, mikor maguk is véres verejtékkel keresik, aztán még csak nem is segíthet nekik a munkában, mert keze-lába, egész teste gyenge, mint a harmat. Egyszer aztán eszébe jutott, hogy jó volna a királynéhez beállani szobaleánynak, ha megfogadná, varrni, szőni, fonni tud, megkeresné a maga kenyerét, nem lenne senki nyakán kolonc. Meg is kérte még aznap a szegény asszonyt, hogy a királynéhez menjen el, kérdezze meg, nincs-e szobaleánynak szüksége. Váltig mondta a jó asszony, hogy minek menne el, eltartják

ők; nem használt semmit, el kellett neki menni a királynéhoz. Elment hát, elmondta, hogy volna önála egy szobaleánynak való, ha megfogadná a felséges királyné. A királyné megörült neki, mert hogy cigányfajta volt még a lelke is, telhetetlen is volt, semmivel se érte meg, mindig többet-többet kívánt mindenből; szobaleánya is volt neki elég, de azért ezt is meg akarta fogadni, kérdezte, hogy miféle leány. A favágóné azt mondta neki, hogy valami gazdag ember leánya volt ez, úgy is nevelték, mint a kisasszonyokat szokás, de az apját sok Istencsapás érte, elpusztult, tönkrement, most hát így kell neki szolgálatával keresni a kenyerét. „Azért kérem a felséges királynét, ne bánjon vele úgy, mint a szolgálókkal szokás, nézzen el neki egyet-mást.” A királyné megígérte, hogy jól bánik vele, azután megalkudtak a bérben, még aznap haza is ment az új szobaleány.

Mikor belépett az ajtón, mikor meglátta a király és a királyné, csak elbámult mind a kettő: „Hogy szülhetett anya ilyen szép teremtest?” Csudáltak, bámulták, hogy a sok nehéz munkában mezíten lábát nap el nem sütötte, a szél ki nem fújta, hogy két keze, két orcája fehér, mint a most esett hó, gyenge, mint a harmat; de a parasztruhában egyik se ismerte meg, hogy ez a tündérkisasszony, a királyné megfogadta szobaleánynak. Ott éldegélt aztán szép csendesen, varrogatott, fonogatott, cicomázta a királynét.

Apródonként telt az idő, beköszöntött a tél. A királyné minden este összeült a cselédjeivel, fonogattak, mesélgettek. A mesélés sorbajárt, mint a falusi bíróság, hol egyik mondott egyet, hol másik. Már mindenki mesélt, csak az új szobaleány nem, ennek is mondták mindnyájan, a király maga is, hogy meséljen egyet, de azt mondta, hogy nem tud. Nagy sok beszédre aztán mégis hozzáfogott:

– Volt, hol nem volt egyszer egy királyfi, ez a királyfi kiment vadászni az erdőre, amint ott vadászgatott, arra ment egy öregasszony, három korsó volt a karján, a királyfi elkezdett felé hajigálni, a vénasszony mondta neki, hogy ne hajigáljon, mert ha eltöri a korsóját, abból az erdőből vesz feleséget, de a királyfi nem hallgatott rá; a vénasszony megint mondta neki, akkor se ért semmit, a királyfi addig hajigált, míg el nem törte mind a három korsót. „No, felséges királyfi – mondta neki az öregasszony –, most már majd meglátja, ebből az erdőből vesz feleséget.” A királyfi nem hitte el, csak nevetgetett magában.

A király, mikor meghallotta, hogy mit beszél a szobaleány, csak elbámult, honnan tudja ez ezt, mikor ő senkinek se mondta. A szobaleány csak folytatta tovább:

– Ment aztán a királyfi az erdőbe beljebb-beljebb, egyszer meglátott három szép kis árva tölgyfát egymás mellett egy tőről fakadva. A királyfi elővette a bicskáját, lemetszette az egyiket, hát amint levágta, kilépett belőle

egy szép tündérkisasszony, síró-rívó, fuldokló hangon vizet kért, hogy nem adott neki a királyfi, megfulladt. Hazavitte aztán a királyfi, eltemettette.

Már itt a királyné is tudta, hogy kiről van szó, ki az a király, de azt gondolta, hogy csak a kútig tudja a szobaleány, hát csak hagyta beszélni.

– Másnap megint odatévedt a királyfi a két kis árva tölgyfához, nagy sírva-ríva, búsulva találta őket, amint a testvérükre hajolva szomorkodtak, de azért meg nem sajnálta bánatjokat, levágta a második kis fát is; ebből is kilépett egy még szebb tündérkisasszony, ez is vizet kiáltott, hogy nem adott neki a királyfi, megfulladt ez is.

Itt a királynénak eszébe jutott, hogy ha ez eddig ilyen jól tudja, tovább is tudhatja, jobb lesz elejét venni a bajnak, elhallgattatni. Beleszólt hát a mesébe:

– Ne is mondd tovább, leányom, tudom már ezt a mesét.

De a király nem hagyta elhagyni:

– No, én nem tudom, nem is hallottam soha, csak folytasd.

Folytatta aztán a leány:

– Harmadnap megint kiment a királyfi, de már ekkor vitt magával egy korsó vizet meg egy poharat is. Mikor odaért a harmadik, az egyes-egyedül, testvér nélkül ott búsuló kis fához, kitöltött egy pohár vizet, azt készen tartotta, azután elővette a bicskáját, levágta azt is. Abból is kilépett egy szép tündérleány, vizet kért, a királyfi adott neki, mindjárt nem lett semmi baja, ott megölelték, megcsókolták egymást, örök hűséget esküdtek.

Itt már a cigányleány-királyné nagyon parázson ült, sehogy se találta helyét. Megint el akarta hagyni.

– Ugyan, leányom, hagyd el már, annyiszor hallottam én már ezt, hogy fáj a fülem is, ha hallom.

De a király megint nem engedte elhagyni.

– Elindultak aztán hazafelé, de a tündérleány nagyon gyenge volt, nem bírta menni, felültette hát a királyfi egy kút fölibe, egy fűzfára, hogy várjon ott addig, míg ő hintót hoz. Várt aztán a tündérleány; amint ott várt, arra ment egy cigányleány.

A királyné látta, hogy ez már mindent tud, belekiáltott nagy mérgesen:

– Ne mondd már tovább, utálom ezt a mesét testemből-lelkemből!

De a király a cigányleányról csakugyan nem tudott semmit, nem engedte hát elhagyni:

– Ha belevágtuk a fejszét, csak mozgassuk, mondd tovább, leányom.

A leány folytatta:

– Hogy, hogy nem, meglátta a cigányleány a tündérkisasszonyt a fán, felment utána, kikérdezte, kit vár, mit vár, mikor megtudta, hogy a királyfira várakozik, lehúzta a fáról, leszedte róla a tündérruhát, aztán meztelenül

belévetette a kútba, a ruháját pedig magára szedte. Hanem a tündérléány nem halt belé a vízbe, szép kis aranyhallá változott, elkezdett úszkálni. Észrevette ezt a cigányleány, próbálgatta kifogni a halat, de sehogy se tudta. Mikor a legjobban fogdosná...

Itt megint belevágott a királyné:

- Ha még tovább mered mondani, felpofozlak!
- Én is ott leszek ám – felelt rá a király –, csak folytatd, leányom!
- Mikor hát legjavában fogdosná, éppen akkor jött a király a szép aranyos hintóval, kérdezte, hogy mit csinál. A cigányleány azt mondta, hogy megszerette a kis aranyhalat, azt szeretné kifogni. A király aztán bízta, hogy majd kifogatja ő, ne vesződjön vele, félbehagyta hát a cigányleány a halfogást, odafordult a királyhoz, az csak akkor látta meg a csúnya pófát, majd hanyatt esett tőle, de a leány azzal vágta ki magát, hogy nincs a naphoz-szélhez szokva, azért csúnyult olyan hirtelen el.

Itt megint belekiáltott a királyné:

- Ha még tovább mondd, úgy elverlek, hogy lepedőben visznek haza, nem hallottad már, ki nem állhatom ezt a mesét!

De a király se tágított, mert már gondolta, hogy hányadán lehet a dolog.

- Állhatod, nem állhatod, az nekem mindegy, ha még egyszer beleszólsz, majd én verlek meg téged, nem te ezt a leányt, azért azt mondom, hogy meg fogd a szád! Te meg, leányom, folytatd.

A leány folytatta:

- Hazavitte aztán a király a cigányleányt, megesküdött vele. Eleinte rá se igen tudott nézni, de lassanként a cigányleány is csak szépült, ő is hozzászokott, utoljára még tán meg is szerette. De a királynénak mindig az aranyhal fúrta az oldalát, félt tőle, hogy egyszer majd visszaváltozik tündérisasszonnyá, s hazamegy, pedig biz az soha ítéletnapig se változott volna által, ott kellett volna neki a kútban élni, míg valaki ki nem szabadította volna. Gondolkozott hát a királyné, hogy hogy kellene elveszíteni, utoljára aztán azt találta ki, hogy betegnek tette magát, a királyi urának azt mondta, hogy semmitől mástól meg nem gyógyul, csak ha a kis aranyhal húsból ehetik. A király mindjárt megfogatta, megsüttette a szegény kis halat, a királyné még a csontját is megégette, de azért nem vezett el a tündérisasszony, mert tisztításkor egy halpénz elpattant, abban élve maradt, s még akkor éjjel egy nagy fává változott. A királyné, hogy, hogy nem, megtudta vagy legalább megsejdtette, hogy a halpénzből lett a fa, szerette volna kivágnatni, felégettetni. Megint betegnek tette hát magát, s azt mondta, hogy addig meg nem gyógyul semmitől, míg a nagy fa tűzénél főtt ételből nem ehetik, de attól is csak úgy, ha a fát gyökerestől, mindenestül, az utolsó szilánkig mind felfűtik. Kivágták hát a fát, fel is fűtötték a legutolsó forgácsát is, de azért nem vezett el a tündérisasszony,

mert mikor darabolták a fát, egy igen szép kis tejes deszka repedt ki belőle, az egyik favágó ember felvette, hazavitte a feleségének.

Ette a méreg a királynét, mikor hallotta, hogy megszabadult a tündérkisasszony, de nem mert többet beleszólani, mert tudta, hogy az ura hirtelen természetű, hamar eljár a keze; csak hallgatott hát, várta, hogy mi lesz már a dologból, egy kicsit reménylette is, hogy hátha csak mese az egész, csakhogy hasonlít az ő történetéhez.

A leány pedig mondta tovább:

– A szegény favágóné megörült a kis deszkának, befedte vele a legszebb köcsöggét, feltette a kemence vállára. Másnap aztán kimentek, ő is, az ura is tengerit kapálni, a tündérleány azalatt kijött a deszkából, kitakarította a házat; mikor este hazajött a két szegény ember, sehogy se tudták elgondolni, hogy ki tisztíthatta ki a házat. Másnap megint kimentek, mikor hazajöttek, megint tiszta volt minden. Harmadnap aztán rálestek, megfogták a tündérleányt, a kis deszkát pedig tűzbe vetették. Attól fogva ott elédeglét nálók, olyan jól bántak vele, hogy a maguk tulajdon gyermekökkel se bánhattak volna nemhogy jobban – de úgy se.

Itt már látta a gonosz királyné, hogy csakugyan kiviláglik, hogy ő az a cigányleány, gondolta, hogy jó lenne szépszerével elhordani az irhát, míg nem késő. Beleszólott hát megint:

– Ha tovább mondd, kimegyek a házból, annyira sérti a fülem.

– Nem mégy biz innen egy tapodtat se – felelt a király –, hanem végighallgatod az egész mesét! Úlj le hát, ha mondom, mert majd leültetek én, de nem köszönöd meg.

Leült a királyné, nemigen volt kedve ellenkezni.

A leány pedig mondta tovább:

– Jó dolga volt hát a tündérleánynak, de azért mindig bús volt, mindig szomorkodott. Azért szomorkodott pedig, mert látta, ha nem mondták is, hogy milyen nehezére esik a szegény párnak az ő tartása, hogy a tulajdon szájuktól vonták el a falatot, csak hogy neki kedvébe járhassanak; ő pedig nem segíthetett nekik, mert gyöngye volt a kapálásra, nem bírta volna meg a nehéz munkát. Egyszer aztán eszébe jutott, hogy ha a mezei munkára gyenge is, de varrni, fonni tud, beáll hát szobaleánynak a királynéhoz, ha befogadja. El is küldte mindjárt a szegény asszonyt, hogy menjen, kérdezze meg a királynétól, nem fogadná-e meg. Az öregasszony váltig mondta neki – hogy az Isten is áldja meg –, hogy ne menjen sehová, élélhet őnálók, eltartják őket, de a leány nem engedett, el kellett neki menni. Megalkudtak aztán a bérben a királynéval, még aznap haza is ment az új szobaleány, a tündérkisasszony, de senki, se a király – aki pedig örök hűséget esküdött neki –, se a cigányleányból lett királyné meg nem ismerte.

Felugrott erre a király, odaszaladt hozzá, megölelte, megcsókolta.

– No, szívemnek szép szerelme, ha akkor meg nem ismertelek is, megismertelek most, azért hát én a tied, te az enyém, ásó-kapa se válasszon el bennünket egymástól.

A cigányleány, mikor látta, hogy vége a pünkösdi királyságnak, hogy leesett az uborkafáról, meg akarta oldani a kereket, el akart illanni, de a király észrevette, megkapta, úgy vágta a földhöz, hogy csak úgy nyekkent belé, azután kérdezte az új feleségétől, a tündérkisasszonytól, hogy mi-csoda halállal veszítse el; négyfelé vágassa-e, vagy kerékbe töresse? De hogy ím a galambnak még a haragja is szelíd, meg az epéje se keserű, a királyné azt felelte, hogy adjon neki vagy száz forintot, azzal – fel is út, alá is út – küldje el Isten hírével, hogy többet színét se lássák.

A király megtette a kívánságát, nem ölette meg, csak elkergette világra; a tündérkisasszonnyal pedig megesküdt, olyan lakodalmat csaptak, hogy Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé. A favágóékat is magukhoz vették, úri módon tartották; attól fogva békességben, boldogul éltek, még most is élnek, ha meg nem haltak.

A kis malac és a farkasok

Volt a világon egy kis malac, annak volt egy kis háza egy nagy rengeteg erdő közepén. Egyszer, amint ebben a kis házban főzögetett magának, odamegy egy nagy, ordas farkas, beszól az ajtón:

- Eressz be, kedves malackám, nagyon hideg van idekint, fázom.
- Nem eresztelek biz én, mert megeszel.
- Ereszd be hát legalább az egyik hátulsó lábam.

A kis malac beeresztette az egyik hátulsó lábát. Hanem alattomban odatett egy nagy fazék vizet a tűzhöz.

Kicsi idő múlva megint megszólalt a farkas:

- Ugyan, kedves kis malackám, ereszd be a másik hátulsó lábam is.

A kis malac beeresztette azt is. De a farkas azzal se érte be, hanem egy kis idő múlva megint beszólt:

- Kedves kis malackám, ereszd be a két első lábam is.

A kis malac beeresztette a két első lábát is; de a farkasnak az se volt elég, megint megszólalt:

– Édes-kedves kis malackám, ereszd be már egészen, majd meglásd, egy ujjal se nyúlok hozzád.

Erre a kis malac egy zsákot szépen odatett a nyíláshoz, hogy amint a farkas jön háttal befelé, egyenesen abba menjen be. Azzal beeresztette. A farkas csakugyan a zsákba farolt be. A kis malac se volt rest, hirtelen be-

kötötte a zsák száját, lekapta a tűzről a nagy fazék forró vizet, leforrázta vele a farkast, azután hirtelen felmászott egy nagy fára. A farkas egy darabig ordított, mert a forró víz úgy levitte a szőrét, hogy egy szál se maradt rajta. Azután addig hánya-vetette magát, míg utoljára kiódzott a zsák szája. Kibújt belőle, szaladt egyenesen segítséget hozni. Vissza is jött nemsokára vagy tizedmagával. Elkezdtek keresni a kis malacot. Addig-addig keresték, míg valamelyik csakugyan meglátta a fa tetején.

Odamentek a fa alá, elkezdtek tanakodni, hogy mitévők legyenek, mi módon fogják meg a kis malacot. Mert egyik se tudott a fára felmászni. Nagy sokára aztán arra határozták, hogy egymás hátára állanak mindnyájan; mint a lédeci birákok, úgy aztán a legfelső majd csak eléri. El is kezdtek egymás hátára felmászni. A kopasz maradt legalól, mert félt feljebb menni. Így hát a többi mind az ő hátán volt.

Már olyan magasan voltak, hogy csak egyetlenegy hibázott. Az az egy is elkezdett már mászni. Akkor a kis malac hirtelen elkiáltotta magát:

– Forró vizet a kopasznak!

A kopasz megijedt, kiugrott a többi alól; a sok farkas mind lepotyogott; kinek lába, kinek nyaka tört ki, a kopasz meg úgy elszaladt, hogy sose látták többet.

A kis malac szépen leszállott a fáról, hazament, többet felé se mertek menni a háza tájékának a farkasok.

A kis gömböc

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy szegény ember; annak volt egy felesége, három leánya meg egy kis malaca. Egyszer megölték a kis malacot, a húsát felkötötték a padlásra.

Már kolbásza, hurkája, sonkája, mindene elfogyott a kis malacnak, csak a gömböce volt még meg. Egyszer arra is ráéhezett a szegény asszony, felküldte a legöregebb leányát a padlásra:

– Eredj leányom, hozd le azt a kis gömböcöt, főzzük meg.

Felment a legöregebbik leány érte; amint le akarta vágni, elkiáltotta magát a kis gömböc: „Hamm, bekaplak!” – azzal bekapta. Már odalent nem győzték várni. Felküldte a szegény asszony a középső leányát:

– Eredj már, leányom, nézd meg, mit csinál a nénéd ennyi ideig.

Felment a középső leány, kereste a nénjét, s hogy nem találta, le akarta vágni a gömböcöt. De a gömböc megint elkiáltotta magát: „Hamm, téged is bekaplak!” – azzal bekapta ezt is. Már odalent sehogy se tudták

elgondolni, hogy mért nem jön az a két leány, felküldte hát a szegény asszony a legkisebb leányát is:

– Ugyan, leányom, eredj már fel, nézd meg, mit csinál a két nénéd. Aztán hozzátok le azt a gömböcöt valahára.

Felment a legkisebb leány is, de ezt is csak elnyelte a gömböc. Már a két öreg sehogy se tudta mire vélni a dolgot.

– No, apjuk – mondja a szegény asszony –, már látom, magamnak kell felmennem. Azok most bizonyosan az aszalt meggyet eszik.

Felment a szegény asszony, kereste a leányait, hogy nem találta, le akarta vágni a gömböcöt, de a gömböc ezt is bekapta. A szegény ember csak várta, csak várta őket, hogy nem jöttek, gondolta, tán valami baj van, felment ez is. Amint közel ment a kis gömböcöz, ez elkiáltotta magát: „Hamm, téged is bekaplak!” Azzal bekapta ezt is, de a rossz kócmadzag már az öt embert nem bírta meg, leszakadt a kis gömböc. Elkezdett görgögni, görgött-görgött, a padlás grádicsán is legörgött, kiment egyenesen az utcára. Éppen ott ment el egy csomó kaszás, jött haza a mezőről, a kis gömböc azokra is rákiáltott: „Hamm, titeket is bekaplak!” Azzal bekapta ezeket is. Megint csak görgött odább; előtalált egy regement katonát, azokra is rákiáltott: „Hamm, titeket is bekaplak!” Azzal bekapta ezeket is.

Megint csak görgött odább, egyszer csak egy hídra ért, amely alól a víz egészen ki volt száradva, éppen akkor ment arra egy hintó, a kis gömböc félre akart előle ugrani, hogy el ne tapossa, de leesett a hídról, kirepedt az oldala, kiömlött belőle a sok ember, ki-ki a maga dolgára ment, a kis gömböc meg ott maradt kirepedve.

Ha a kis gömböc ki nem repedt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Babszem Jankó

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy szegény ember meg egy szegény asszony. Nem volt nekik egy csepp gyermekök sem, pedig az asszony mindig azon sírt-rítt, mindig azon kérte az Istent, hogy áldja meg őt egy fiúgyermekkel.

Egyszer az ember kint volt a tanyáján, szántogatott két ütött-kopott girhes ökrön, az asszony meg azalatt ételt főzött neki.

Amint ott főzögetett, amint főzögetett, megint eszibe jutott, hogy milyen jó volna, ha most egy fia volna, aki kivigye az apjuknak az ételt: „Ó én Uram, Istenem – mormolja magában –, csak egy akkorka kis gyermeket

adj, mint egy babszem, holtomig mindig áldalak érte!” Alig mondta ezt ki, ott termett egy babszemnyi kisfiú előtte a padkán, elkiáltotta magát:

– No, édesanyám, itt vagyok! Hanem mármost nekem főzzön gombócot, mert olyan éhes vagyok, mint a farkas. Azután majd kiviszem édesapámnak az ételt, ha jóllaktam. De úgy főzzön kend, mintha huszonnégy kaszásnak főzne.

Főzött neki az asszony fél véka lisztből gombócot, kitálalta elibe. Babszem Jankó az utolsó falatig megette. Kérdezi tőle az anyja:

– No, fiam, jóllaktál?

– Dehogyan laktam, édesanyám, még fél fogamra is kevés volt, azért főzön még kend!

Megint főzött neki fél véka lisztből, megint mind egy falatig megette Jankó. Kérdezi megint az anyja:

– No, fiam, jóllaktál-e már?

– Dehogyan laktam, édesanyám, tán még éhesebb vagyok! Jó lenne, ha főzne még kend!

Megint főzött az asszony egy véka lisztből, azt is megette a fiú. Kérdezi az anyja:

– No, fiam, jóllaktál-e már valahára?

– Ettem, édesanyám, ettem. Hanem mármost hol van az az étel, hadd vigyem édesapámnak!

Kitálalta az asszony egy szilkébe az ételt, azt belekötözte egy kasornyába, s nagy sok ellenkezés után – mert eleinte nem bízott benne, hogy elbírja – odaadta Jankónak, hogy nohát vigye. Fejére kapta Jankó, szaladt vele ki a tanya felé. Amint ment, mendegélt, előtalált egy hatökrös szekeret egy béressel. Jankó el volt fáradva; kapta magát, feltette az ételt hátul a szekérre, maga meg bebújt az egyik ökör fülébe. Amint így mentek, elkezdett a béres fütyölni. Csak hallgatja Jankó, egyszer aztán nem állhatja szó nélkül. Kiszól az ökör füléből:

– De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes; voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Hallja ezt a béres, nézeget szét, hogy ki beszél hozzá, de nem lát senkit. Megint elkezd fütyölni, megint kiszól Jankó:

– De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes; voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Megint fülel a béres: „De már itt csakugyan beszél valaki!” Néz mindenfelé, nem lát senkit.

„No – gondolta magában –, talán csak a szél volt.” Megint rákezdte a füttyöt, megint kikiáltott Jankó:

– De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes; voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Erre aztán megijedt a béres, nem mert többet fütyölni, hanem meglapult, mint a légy Szent Mihály-nap után. Egyszer – jó idő múlva – szól az ökörnek:

– Csálé, Bimbó!

Jankó kikiált az ökör füléből:

– Csak azért is hajszt, Bimbó!

Megint szól a béres:

– Hajszt, Csákó!

Megint kikiált Jankó:

– Csak azért is csálé, Csákó!

„De már itt sehogy se megy istenesen a dolog” – gondolja a béres. De azért még egyszer megpróbált szólni az ökörnek:

– Csálé, Bimbó, hajszt, Csákó!

Megint kikurjant Jankó:

– Csak azért is csálé, Csákó, hajszt, Bimbó!

De már erre a béresnek is inába szállott a bátorsága.

Itt akárhogy, mint, de ördögnek kell lenni! Uccu! – mintha ostorral csapnák, megoldotta a kereket, elszaladt, hogy az agár se érte volna utol. Jankó pedig az ökörhajtó ostort kezébe vette, elkezdett vele cserdíteni, hajtotta az ökröket az apja tanyája felé.

Az apja, amint ott szántogatott két ütött-kopott, girhes ökrön, egyszer látja, hogy megy arra egy hatökrös szekér, de senki sincs körülötte. Az ostor is csak magától pattogott. Megijedt erre, szaladni akar, de Jankó elkezdi utána kiabálni:

– Ne szaladjon kend, édes apám uram, csak én vagyok, a kend fia, ételt hoztam.

Erre megállt az apja, elvette az ételt, hozzáfogott az evéshez. Míg ő evett, Jankó befogta a hat ökröt az ütött-kopott, girhes ökrök helyére az ekébe, elkezdett rajtuk szántani. Nem kellett nekik segítség, még maga se csinált semmit, csak az ökör füléből pattogtatott. De azért úgy meg lett szántva a föld, hogy jobban se kellett.

Ezalatt arra ment egy nagy úr négylovas hintón; Jankó éppen akkor volt a fordulónál, mikor ott mentek el, nézi az úr a hintóból, hogy az ökör magától megy, az eke magától szánt, az ostor magától kongat.

„Miféle csuda ez?” – gondolja magában.

– Eredj, Pista inas, kérdezd meg, hogy ki hajtja azt az ökröt, ki tartja azt az ekét, ki kongat azzal az ostorral, aztán hídd ide azt az embert, aki amott eszeget!

Előhíttá Pista inas azt az embert.

– No, szegény ember – kérdezi az úr –, ki csinálja mindezt a csudát?

– Hát biz azt, nagyságos uram, csak a fiam, Babszem Jankó, aki az ökör fülében ül, onnan kongat.

– Adja el kend nekem ezt a gyereket, megveszem jó pénzen.

A szegény ember nem akarta. De akkorra Jankó is odament, bízta az apját, hogy csak adja el, majd visszazökik ő nemsokára. Így hát megaludtak egy véka aranyban, ezüstben, a szegény ember – aki most már gazdag ember lett – befogta a hat címeres ökröt a szekérbe, rátette a sok kincset, hazament, olyan úr lett, mint egy kiskirály. Az úr pedig papírosba göngyölgette Jankót, beletette a dolmánya zsebébe, hazavitte, otthon meg se nézte, hanem papírostul beletette egy kis aranyládába, azt egy nagyobb ezüstbe, azt meg egy még nagyobb rézbe, azután mindegyik ládát bezárta hármassal. Másnapra aztán összehívta a tenger sok vendéget, nagy dínomdánomot csapott. Mikor vége volt az ebédnek, behozta a hármassal a ládát, mondta, hogy mutat ő most valami furcsát, amelyet még sohasem láttak. Bámultak a vendégek a ládára, mint borjú az új kapura, várták, hogy mi lesz már ebből. A házigazda lassan nyitogatta egymás után a zárat, kivette a kis papírost, elkezdte kifelé göngyölgetni, csak göngyölgeti, csak göngyölgeti, egyszer csak szétesik a papíros, az úrnak kezében marad a – nagy semmi. Nevettek a vendégek, a gazda meg irult-pirult, dühös volt, szégyellte is magát, de hiába, arról már nem lehetett tenni.

Babszem Jankó pedig, aki még az út alatt kiszökött a papírosból, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, egyszer előtalált tizenkét szekeret vasal megrakva. Az egyik szekér egy kátyúban megfeneklett, sehogy se tudták kihúzni, pedig huszonnégy ökröt is fogtak bele. Jankó is odamegy, mondja, hogy ha neki annyi vasat adnak, amennyit elbír, kisegíti a szekeret; az emberek megígérték neki, gondolták magokban, hogy ez bizony egy jó nagy szeget se bír el. Amint az alku megvolt, megkapta Jankó a szekér rúdját, úgy kirántotta a sárból, mintha ott se lett volna, azután elkezdte az első szekéren, az utolsóig mindnyájáról leszedte a vasat, mind a vállára vette, azzal, mintha teher se volna rajta, ballagott. Az emberek, egy szó nem sok, de annyit se tudtak szólani a nagy bámulás miatt, csak tátották szemüket-szájukat, s amire aztán eszökre jöttek, Jankó már hegyen-völgyön túl járt, üthették bottal a nyomát.

Vitte aztán Jankó a sok vasat, ment vele egyenesen egy kovácshoz, arra ráparancsolt, hogy neki abból a száz mázsa vasból csináljon egy buzogányt, de jó erősen megcsinálja, mert neki olyan imilyen-amolyan munka nem kell. Megcsinálta a kovács, ahogy tudta, mikor készen volt, felkapta Jankó, felhajtotta egyenesen az ég felé, azzal bement, hozatott magának egy akó bort, azt szép csendesen megiszogatta. Mikor a legutolsó pohárral is megitta, akkor esett vissza a buzogány, bement három ölnyire a földbe. Kihúzta Jankó, hát kétfelé volt esve. Megint ráparancsolt a kovács-

ra, hogy csinálja meg erősebben. Elkészítette a kovács, mikor készen volt, megint felhajította Jankó. Míg a buzogány odafenn járt, azalatt Jankó megevett egy véka lisztből készült gombócot, megivott rá egy cseber bort. Mikor az utolsó falatot lenyelte, az utolsó pohár bort megitta, akkor esett vissza a buzogány. Lefúródott hat ölnyire a földre, kihúzta Jankó, nézte, hát megint ketté volt repedve. Megint ráparancsolt a kovácsra, csinálja meg azt, de ha most is kettéreped, akkor jaj neki. Összeforrasztotta a kovács. Mikor kész volt, megcsóválta Jankó, felhajította, amint csak bírta, azzal bement aludni. Mikor már jól kialudta magát, felkelt, kiment. Éppen akkor esett vissza a buzogány, lefúródott tizenkét ölnyire a földre. Kihúzta Jankó, nézegette, hát nem volt semmi baja.

Megörült Jankó, vállára kapta a buzogányt, ment vele hetedhét ország ellen. Amint ment, mendegélt, előtalált tizenkét zsványt, azok elébe állottak nagy fennyen, hogy majd így, majd úgy fosztják ki, de Jankó sem ijedt meg a maga árnyékától, rálegyintett a haramiavezérre a buzogány nyelével, hogy elnyúlt, mint a béka, nem evett többet az Isten kenyéréből. Megijedt erre a többi zsvány, térdre estek Jankó előtt, hogy csak az életöknek kegyelmezzen meg, megválasztják vezéröknek. Megkegyelmezett nekik Jankó, a vezérséget is elvállalta, megitták rá az áldomást. Még aznap este el is mentek lopni egy gazdag ember házához. Ott Jankó bebújt a kamra ablakán, kinyitotta az ajtót, azzal elkezdett kifelé hányni mindent, amit csak a kamrában talált, egész oldal szalonnát, disznóhúst, egész zsák búzákat, de amellet ordított torkaszakadtából:

– Nesztek szalonna, nesztek búza, nesztek disznóhús!

Hiába csitították a betyár pajtásai, hogy ne kiabáljon. Mindegy volt neki, még annál jobban kiabált, a nagy lármára felébredt a gazda meg a sok béres, kocsis, a betyárok megijedtek, elszaladtak, otthagyták Jankót. Ez aztán szegény mit csináljon? Hová bújjék, hogy meg ne lássák? Ott volt egy nagy korpás zsák, abba ugrott bele, s meghúzta magát a korpa közt. Az emberek egy darabig keresték, hogy hova lett az a betyár, aki a kamrában volt, hogy aztán nem találták – mert egyiknek se jutott eszébe, hogy a korpa közt keresse –, hát csak megint lenyugodtak. Hanem az egyik béresnek eszébe jutott, hogy most egy bajjal adni kellene a tehénnek is, telemerített hát egy szakajtót korpával, vitte ki az ólba.

Itt mi történt, mi nem – tudom, úgylis kitalálnák, de csak mégis elmondom –, Jankó is közibe keveredett annak a korpának, amit kivitt a béres, megette a tehén.

Másnap a szolgáló, mikor fejni akart, rálegyintett a tehénre:

– Farta, te!

Jankó is kikiált a jó meleg kvártélyból:

– Csak azért se farta, te!

Megint szól a szolgáló:

– Farta, te!

Megint kikiált Jankó:

– Csak azért se farta, te!

Megijed a szolgáló, nézeget mindenfelé, szénatartóba, jászolba, sehoh se lát senkit. Még egyszer szól a tehennek:

– Farta, bocikám!

– Csak azért se farta, bocikám!

De már annyi bátorsága csakugyan nem volt a szolgálónak, hogy tovább is ott maradjon. Szaladt a gazdához.

– Gazduram! Gazduram! Jöjjön hamar, valamennyi ördög, boszorkány, mind az istállóban van!

Kimegy a gazda, nézeget széjjel, nem lát semmit. Szól a tehennek ez is:

– Farta, te!

Kikurjant Jankó is:

– Csak azért se farta, te!

„No, már itt – gondolja a gazda – csakugyan nem jól megy a dolog, itt boszorkánynak kell lenni.” Felkap egy seprűt a bal kezébe, egy másikat telehint sóval, keresztbe fekteti a küszöbön, egy koszorú hagymát az ajtó sarkára akaszt; azzal elkezd a seprűvel verni a tehenet.

– No már erre csakugyan elmegy az a kutya boszorkány!

De biz az a sok munka mind kárba veszett, mert akár mint verték a tehenet, Jankó csak nem tágított, mindig kiabált.

Utoljára mit volt mit tenni? Le kellett vágatni a tehenet. A húsát elmérték, a belet odaadták egy szolgálónak, hogy vigye ki a folyó partjára, mosssa ki. Kivitte a szolgáló, elkezdte darabolgatni a beleket egy éles késsel.

Amint ott darabolgatja, észreveszi Jankó, hogy késsel forgolódnak körülötte. Megijed, elkiáltja magát a pacal közül:

– Meg ne szúrj, te!

A szolgáló majdhogy hanyatt nem esett ijedtében, elhajította a belet, futott haza, elmondta, hogy ő többet hozzá nem nyúl annak a tehennek semmijéhez, ha mindjárt felakasztják vagy kerékbe törik is, mert akörül minden oly ördögös, úgy tele van az ördöggel, boszorkánnyal, hogy még olyat senki se hallott. De hisz ő többet hozzá nem nyúl egy ujjal sem; nem ő!

A belet pedig, ami ott maradt a vízparton, egy kódorgó, éhes farkas megette Jankóval együtt. El volt aztán Jankó egy darabig szép csendesen a farkas gyomrában, hanem két-három nap múlva unni kezdte a dolgot: „Nem jól megy ez így sehogy, ki kellene innen valahogy jutni.” De hiába volt minden okoskodás, ha egyszer benne volt a farkasban, amúgy köny-

nyúszerral biz onnan nem jöhetett ki. Volt ugyan két kijárás, de az első – a farkas szája – veszedelmes volt, a hátulsón meg Jankónak nemigen volt kedve mászkálni. Mit csináljon? Mit csináljon? Holta napjáig csak nem maradhat a farkas gyomrában! Utoljára aztán azt gondolta ki, hogy elkezd kiabálni:

– Elébe a farkasnak! Elébe a farkasnak!

A farkas megijedt a nagy kiabálástól, elkezdett szaladni, de mentől jobban vágtatott, annál jobban kiabált Jankó. A farkas nem mert megállani, egyszer aztán csak felfordult, végignyúlt a földön, búcsút vett az árnyékvilágtól. Erre aztán Jankó is szedte-vette a sátorfáját, kimászott a száján, széjjelnézett, hogy melyik sarkán lehet a világnak. Hát mit látott? Nem mást, mint egy szép palotát. Nemigen gondolkozott sokáig, felment bele, hogy akárki lakik ott, megtudakolja, melyik szeglete ez a világnak. Akkor aztán, ha ezt megtudja, elindul valamerre.

Felment a palotába, benyitott a legszebb ajtón, belépett egy cifra szobába, hát ott látta az apját meg az anyját egymás mellett ülni a nagy uraságban. Megörült ő is, de még azok is, elmondták neki, hogy az egy véka aranyból-ezüstből gazdagodtak így meg.

– De most már, kedves gyermekünk, ne is menj sehova, menjünk együtt, éljünk együtt holtunk napjáig.

Jankó is beleegyezett, otthon maradt. Tán még most is élnek a nagy uraságban, ha meg nem haltak.

Az aranyhajú hercegkisasszony

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt is, nem is, de csak mégis meg kellett annak esni, volt egy fiatal herceg, annak volt egy húga, de olyan szép, hogy szem nem látott, fül nem hallott még olyat. A homlokán nap volt, a mellén hold, a két orcáján meg két gyönyörű csillag, a szép aranyhaja a sarkát érte, ha ki volt bontva, mikor járkált, aranyfolyosó folyt utána, ha sírt, aranykönyű hullott a szeméből.

A herceg sokszor órahosszát elgyönyörködött benne, hogy milyen szép; ebből aztán az lett, hogy addig-addig gyönyörködött, míg bele nem szeretett. Márpedig hiába szeretett bele, mert testvér testvért csakugyan nem vehet el, így hát a herceg azt gondolta ki, hogy lefestette magának egy nagy táblára, azt a nyakába akasztotta, elindult, hogy addig megy, míg egy olyan szép leányra nem akad, akkor aztán azt elveszi feleségül, de míg nem talál, mindig bujdosik.

Ment aztán, mendegélt hetedhét ország ellen, egyszer beért egy királyi városba. Nagyon el volt fáradva, meglátott egy palota előtt egy kőpadot, arra leült pihenni. Az a palota pedig a királyé volt, akkor is ott nézett ki a király az ablakon, meglátta a szép képpel a herceget, azt gondolta, valami képáruló, gondolta, hogy megveszi tőle, leküldte érte az inasát, felhívatta. Felment a herceg; a király kérdezte tőle, hogy miféle kép az. A herceg elbeszélte, hogy az az ő testvérije, hogy most azért vándorol, hogy annak párját találjon, de még eddig bizon hiába volt minden fáradozása.

A király – aki még maga is csak legény volt –, amint meghallotta, hogy van olyan élő teremtmény az ég alatt, mint az a kép, mindjárt elhatározta, hogy ő azt veszi el, akár törik, akár szakad, ha fél országába kerül is. Meg is mondta a hercegnek is, hogy mit határozott magában, kérte mennyreföldre, hogy ne menjen most tovább, vezesse vissza őt a maga országába, azután majd elmehet – nem bánja – feleséget keresni. Hajlott a herceg a jó szóra, visszament a királlyal. Mikor a palotájához értek, akkor is ott sétált a gyönyörű kisasszony a kertben, az aranyfolyosó mindenütt folyt utána, amerre járt. A király, amint meglátta, még jobban beleszeretett, odament hozzá, elmondta neki, hogy mi járatban van, elmondta, hogy még akkor megszerette, mikor csak festve látta. A hercegekisasszony is nagyon megszerette a szép királyfit, mert az is olyan szép volt, hogy ritkította párját, rá is állott az ajánlatra, mindjárt gyűrűt váltottak; azután még egy darabig együtt mulattak, akkor a király elbúcsúzott, elment; marasztalta ugyan a herceg is, a kisasszony meg még jobban, de ő azt mondta, hogy már csak elmegy, elkészül a lakodalomra, meg násznépet is hoz: „Mert úgy már csak mégse esküdhetünk össze, mint két sátoros cigány, hogy lakodalmunk sem legyen.”

Elment hát a király haza, megtette a nagy készüléteket a lakodalomra. Volt neki egy vén boszorkány édesanyja, akiről mind a világ azt tartotta, hogy minden éjjel a Szent Gellért hegyére jár, de el is lehetett hinni, mert olyan vén volt, hogy tán a Mátra talyicskázását is megérte, amellet álnok, istentelen volt még a fiához is. Ez a gonosz vénasszony mikor meghallotta, hogy a fia megházasodott, nagyon megharagudott érte, mert volt neki egy szobaleánya, aki tudott rá valamit, annak ígérte meg, hogy ha el nem árulja, elveteti fiával. Most hát azon ijedt meg nagyon, hogy a szobaleány megharagszik, besúgja a gonoszságát, akkor pedig vége neki, hanem mégis lekenyerezte a leányt, hogy ne szóljon senkinek, majd fordít ő egyet a dolgon.

Mikor aztán menni akart a fia a menyasszonyáért, mondta neki, hogy ő is elmegy, majd a maga hintójában hozza haza. A király meg megköszönte neki, hogy öreg létére az ő kedvéért olyan nagy útra szánja a fejét, hej,

pedig ha tudta volna, hogy mi szándékkal indul el az anyja, majd másképp köszönte volna meg!

Elindultak hát szép békeességben, el is értek a herceg országába, ott a fiatal pár megesküdütt, olyan lakodalmat csaptak, hogy hét országra szólt. A királynak olyan jó kedve volt, hogy madarat lehetett volna vele fogatni; a feleségét úgy szerette, hogy még a helyét is megfújta, ahová leült.

Mikor vége volt a lakodalomnak, elindultak hazafelé. A menyasszony a vén királyné hintójában ült a vén királynéval meg a szobaleányával, a herceg, a király és a többi lakodalmos legények pedig a hintó körül lovagoltak. Mikor már jó messze haladtak, egyszer visszakiáltott a király a feleségének:

– Jól betakarózz, kincsem, magadra vigyázz, meg ne fázz!

Hallotta a szép menyasszony, hogy mondott valamit az ura, de nem értette, hogy mit. Kérdezi az anyósától:

– Mit mondott az uram?

– Azt, hogy vágjuk le a hajadat tőből.

Kért, könyörgött szegény, hogy ne tosszák meg attól a szép hajától sírt, hogy csak úgy peregtek le az aranykönyűk az arcán, de nem használt semmi a vén gonosz királynénak, bizony levágta az.

Megint mentek egy darabig, megint eszébe jutott a királynak, hogy a felesége vajon nem hül-e meg.

Megint visszakiáltott:

– Jól betakarózz, kincsem, magadra vigyázz, meg ne fázz!

Megint nem értette a menyasszony, megint megkérdezte a napától:

– Hát most mit mondott az uram?

– Azt mondta, hogy vágjuk le a két kezéd könyökig.

Sírt-rítt a szegény hercegkisasszony, könyörgött, hogy ne tegyék nyomorékká, de nem használt semmit; levágták mind a két karját.

Megint mentek egy darabig; a király elkezdett beszélgetni az országos dolgokról, abba nagyon belemerült, nem akarta félbehagyni, hogy a feleségéhez menjen, hej, pedig ha csak sejtette volna is, hogy milyen kegyetlenséget visznek rajta végbe, odament volna, ha az egész országa égett volna is. De így megint csak messziről kiáltott vissza:

– Jól betakarózz, kincsem, magadra vigyázz, meg ne fázz!

Megint nem értette a menyasszony, megint a napától kérdezte:

– Hát most mit mondott az a kegyetlen ember?

– Azt, hogy ássuk ki mind a két szemed!

Már nem is tudta magát védelmezni, nem volt keze, csak könyörgött, hogy ne fosszák meg a szeme világától is, olyan szépen rimázkodott, hogy még a pogány is megszánta volna, csak az a pogánynál is pogá-

nyabb vénasszony nem szánta meg, nem sajnálkozott rajta, kiásatta mind a két szemét.

Míg a szemét ki nem ásták, legalább sírhatott a boldogtalan menyasszony, sírt is annyit, hogy a hintó aljából marokkal lehetett szedni az aranygyöngyöt, de hogy a szemét kiásták, még csak az se volt, amivel sírjon, csak jajgatott nagy keservesen, hogy más embernek a szíve szakadt volna meg rajta, de az a vén boszorkány tán még örült neki.

Egyszer, mikor egy nagy folyóvízen, egy hídon mentek keresztül, megint hátraszólt a király:

– Jól betakarózz, kincsem, szívemnek fele, magadra vigyázz, meg ne fázz, mindjárt otthon leszünk már!

Megint nem értette, megint megkérdezte a napától:

– Hát most mit mondhatott még a király?

– Azt mondta, hogy lökjünk bele ebbe a vízbe.

A boldogtalan menyasszony még megörült neki, hiszen minek is már annak az élet, aki vak is, béna is, még koldulni se tud már az olyan! Csak azon könyörgött még, hogy azt engedjék meg, hogy a bátyjától búcsúzhasson el, de azt se engedték meg, hanem irgalom nélkül belelőkték a vízbe, ahol legmélyebb volt.

Akkor a vén égetnivaló a levágott aranyhajat felrakta a szobaleány fejére, mintha azé volna, a hercegkisasszony ruháját arra húzta rá, a szép gyöngyöket, karpereceket a karjára biggyesztette, de hiába, rárahatta volna arra a világ minden aranyát, ezüstjét, mégiscsak csúnya maradt volna az.

Mikor hazaértek, lepattant a király a lováról, szaladt, hogy a feleségét levegye a hintóból, hát amint meglátta, hogy mint megcsúnyult, hogy csak a ruhája olyan, mint eddig volt, mintha csak pofon vágták volna, úgy eloldalgott onnan. Leszállott aztán a menyasszony, megindult a palota felé, hát nem folyt utána aranyfolyosó, nincs is nap a homlokán, hold a mellén, két csillag a két orcáján, hisz csak olyan ez, mint más közönséges asszony, még azok közt is a csúnyák közül való. A herceg hiába mondta, hogy az nem az ő testvére, hogy a beszédje se olyan, hiába fogta kérdőre a vén királynét is, még neki állott feljebb, hogy hogy meri őt vádolni! A király meg se hallott, se látott, mert hiába, csak úgy van az, akit az Isten meg akar verni, az eszét veszi el; az is vak volt-süket volt, mert nem hallgatott a herceg beszédjére, nem látta meg, hogy az nem az ő menyasszonya, nem gondolta meg, hogy fonnyadt kórót is lehet a szép virág helyére, szép pohárba tenni, csúnya szolgálóra is rá lehet a szép menyasszony ruháját adni. Itt hiába beszélt a herceg, megfogták, megláncolták, levetették egy sötét tömlőc fenekére, kígyók-békák közé hadd rothadjon ott, hadd egyék meg a csúszó-mászó férgek, amiért a királyt úgy rá merte szedni.

Örült a vén királyné, mikor a herceget elhurcolták, mert így nem félhetett, hogy kitudódjon a gonoszsága. „A fiam meg – gondolta magában – majd csak hozzátörődik a feleségéhez, sohase tudja meg, hogy ez volt a szobaleány.” Hej, pedig a királynak nem kellett az új feleség, se testének, se lelkének, vele élt ugyan, mert hitet mondott rá, azt pedig nem akarta megszegni, de azért nem volt felesége, mert soha meg nem csókolta, soha hozzá nem nyúlt, éjszaka is mindig kettőjük közé fektette a kardját.

A nyomorékká lett hercegkisasszonyt pedig vitte a víz szép csendesen lefelé. Egy öreg halász éppen ottan körül halászgatott, egyszer érzi, hogy valami nagyot ránt a hálóján, megörült neki, hogy valami nagy hal akadt bele, húzza ki sebesen, hát egy emberformát lát benne, de vakon is, benn is. Jószívú ember volt az öreg halász, megszánta a szegény szerencsétlent, kihúzta a vízből, hazavitte a kunyhójába, vetett neki fűből jó puha ágyat, addig élesztgette mindenféle módon, míg lassankint életre jött, de még azután is soká beszélt félre, sírt, jajgatott, könyörgött álmában a vén királynénak: „Jaj, ne vágják le a karom... Ne szűrják ki a szemem... Ártatlan vagyok én, nem tettem én semmi rosszat!” Az öreg halász tán maga se tudta volna megmondani, hogy mikor sírt utoljára, de már erre úgy zokogott, mint a gyermek, biztatta a hercegkisasszonyt, hogy ne féljen, nem bántja senki; addig-addig biztatgatta, míg utoljára észére jött. Tudakolta, hogy hol van, az öreg halász megmondta neki, megígérte, hogy ezután ő lesz az ő ápolója; a kisasszony elbeszélte az egész élete történetét, hogy ismerte meg a király, hogy indultak útnak, hogy tették nyomorékká, hogy vetették a vízbe, mindent, mindent, ami csak vele történt. Az öreg halász még jobban megsajnálta, megígérte neki, hogy ha meggyógyul, hazaviszi a hazájába.

Ettől fogva aztán szorgalmasan ápolgatta a halász, éjjel-nappal mindig mellette volt, de gyógyult is a hercegkisasszony szemlátomást, napról napra mindig jobban lett. Már a haja is megnőtt jó nagyra, csak a keze és a szeme nem gyógyult, hanem bízott a jóistenben, hogy majd csak meggyógyítja azt is.

Egyszer beküldte az öreg halászt abba a városba – mert közel volt hozzájuk –, ahol a király lakott; hogy tudja meg, megházasodott-e a király, és hogy mi történt a bátyjával, mert ő nem is gondolta, hogy a vén királyné gonoszsága volt az, nem pedig a királyé. Elment az öreg halász, megtudott mindent, ami történt. Hazament nagy bánan, elbeszélte, hogy miket hallott, elmondta azt is, hogy a bátyja most is a tömlöcben kínlódik.

Elszomorodott nagyon a hercegkisasszony, sajnálta a bátyját, hogy ártatlanul szenved, de az öreg halász biztatta, hogy majd jóra fordul ez még, majd kiderít még az Isten mindent.

Egyszer érezte a hercegkisasszony, hogy mozog valami a fejében, mondja az öreg halásznak, hogy keressen benne, régen nem füsülködött már. Nézi a halász a fejét, hát talál négy kis aranybogárkát, megörült neki, megfogta, kérdezte, hogy mit csináljon vele. A hercegkisasszony mondta neki, hogy vigye be a városba a királynéhez, mutassa meg neki, de ha meg akarja venni, semmiért másért oda ne adja, csak két kezét kérjen érte, ha nem tudnak adni, hozza vissza. Bement a halász a városba, elment a királyi palotába, felvezette magát az öreg királynéhez, megmutatta neki a bogarakat, kínálta, hogy vegye meg.

– Hát mennyiért adná kend? – kérdi a királyné.

– Pénzért semennyiért, felséges királyasszony, hanem két asszonyi kézért odaadom, azt kerítsen felséged.

Megharagudott a vén királyné, hogy mi bolond beszéd az. Hol vegyen ő két asszonyi kezét? Magáét csak nem vághatja le! Már majd kihajította a halászt, hanem éppen akkort ment be a fiatal királyné. Ez, amint megtudta, hogy miről van szó, mindjárt eszébe jutott, hogy a hercegkisasszony két levágott keze ott hányódik vetődik a kamrában a lom közt; mindjárt szaladt érte, megkereste, odaadta a halásznak.

Megörült neki az öreg halász, szaladt vele, amint csak bírt, haza; otthon a hercegkisasszony még jobban megörült, mindjárt a maga helyére illesztették mind a két kezét, megkenték valami forrasztó fúvel, úgy odaragadt, mintha sohase lett volna levágva.

Már a haja régen megnőtt neki, most már keze is volt, csak még a szem hibázott. Mióta a keze meggyógyult, már sokkal jobban volt dolga, megmosdott, megfürdött, a gyönyörű aranyhaját megfűsülte, befonta, ezzel eltöltötte az időt. Egyszer, mikor füsülködött, talált megint a fejében hat kis aranybogarat. Megint beküldte a halásztól a királynénak, de megmondta neki, hogy oda ne adja egyébért, csak két szemért, akármit ígérnek érte mást. Bement a halász a királyi udvarba, felment a vén királynéhez, hogy megint hozott hat kis aranybogarat, ha megvennék.

– Hát hogy adod? – kérdezi a királyné.

– Pénzért semennyiért, felséges királyasszony, hanem két szemért, azt kerítsen felséged.

Rákiáltott a vén királyné:

– Tán megbolondultál, hogy mindig olyanokat kérsz, két kezét, két szemet! Másszor ha idejössz, ebrúdon vettetek ki.

Megijedt az öreg halász, el akart menni, de éppen az ajtóban találkozott a fiatal királynéval, mindjárt megismerte a királyné.

– Mit hoztál, öreg, tán megint bogarat?

– Azt biz én, felséges királyné, de amiért adnám, nem ad érte a felséges királyné, mert nem adom másért, csak két szemért.

Mindjárt eszébe jutott a királynénak a hercegkisasszony két kiásott szeme, tudta, hogy annak meg kell lenni valahol a háznál, mindjárt el is indult keresni, s csakugyan meg is találta a ládafiában. Vitte be nagy örömmel, odaadta az öreg halásznak, mikor aztán elment, mondta nagy nevetve a napának, hogy milyen jól jártak ezzel a bolond emberrel, hogy mindig olyan hasznavehetetlen dolgokat kér a kis aranybogarakért, nem pedig valami drágaságot.

Az öreg halász pedig a két szemmel szaladt hazafelé, mintha kergették volna; amint hazaért, megkente mind a két szemet forrasztó fűvel, beleillesztette a helyére, úgy odaragadt, mintha sohase lett volna kivéve, csak úgy látott vele a hercegkisasszony.

Ettől fogva még szebb lett, mint azelőtt volt; gyakran kijárt a folyó partjára sétálni, amerre járt, mindenütt aranyfolyosó folyt utána, ha sírt, aranykönyű hullott a szeméből; a nap a homlokán, a hold a mellén, a két csillag a két orcáján, még szebben ragyogott, mint azelőtt.

De hiába volt meg a régi szépség, csak nem tudott annak a hercegkisasszony örülni, ha eszébe jutott, hogy a bátyja ártatlanul szenved, a gyilkosokkal, gyújtogatókkal egy tömlőcbe zárva. Egyszer eszébe jutott, hogy meg kellene neki látogatni, legalább ha tudná, hogy ő él, mindjárt enyhülne a szenvedése, kevesebb bánat feküdne eggyel a lelkén. Megkérte hát az öreg halászt, hogy vezesse el őt ahhoz a tömlőchöz, ahol a bátyja van, a halász szívesen megtette, elvezette. Amint ott járkáltak a tömlőc ablaka körül, lenézett a király a palotájából, hát látja, hogy éppen olyan leány álldogál ott, mint amelyet elvett; a homlokán nap van, a mellén hold, a két orcáján két gyönyörű csillag, ha megy valamerre, aranyfolyosó foly utána; mindjárt szalad le a király hozzá, hogy megtudja, vajon ki lehet, mert neki is éppen ilyen jegyese volt.

Amint meglátta a szép hercegkisasszony, hogy megy a király feléje, megijedt nagyon, futásnak eredt, mert azt gondolta, hogy megint olyan kegyetlenséget akar rajta elkövetni, de a király elkezdett neki könyörögni:

– Várj meg, szívem szép szerelme, ne szaladj tőlem, csak egy szóra, csak egy szempillantásra várj meg, azután ha nem szeretsz, nem bánom, ha itthagysz is, csak egy szót szólhassak hozzád, csak egyszer tekinthessék a két szép szemed közé!

Olyan szépen beszélt a király, hogy hitt neki a hercegkisasszony, megvárta. A király megölelte, megcsókolta.

– Valld meg, szívem szép szerelme, hogy te az én menyasszonyom voltál, mert akárhogy, mint szakított el az Isten tőlem, ismerlek, te nem lehetsz más.

Jól is, rosszul is esett ez a beszéd a hercegkisasszonynak, jól azért, mert szerette a királyt még akkor is, rosszul pedig azért, mert azt gondolta,

hogy csak tettei magát. Szemére vetette neki a nagy kegyetlenséget, amit rajta végbevitetett, a király csak elbámult, kérte, hogy miféle kegyetlenséget követtek el rajta. A hercegkisasszony eleinte el se akarta beszélni, hogy csak ne tettei magát, hiszen ő parancsolt mindent, de a király esküdtött mennyre-földre, hogy ő nem tud semmiről semmit, hát csak elbeszélte, ami vele történt.

A király, mikor meghallotta, térdre esett, úgy kérte, hogy engedjen meg neki, hogy ő az egészről semmit se tudott, ő ártatlan, de majd megtorolja a kegyetlenséget. A hercegkisasszonyt felemelte a földről, összevissza ölelkeztek, csókolóztak, a herceget mindjárt felhozták a tömlöcből, úgy mentek együtt be a palotába.

A vén királynét meg a szobaleányt befenekeltette a király egy tízakós hordóba, felvitette egy magas hegyre, onnan legördíttette, hogy mire leértek, a csontjuk is összetört.

Az öreg halászt magukhoz vették, holtig úri módon tartották. Azután nagy lakodalmat csaptak, a királynét megkoronázták, csudájára járt az egész világ, olyan szép volt.

Lakodalom után a herceg búcsút vett tőlük, hiába marasztották, elment, hogy most már addig megy, míg olyan szép leányt nem talál, mint a testvére, ha pedig nem talál, kibujdosik a világból is.

A király pedig szép feleségével máig is boldogul él, ha meg nem halt.

A macska és az egér

Itt is volt, ott is volt, édesapámnak is volt, édesanyámnak is volt, nekem is volt, neked is volt, volt a világon egy macska. Ez a macska egyszer tejet evett egy tálból; odamegy egy kis egér, csak nyalogatja, csak nyalogatja a tál szélét. Mondja neki a macska:

– Ne bolondozz ám, egér pajtás, ne nyalakodjál, mert majd bekapom a farkincádat!

A kis egér nem hitte, csak nyalakodott, a macska bekapta a farkincáját. Rítt-sírt a kis egér, kérte a macskát, adja vissza neki a farkincáját, de az nem adta.

– Hozz nekem tejet a tehéntől, akkor visszaadom a farkincádat.

Elment az egér a tehénhez.

– Tehén, adj nekem tejet, tejet adom cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig – mondja a tehén –, míg nekem a kaszástól szénát nem hozol.

Elment a kis egér a kaszáshoz.

– Kaszás, adj nekem szénát, szénát viszem tehennek, tehen ad nekem tejet, tejet viszem cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig, míg nekem a sütőtől kenyeret nem hozol.

Elment a kis egér a sütőhöz.

– Sütő, adj nekem kenyeret, kenyeret viszem kaszásnak, kaszás ad nekem füvet, füvet viszem tehennek, tehen ad nekem tejet, tejet viszem cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig – mondja a sütő –, míg nekem a disznótól szalonnát nem hozol.

Elment a kis egér a disznóhoz.

– Disznó, adj nekem szalonnát, szalonnát viszem sütőnek, sütő ad nekem kenyeret, kenyeret viszem kaszásnak, kaszás ad nekem füvet, füvet viszem tehennek, tehen ad nekem tejet, tejet viszem cicának, cica visszaadja farkincámat.

– Nem adok addig – mondja a disznó –, míg nekem fától makkot nem hozol.

Elment a kis egér a fához. Amint ott nézeget fel keservesen, hogy mi módon kellene onnan makkot hozni le, hirtelen egy szem makk leesett, a kis egérnek a fejére esett, úgy megütötte, hogy mindjárt megdőglött bele.

Ha a kis egér meg nem dőglött volna, talán az én mesém is tovább tartott volna.

Zsuzska és az ördög

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a sós tenger kellős közepén egy lakatlan sziget, azon a lakatlan szigeten egy nagy hegy, annak a hegynek a tetején egy magas torony, annak a toronynak a leghegyibe egy könyv, abból szedtem én ezeket a szent beszédeket.

Volt a világon egy nagyon-nagyon szegény asszony, annak volt három leánya, ezt a három leányt csak úgy-ahogy felnevelte, de hogy nagyon szegény volt, sehogy se tarthatta őket tovább, hanem elküldte őket szolgálatot keresni.

Elindult a három leány, mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, megtaláltak egy házat, az utcaajtóban kint állott egy ember, megszólította őket:

– Hová mentek, leányaim?

– Megyünk szolgálatot keresni.

– Sose menjetek tovább, szegődjetek be énhozzám, úgylis éppen ilyen három leányra volna szükségem.

A leányok beszegődtek az emberhez, aki pedig nem ember volt, hanem ördög.

Zsuzskának, a legkisebbiknek nagyon hamis hájjal kenték a bölcsőjét, nem egykönnyen hagyott magán kifogni, töviről-hegyire járt mindennek a végire. Egyszer is, amint a pitvarba üldögél, hallja, hogy óróluk beszél az ördög a feleségével a szobában, hallgatózik jobban, hát mit hall? Nem egyebet, mint hogy az ördög meg akarja őket ölni, arról beszélget. „Holnap nagy vendégséget csapunk, jó kövérek, jó lesz a húsup pecsenyének, nem is nehéz lesz megölni őket, majd estére lefeküsznek a padlásra a magunk három leányával együtt, a magunk három leányának párnát tesztek a feje alá, ezeknek meg egy-egy terméskövet, arról megismerem a sötétben is, hogy melyik másik, majd ha aztán elalusznak, levágom a fejét mind a háromnak.”

Zsuzska mindezt jól hallotta, de nem szólt a testvéreinek se, hanem este, mikor mind az öt leány elaludt, felcserélgette csendesen a fejük alját, az ördög leányait fektette a terméskőre, a testvéreit meg párnára, maga is arra feküdt, és tettette magát, mintha aludnék. Éjfélután felment az ördög a padlásra, tapogatta, hogy merre van a három terméskő, amint megtalálta, levágta a fejét mind a három leánynak, aki rajta feküdt, az pedig nem volt más, mint a maga tulajdon három leánya. Amint ezzel készen volt, megint lement, lefeküdt, mint akinek jó rendben van a szénája.

Alig várta Zsuzska, hogy leérjen az ördög, felköltötte csendben a testvéreit, lementek a padlásról, akkor Zsuzska bekiáltott az ördög ablakán:

– Hej, ördög, nem minket öltél ám meg, hanem a magad leányait!

Az ördög utánuk iramodott, de a három leány csakhamar utat vezett a sötétben, azzal az ördög visszament, a leányok meg mentek, mendegéltek szép csendesen. Reggelre beértek egy nagy városba, ott beálltak a királyhoz szolgálni.

A király legjobban megszerette közülök Zsuzskát, mert szép is volt, de meg nagyon tudta magát kedveltetni, ezért a nénei mindig irigykedtek rá, szerették volna valami úton-módon elveszíteni. Egyszer bementek a királyhoz:

– Jaj, felséges király, van annak az ördögnek, ahol mi szolgáltunk, egy tengerlépő cipője, amivel a legszélesebb tengert is át lehet lépni. Zsuzska azt mondta, hogy el tudná ő azt lopni, ha kellene felségednek; azért parancsoljon rá, felséges király, hogy lopja el, ha tagadja, hogy ő bizon nem mondta soha, hogy el tudná lopni, rá se hallgasson felséged, mert mondta, olyan igaz, mint hogy itt állunk.

Behívatta a király Zsuzskát.

– No, te Zsuzska, azt hallottam, hogy te azt mondtad, hogy el tudnád lopni az ördögtől a tengerlépő cipőt, azért ha az éjszaka el nem lopod, halálnak halálával halsz meg!

Szegény Zsuzska váltig tagadta, hogy „nem mondta ő azt soha”, nem használt semmit, mit volt mit tenni szegény fejinek, elszánta magát, hogy megpróbálja ellopni, úgymint mindegy, akár a király öleti meg, akár az ördög.

Elindult hát szerencsét próbálni, ment, mendegélt, egyszer az ördög házához ért, éppen éjfél volt, aludt az ördög is, a felesége is, Zsuzska szép csendesen belopózott, kivette a tengerlépő cipőt az almáriomból, azzal bekiáltott az ablakon:

– Hej, ördög, viszem ám a tengerlépő cipődet!

– Hej, kutya Zsuzska, megöletted három szép leányomat, most viszed a tengerlépő cipőmet, hanem majd meglakolsz még te ezért, fogadom azt az egyet!

Kergette is az ördög jó darabig, már ím hogy utol nem érte, de éppen egy tenger mellé jutottak, ott Zsuzska felhúzta a tengerlépő cipőt, átlépte vele a tengert. Azzal ment egyenesen a királyhoz.

– No, felséges király, elhoztam már a tengerlépő cipőt.

A király nagyon megörült neki, még jobban megszerette Zsuzskát. A nénejei nagyon elbámultak, mikor megtudták, hogy Zsuzska szerencsésen ellopta a tengerlépő cipőt; másnap megint bementek a királyhoz.

– Jaj, felséges király, van annak az ördögnek egy tengerütő pálcája is, amivel ha akármilyen mély tengerre ráütnek, kétfelé válik, hogy száraz lábbal keresztül lehet rajta menni, Zsuzska azt mondta, hogy azt is el tudná lopni.

Megint hívatta a király Zsuzskát.

– No, Zsuzska, azt hallottam, hogy van annak az ördögnek egy tengerütő pálcája, te azt is el tudnád lopni, azért ha azt az éjszaka el nem lopod, halálnak halálával halsz meg.

Hiába tagadta szegény Zsuzska, nem használt semmit, elindult hát nagy szomorúan. Éppen éjfél volt, mikor az ördög házához ért, aludt az ördög is, a felesége is.

Zsuzska csendesen belopózott, ellopta a tengerütő pálcát, azzal bekiáltott az ablakon:

– Hej, ördög, viszem ám már a tengerütő pálcádat is!

– Hej, kutya Zsuzska, megöletted három szép leányomat, elloptad a tengerlépő cipőmet, most viszed a tengerütő pálcámat, de majd meglakolsz ezért!

Utána is szaladt, de megint csak a tengerparton tudott közel jutni hozzá, ott meg Zsuzska megütötte a tengert a tengerütő pálcával, kétfelé vált

előtte, utána meg összecsapódott, megint nem foghatta meg az ördög. Zsuzska ment egyenesen a királyhoz.

– No, felséges király, elhoztam már a tengerütő pálcát is.

A király még jobban megszerette Zsuzskát, hogy olyan életrevaló, de a nénei még jobban irigykedtek rá, csakhamar megint azzal árulták be, hogy van annak az ördögnek egy aranyfej káposztája is, Zsuzska azt is el tudná lopni, azt mondta. A király megint ráparancsolt Zsuzskára erős parancsolattal, hogy ha a káposztát el nem lopja, halálnak halálával hal meg.

Elindult hát szegény Zsuzska megint, el is ért szerencsésen éppen éjfélre az ördög kertjibe, levágta az aranyfej káposztát, azzal bekiáltott az ablakon:

– Hej, ördög, viszem ám már az aranyfej káposztádat is!

– Hej, te kutya Zsuzska, megöletted három szép leányomat, elloptad a tengerlépő cipőmet, elloptad a tengerütő pálcámat, most viszed az aranyfej káposztámat, csak ezt az egyet add vissza, soha szemedre se vetem.

De Zsuzska nem adta. „Tán bolond vagyok, hogy visszaadjam, mikor kívül vagyok már vele az udvaron?!” Az ördög kergette egy darabig, de sehogy se tudta utolérni, utoljára is visszafordult, Zsuzska pedig ment egyenesen a király elibe, odaadta neki az aranyfej káposztát.

– No, felséges király, elhoztam már ezt is.

A két nénjét Zsuzskának majdhogy meg nem ütötte a guta, amikor megtudták, hogy Zsuzskának most se lett semmi baja, másnap megint bementek a királyhoz.

– Jaj, felséges király, van még annak az ördögnek egy arany kisgyermek is aranybölcsőben, Zsuzska azt beszéli fűnek-fának, hogy ő azt is el tudná lopni.

Megint behívatta a király Zsuzskát.

– Fiam, Zsuzska, azt hallottam, hogy van annak az ördögnek egy arany kisgyermek is, aranybölcsőben, te azt is el tudod lopni, azt beszélted, azért ha az éjjel el nem lopod, halálnak halálával halsz meg.

Zsuzska tudta, hogy hiábavaló volna minden beszéd, nem is könyörgött, csak a tengerlépő cipőt kérte el a királytól, azzal elindult. Mire az ördög házához ért, öreg este volt, nem is várakozott, hanem bement egyenesen a házba, felkapta fejére az aranybölcsőt az arany kisgyermekkel, kiszaladt vele, azzal bekiáltott az ablakon:

– Hej, ördög, viszem ám már az arany kisgyermeket is!

– Hej, kutya Zsuzska, megöletted három szép leányomat, elloptad tengerlépő cipőmet, elloptad tengerütő pálcámat, elloptad az aranyfej káposztámat, most viszed az arany kisgyermekemet, csak ezt az egyet add vissza, soha a szemedre se vetem.

Zsuzska csak nevette, de majdhogy sírás nem lett a nevetésből, mert az ördög utána iramodott, Zsuzska meg nemigen tudott a nehéz bölcsővel szaladni, úgyannyira, hogy mire a tengerparthoz értek, tíz lépés nem sok, de annyi se volt köztük, hanem ott aztán Zsuzska felrántotta a tengerlépő cipőt, úgy átlépte vele a tengert, mintha ott se lett volna, azzal ment egyenesen a király elibe, odaadta neki az arany kisgyermeket.

A király, amint meglátta, csak egy szikrába múlt, hogy összevissza nem csókolta Zsuzskát, de az is csak egy cseppbe múlt ám, hogy a két nénye meg nem pukkadt mérgibe, mikor meghallotta, hogy Zsuzska megint viszszaesett. Fúrta az oldalukat rettenetesen az irigység, mert látták, hogy a király napról napra jobban szereti Zsuzskát. Bementek hát a királyhoz megint, azt hazudták neki, hogy Zsuzska azt mondta, hogy van annak az ördögnek egy zsák aranydiója, ő azt is el tudná lopni.

Maga elibe parancsolta a király megint Zsuzskát.

– No, fiam, ezt meg ezt hallottam, azért ha holnapra el nem lopod azt az aranydiót, halálnak halálával halsz meg.

Szegény Zsuzska nagyon megijedt, mikor ezt meghallotta, mert tudta, hogy ezt legbajosabb lesz megtenni, mert a zsák a mestergerendán az ördög ágya felett van keresztülvetve, aztán zörög is a dió, mikor viszik; azért hát elkezdett esküdni mennyre-földre, hogy süllyedjen el ebben az álló helyében, szakadjon ki a nyelve ebben a szempillantásban, ha ő azt valaha mondta, csak nem használt semmi kérés-könyörgés semmit, el kellett neki indulni.

Éppen éjszakára ért megint az ördög házához, aludt az ördög feleségstül, Zsuzska szép csendesen belopózott, megfogta a zsákot, kezdte lehúzni a mestergerendáról, amint húzta, amint húzta, egyszer kiózdott a zsák szája, mind kiömlött belőle – nagy zörögve – a sok aranydió. Erre a zörgésre felébredt az ördög, felugrott az ágyból, megfogta Zsuzskát:

– No, kutya Zsuzska, megöletted három szép leányomat, elloptad a tengerlépő cipőmet, elloptad tengerütő pálcámat, elloptad az aranyfej káposztámat, elloptad az arany kisgyermekemet, most el akartad vinni a zsák aranydiómat, hanem csakhogy egyszer a kezem közé akadtál, ha ezer lelked lesz, se szabadulsz meg, hanem három napig hizlallak, akkor nagy vendégséget csapok, jó pecsenye lesz belőled.

Szegény Zsuzska könyörgött, hogy csak most az egyszer eressze el, mindent visszahoz, de nem használt semmit, bezárták az ólba, tettek elibe mindenféle ételt, italt, hogy hadd hízzon, ott tartották három nap, három éjjel.

Negyedik nap azt mondja az ördög a feleségének:

– No, feleségem, én elmegyek, összehívom a vendégeket, te addig fűtsd be a kemencét, mikor úgy befűlik, hogy a pusztá fenekén lángot vet

a rongy, hívd be Zsuzskát, ültess rá a sütőlapátra, vedd be, hadd süljön meg.

Elment az ördög, a felesége befűtötte a kemencét, mikor olyan volt, hogy a rongy a pusztá fenekén lobbott vetett, behívta Zsuzskát.

– No, te kutya Zsuzska, ülj rá erre a sütőlapátra, hadd vesselek be.

– Jaj, nénémasszony, nem ültem én még sütőlapáton soha, üljön rá kelmed először, mutassa meg, hogy szoktak rajta ülni.

A vén bolond asszony rá hagyta magát venni, ráült a lapátra, Zsuzska hirtelen megkapta a nyelét, bevetette a vénasszonyt a kemencébe, mindjárt összetöpörödött, megsült.

Zsuzska vállára vette a zsák aranydiót, hazament vele a királyhoz, az csak elcsudálkozott, mikor meglátta. Zsuzska elbeszélte, hogy és miképpen szabadult meg az ördögtől, de még azt is elmondta egy füst alatt, hogy ő soha senkinek se mondta, hogy ezt vagy amazt el tudná lopni. A király, amint ezt meghallotta, nagyon megharagudott, a két öregebb leányt kő közé rakatta, Zsuzskát pedig megölelte, megcsókolta.

– No, szívemnek szép szerelme, te az enyém, én a tied, ásó-kapa válasszon el egymástól.

Az ördög, mikor hazament, kereste a feleségét, hogy nem találta, benézett a kemencébe, megösmerte, hogy a felesége sült meg, nem Zsuzska, mérgibe mindjárt megütötte a guta, hogy csak elesett, mint Szent Mihály-nap után a légy.

A király pedig szép feleségével még most is él, ha meg nem halt.

A szomorú királykisasszony

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy király, annak volt egy gyönyörűsége szép leánya, aki soha el nem mosolyodott, mindig szomorú volt, senki se tudta megnevettetni. A király nagyon szomorkodott azon, hogy az ő gyönyörű szép leánya úgy a búnak adta magát; kihirdette az országban, hogy aki az ő leányát megnevetteti, annak adja feleségül fele királyságával együtt.

Élt abban az időben egy pásztor, annak volt egy kis aranyszőrű báránycájja, ennek az a tulajdonsága volt, hogy aki hozzányúlt, úgy odaragadt, mintha csak belőle lett volna kinőve. Egyszer a pásztor kihajtotta legelni, amint legelteti, arra megy egy eladó leány; megsimogatta a bárányt, mindjárt odaragadt. Elkezd a pásztor:

– Hőj elő, hőj elő, édes aranyszőrű báránycám, szőröd szálán a nagy lány.

Hajtotta tovább a báránykát, arra ment egy pap, ráütött a botjával a lányra.

– Ej, te nagy bolond, mit töltöd itt az időt? – mindjárt odaragadt. Megint elkezdte a pásztor:

– Hőj elő, hőj elő, édes aranyszőrű báránykám, szöröd szálán a nagy lány, nagy lány hátán pálca, pálca végén a pap.

Azután arra ment egy asszony egy sütőlapáttal a kezében. Ráütött a sütőlapáttal a pap farára.

– Ugyan, tiszteletes uram, minek bántja azt a szegény leányt!

Ez is odaragadt; megint elkezdte a pásztor:

– Hőj elő, hőj elő, édes aranyszőrű báránykám, szöröd szálán a nagy lány, nagy lány hátán pálca, pálca végén a pap, pap farán a lapát, lapát végén asszony.

Jött arra megint egy katona, vezetett arra egy paripát; megfogta az asszony karját csintalanságból, mindjárt odaragadt. Megint elkezdte a pásztor:

– Hőj elő, hőj elő, édes aranyszőrű báránykám, szöröd szálán a nagy lány, nagy lány hátán a pálca, pálca végén a pap, pap farán lapát, lapát végén asszony, asszony karján katona, katona kezében kantárszár, kantárszáron paripa.

Megint jött egy takács egy csomó vászonnal, rávágott a paripa farára.

– Ejnye, be szép paripa ez! – Azzal ez is odaragadt. Elkezdte a pásztor:

– Hőj elő, hőj elő, édes aranyszőrű báránykám, szöröd szálán a nagy lány, nagy lány hátán a pálca, pálca végén a pap, pap farán lapát, lapát végén asszony, asszony karján katona, katona kezében kantárszár, kantárszáron paripa, paripa farán vászon, vászon végén takács.

Megint jött egy varga, hozott egy csomó kaptát, rávágott a takácsra.

– Mit bámul itt, komámuram?

Ez is odaragadt. Csak elkezdte a pásztor:

– Hőj elő, hőj elő, édes aranyszőrű báránykám, szöröd szálán a nagy lány, nagy lány hátán pálca, pálca végén a pap, pap farán lapát, lapát végén asszony, asszony karján katona, katona kezében kantárszár, kantárszáron paripa, paripa farán vászon, vászon végén takács, takács hátán kapta, kapta végén varga.

Amint így terelgette őket előre, arra ment a király a szomorú lányával. A királykisasszony, amint azt a furcsaságot meglátta, olyan jóízűt nevetett, hogy majd eldült bele.

A király is, amint meglátta, magához hívatta a pásztor, neki adta fele királyságát meg a szép leányát; megesküdtek, nagy lakodalmat csaptak még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A szürke ló

Egyszer volt egy szegény ember, akinek a világon semmi egyebe nem volt, csak egy szürke lova. Azzal kereste a mindennapi kenyerét, hogy eljárt a szürke lovával örölni; éjjel-nappal mindig örölt rajta. A szürke ló nagyon megunta ezt a dolgot, látta, hogy a más ember lova mindig párjával öröl, neki meg magának kellett húzni a malmot, azt mondja hát a gazdájának:

– Édes gazdám, mi dolog az, hogy más ember mindig két lóval öröl, te meg engem csak magamat fárasztasz itt a malomban?

– Biz annak az az oka, kedves lovam, hogy egy árva bogaram sincs, akit melléd foghatnék.

– Ha csak ez a baj, eressz el engem, majd kerítek én magamnak egy társat.

A szegény ember mindjárt kifogta a malomból, eleresztette. Elindult hát a szürke ló, hogy társat kerítsen magának; megy, mendegél hetedhét ország ellen, egyszer meglát egy rókalyukat. Kapja magát, ráfekszik a lyukra, mintha meg volna dögölve, mintha már a farkát se tudná mozdítani.

Odabent a rókalyukban egy öreg róka lakott három fiával. Egyszer a legkisebb fia ki akar menni, meglátja a szürke lovat, azt gondolta a fehérségéről, hogy hó van. Visszamegy az anyjához.

– Jaj, anyám, nem lehet most kimenni, nagy hó van odakint.

– Már hogy volna – feleli az öreg róka –, hiszen éppen nyár közepe van most. Eredj ki te, fiam – mondja a középső fiának –, te öregebb vagy, többet tudsz, nézd meg, mi az.

Kimegy a középső fia is, az is meglátja a szürke lovat a lyuk száján, az is visszamegy.

– Jaj, anyám, csakugyan nem lehet most kimenni, hó van.

– Már hogy volna most hó, hiszen éppen nyár közepe van. Eredj ki te, legöregebb fiam, te legtöbbet láttál már a világon, nézd meg, mi van ott.

Kimegy a legöregebb fia is, de az is csak azzal megy vissza:

– De bizony csakugyan hó van, akárhogy van a dolog, semmit se látam, csak a nagy fehérséget.

– Nem lehet most hó, hiszen éppen nyár közepe van – mondja az öreg róka, azzal maga ment ki. Látja, hogy nem hó, hanem szürke ló. Gondolkozóba esik, hogy kellene azt elhúzni onnan; ha ott marad, még csak ki se tudnak járni. Próbálták elhúzni a három fiával, de meg se tudták mozdítani. Elmegy hát a farkas komájához.

– Kedves komám, ugyancsak jó pecsenyére tettem szert, már oda is vittem a lyukam szájához, de sehogy se fér bele, pedig ha kívül marad,

mind kikezdi a varjak; azért hát azt gondoltam, húzzuk el a te barlangodhoz, abba talán belefér, majd rájárhatunk ketten is.

A farkas megörült a jó pecsenyének, gondolta magában: csak egyszer az ő barlangjában legyen, nem eszik abból a róka egy fél falatot se. Mindjárt visszamentek a róka lyukához; még akkor is ott feküdt a szürke ló, tette magát, mintha meg volna dögölve. Mikor odaértek, elkezd a farkas tanakodni:

– Hogy kellene ezt az én barlangomhoz elvinni, koma?

– Hát csak úgy – felel a róka –, ahogy én idáig hoztam: a farkam a farkához kötöttem, úgy hoztam árkon-bokron keresztül, még csak nehéz sem volt. Most hát kössük a te farkadhoz a farkát, úgy a legszebben elviheted.

A farkas mindjárt ráállott, az bizony jó lesz! Már előre fente a fogát a jó pecsenyére – a róka meg jó erősen összekötötte a farkas farkát a szürke ló farkával.

– Húzhatod már, koma!

Húzza a farkas, majd megszakad, de meg se bírja mozdítani, amint legjobban erőlködik, hirtelen felugrik a szürke ló, elkezd szaladni, húzza ám a farkast farkánál fogva maga után árkon-bokron keresztül, mint a dögöt, vitte egyenesen a gazdájához.

– No, gazdám, hoztam magamnak társat.

A szegény ember mindjárt agyonverte a farkast, a bőrét eladta a zsidónak jó pénzért, azon vett egy másik lovat, attól fogva sohasem örölt magában a szürke ló.

Ha magában örölt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A kakaska és a jércike

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy kis kakaska meg egy jércike; amint ott kapargáltak a szemétdombon, megtalált a jércike egy szem kökényt, el akarta nyelni, megakadt a torkán, elkezdett fulladozni, kérte a kakaskát:

– Eredj, kakaskám, hozz a kúttól vizet, mert mindjárt megfúlok a kökénytől.

Elment a kakas a kúthoz.

– Kút! Adjál nekem vizet, vizet viszem pityikének, mert mindjárt megfullad a kökénytől.

– Nem adok biz én, míg nekem a fától zöld gallyat nem hozol.

Elment a kakaska a fához.

– Fa! Adjál nekem zöld gallyat, zöld gallyat adom kútnak, kút ad nekem vizet, vizet viszem pityikének, mert mindjárt megfullad a kökénytől.

– Bizony nem adok én – felel neki a fa –, míg nekem a szép leánytól koszorút nem hozol.

Elment a kakaska a szép leányhoz.

– Szép leány! Adjál nekem koszorút, koszorút adom fának, fa ad nekem zöld ágat, zöld ágat viszem kútnak, kút ad nekem vizet, vizet viszem pityikének, pityike mindjárt megfullad a kökénytől.

– Bizony nem adok én, míg nekem a vargától cipőt nem hozol.

Elment a kakaska a vargához.

– Varga! Adjál nekem cipőt, cipőt viszem szép leánynak, szép leány ad érte koszorút, koszorút viszem fának, fa ad érte ágat, ágat viszem kútnak, kút ad nekem vizet, vizet viszem pityikének, mert mindjárt megfullad a kökénytől.

– Nem adok addig, míg nekem a molnártól csirizt nem hozol.

Elment a kakaska a molnárhoz.

– Molnár! Adjál nekem csirizt, csirizt adom vargának, varga ad nekem cipőt, cipőt adom szép leánynak, szép leány ad nekem koszorút, koszorút adom fának, fa ad nekem ágat, ágat viszem kútnak, kút ad nekem vizet, vizet viszem pityikének, mert mindjárt megfullad a kökénytől.

– Nem adok addig, míg nekem a disznótól hájat nem hozol.

Elment a kakaska a disznóhoz.

– Disznó! Adjál nekem hájat, hájat viszem molnárnak, molnár ad nekem csirizt, csirizt viszem vargának, varga ad nekem cipőt, cipőt viszem szép leánynak, szép leány ad nekem koszorút, koszorút viszem fának, fa ad érte ágat, ágat viszem kútnak, kút ad nekem vizet, vizet viszem pityikének, pityike mindjárt megfullad a kökénytől.

– Nem adok biz én, míg a szolgáltól moslékot nem hozol.

Elment a kakaska a szolgálóhoz.

– Szolgáló! Adjál nekem moslékot, moslékot viszem disznónak, disznó ad érte hájat, hájat viszem molnárnak, molnár ad érte csirizt, csirizt viszem vargának, varga ad érte cipőt, cipőt viszem szép leánynak, szép leány ad érte koszorút, koszorút viszem fának, fa ad érte ágat, ágat viszem kútnak, kút ad érte vizet, vizet viszem pityikének, pityike mindjárt megfullad a kökénytől.

A szolgáló adott neki moslékot, moslékot vitte disznónak, disznó adott neki hájat, hájat vitte molnárnak, molnár adott neki csirizt, csirizt vitte vargának, varga adott neki cipőt, cipőt vitte szép leánynak, szép leány adott neki koszorút, koszorút vitte fának, fa adott neki ágat, ágat vitte kútnak, kút adott neki vizet, vizet vitte pityikének, de a pityike már akkorra megfulladt a kökénytől.

Ha a pityike meg nem fulladt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Dongó meg Mohácsi

Hol volt, hol nem volt, én se tudom, hol volt, te se tudod, hol volt, volt a világnak két legszélső szegletében két regiment, ebből mindegyikből eresztettek el fele-lábra egy-egy katonát. Ennek a két katonának nem volt se országa, se hazája, hanem elindult mindegyik arra, amerre az orra állott. Egy nagy városba – ahol éppen vásár volt – egyszerre ért be mind a kettő. Elkezdtek a vásárban kódorogni, de se nem adtak, se nem vettek, mert nem volt miből. Váltig törték a csürhejárást, miképpen lehetne egy kis pénzmagra szert tenni, utoljára mindegyik gondolt valamit. Az egyik kiment az erdőbe, teleszedett egy zsákot gubóval, azzal megfordult, ment a vásárra, hogy majd rászéd valakit, eladja dió helyett. A másik meg szedett egy zsákra való bükkfapeterkét, azt akarta eladni gyapjú gyanánt.

Sokáig árulgatták a portékájokat, de látatlanból senkinek se kellett. Egymással is találkoztak sokszor, de nem szólították meg egymást. Utoljára az, amelyik gyapjút árult, megszólította a másikat:

– Mit árul kend, atyafi?

– Diót. Hát kend?

– Én meg gyapjút árulnék, de senkinek se kell látatlanból, pedig én úgy akarom eladni.

– Én is úgy akarom a diómat; tudja kend mit? Cseréljünk!

Elcserélték a zsákot látatlanból, azzal otthagyták egymást, szaladtak ki a vásárból. Amint kiértek, meg akarta mindegyik nézni, hogy milyen diót meg gyapjút kapott, akkor látták meg, hogy rászédtek egymást. Mindjárt visszafordult mindegyik, a vásár közepén találkoztak.

– Na, koma – mondja a gyapjús –, látom, hogy kend is olyan nagy zsvány, mint én, én is olyan nagy zsvány vagyok, mint kend. Hanem tegyük össze a keresetünket, együtt csaljuk a világot.

– Nem bánom – felelt a másik. – Hát hogy hívják kendet?

– Dongónak. Hát kendet?

– Mohácsinak.

Itt a két gézengúz elkezdte törni a fejét, miképpen lehetne legkönnyebb szerével, legkevesebb dologgal elélni. Utoljára arra határozták, hogy elmennek szolgálatot keresni. Találtak egy vén boszorkányra. De annak csak egy ember kellett volna, ők pedig egymás nélkül nem szegődtek el; hanem kötötték magokat nagyon az öregasszonyra. Az öregasszony váltig

mondta, hogy neki csak egy ember kell, hogy őnála csak egy tehénnel kell gondolni, hogy mit tudna csinálni két ember egy jámbor tehén körül, hogy így, hogy úgy; de a két obsitos nagyon belekapcáskodott, utoljára megfogadta őket. Örült a két obsitos, mint bolond a garasnak, mert hát mi dolog van egy tehén körül? Úgy egyeztek meg, hogy egyik kihajtja a tehenet a legelőre, a másik kitisztítja az istállót.

Első nap Dongó hajtotta ki a tehenet. Szerzett magának egy hosszú szárú pipát meg egy szalmaszéket, hogy ha majd kiért a mezőre, a székre ráül, a hosszú szárú pipára meg rágyújt, s pöfékel, mint egy török basa; a tehén meg szép csendesesen legelget körülötte. Mohácsi se akarta megölni magát a munkával; ő meg úgy gondolta ki, hogy reggel kitisztítja az istállót, azután egész nap alszik, csak enni kél föl.

El is indult reggel Dongó. Kenyeret, szalonnát tett a tarisznyába, a széket a hátára kötötte, a hosszú szárú pipát a kezébe fogta; de alighogy a városból kiértek, a tehén nekiindult a szaladásnak. Dongó utána; mikor már nagyon kifáradt Dongó, a tehén megállott, legelt egy kicsit, azután megindult megint szaladni.

Ez így tartott egész nap. Szegény Dongó majd kifűtta a lelkét, mikor este hazaért. De Mohácsinak se ment jobban a dolga. Reggel hozzáfogott a gané kihányásához. De amint egy lapáttal kilökött, kettővel lett helyette, úgyannyira, hogy csak késő estére lett vele készen. Akkor kiállott az utcaajtóba, várta Dongót. Kis idő múlva haza is hajtotta Dongó a tehenet.

– No, pajtás – kérdi Mohácsi –, hogy ment dolgod?

– Nagyon jól, pajtás, mert alighogy kiértem a városból, olyan szép füre találtam, hogy térdig ért a bodorka.² Ott a kis székre ráltem, a pipára rágyújtottam, úgy töltöttem el az időt. Hát te mit csináltál egész áldott nap?

Már reggel kihánytam azt a két-három lapát ganét, azután lefeküdtem, aludtam délig, délben felkeltem enni, azután megint ledőltem; csak az elébb ébredtem fel. De holnap te maradj itthon, majd én kimegyek a tehénnel; tudom, jóízűket alszol.

Dongó csak úgy szúr alól röhögött. „No, majd nem alszol te” – gondolta magában, de nem szólt semmit.

Második nap csakugyan Mohácsi ment ki, mégpedig elkérte a széket meg a hosszú szárú pipát Dongótól. De csak úgy járt, mint azelőtt való nap Dongó, majd elkopott a lába, annyit szaladt. Dongó is otthon hozzáfogott a gané kihányásához, de bizony már lefelé csúszott a nap, mikorra készen lett vele. Mohácsi is hazaért a tehénnel, de még akkor is mérges volt. Nekiesett Dongónak:

– Hát mért nem mondtad te nekem, hogy olyan szilaj az a tehén?

² Vadlóhere-fajta

– Hm! Hát te mért nem mondtad, hogy olyan szilaj az a gané?

Itt elkezdtek tanakodni, hogy mi lehet a dolog bibéje. Utoljára is oda lyukadtak, hogy az ő gazdasszonyuk boszorkány, hát másnap otthagyják.

Ezt a beszélgetést kihallgatta az öreg boszorkány. Tudta, hogy a két cseléd majd a bérét kéri, de rá akarta őket szedni; megtanította a szolgálóját:

– Majd ha mondom, hogy hozz pénzt a veremből, te ne szólj semmit, csak azt kérdezd: Melyikből hozzak, a sárgából, fehérből vagy veresből? Akkor fordulj ki egy kis időre, s hozd be ezt ni. Azzal odaadott neki egy csomó rézpénzt.

Reggel csakugyan beállított a két obsitos a fizetést kérni. A boszorkány beszólította a szolgálót.

– Marcsa te! Eredj, hozz egy fél kötő pénzt a veremből.

– Melyikből hozzak, a sárgából, fehérből vagy a veresből?

– Most csak a veresből.

A két obsitos összenézett; azután elkezdtek leselkedni az ablakon, hogy merre megy a szolgáló. Hát látják, hogy a kertben, annak is a külső szegletében van az a verem. Kacsingattak egymásra, hogy nem lesz nehez abból lopni. De nem szóltak egy szót sem.

Nagy sokára beérkezett a szolgáló. A vén boszorkány kifizette a két obsitost, azzal útnak eresztette isten hírével. Ezek alig várták, hogy besötétedjék. Szereztek egy kötelet, a zsákuk még akkor is megvolt, elindultak lopni. A kert kerítésén hátul bemásztak, a veremre is csakhamar ráakadtak. Ott aztán elkezdtek tanakodni, hogy melyik menjen le.

– Eredj le te – mondja Dongó –, soványabb is vagy, könnyebb is vagy, a kötelet a derekadra kötjük, úgy leeresztelek. Odalent a zsákot telerakod. Először ezt húzom fel, aztán téged.

Mohácsi is ráállott, lement a verembe, odalent elkezd tapogatózni, hát nem talál egyebet, csak diribdarab csontot, döglött egeret, békát, még talán macskagumiba is markolhatott.

Dongó csak kérdezgette odafent:

– Megtaláltad-e? Van-e sok? Húzzam-e már?

Mohácsi nem merte mondani, hogy mire akadt, mert félt, hogy a cimborára otthagya, csak biztatgatja, hogy mindjárt tele lesz. Míg így biztatgatta, addig belebútt a zsákba. Mikor jól elfészkelte magát benne, nagyot kiáltott:

– Húzzad, pajtás, tele van már!

Dongó felhúzta a zsákot, hátára kapta, azzal, mintha puskából lőtték volna, úgy ellábolt onnan. Mohácsinak a verembe (mert ő azt gondolta, hogy az ott maradt) azt se mondta: papucs. Cipelte a zsákot árkon-bokron keresztül, majd megszakadt bele. Mikor kiért a városból, megszólalt Mohácsi a zsákból:

– Ne emelj már tovább, pajtás, megelégtettem már.

Dongóban is felfortyant erre a méreg, hogy őt így rászédték.

– Ejnye, imilyen-amolyan teremtette, hát téged cipeltelek én?!

– Hát, pajtás – felelt Mohácsi –, tudtam én azt, hogy ha megmondom, hogy mire akadtam, otthagysz, mint Szent Pál az oláhokat, hát csak jobbnak gondoltam így.

Erre Dongó is megjuhászott, mert látta, hogy most is ő volt a kutyább. Kikérdezte Mohácsit, hogy hát mit talált.

– Egyebet nem, pajtás, mint diribdarab csontot, egeret, békát. – Mindjárt látták, hogy most is megcsalták egymást, de még hogy a vénasszony is megcsalta őket, hát még jobban szidták, aztán elkezdtek tanakodni, hogy miképpen kellene kenyeret keresni. Hát arra határoztak, hogy majd csak megélnék valahogy, biz ők nem dolgoznak. Ha nem csordul, cseppen. Nem is gondolkoztak tovább, hanem elindultak azon az úton, amelyik legjártabb volt, s mentek, azt se tudták, hova. Amint így mendegéltek, előtaláltak egy kocsmát; ez a kocsmá egészen körül volt akasztófával, az akasztófán meg mindegyiken egy-egy ember lógott, de a két obsitos azért bement. Dongó nem állhatta szó nélkül, megkérdezte a kocsmárosról:

– Ugyan, nagy jó uram, miért van ez a sok ember itt felaggatva? Mi bünt követhettek azok el? Sok országot-világot bejártam, de ilyet nem láttam még sehol.

– Hát biz az, katona uram, csak azért van, hogy volt a mi királyunknak egy olyan gyűrűje, abban olyan kő volt, hogy ha a király befelé fordította, meglátta az egész világot, ha kifelé, akkor meg őt látta meg az egész világ. Ez a gyűrű a minapában elveszett, senki se tudja, hol van, a király kihirdette az egész világon, hogy aki gyűrűjét meg tudja mondani, hogy hol van, olyan úrrá teszi, mint egy kiskirály, de aki bizonyost nem tud mondani, hozzá se fogjon, mert ha igazat nem mond, felkötteti. Ezek itt mind jövendőmondók voltak, de egyik se tudott igazat mondani, hát biz ökegyelmöket felhúzták.

Dongónak se kellett egyéb, amint ezt meghallotta.

– Én is jövendőmondó vagyok – mondja a kocsmárosnak –, jelentsen meg a felséges királynál.

A szegény Mohácsi váltig rángatta hátul, hogy: „Majd téged is felakasztanak!”, nem használt semmit, annál jobban erősítette, hogy ő is jövendőmondó.

A kocsmáros mindjárt lóhátas embert küldött a királyhoz hírt adni, ki s mi van nála. A király, amint ez értesére esett, mindjárt négylovas hintót küldött a kocsmároshoz. Dongó abba beleült, a kocsmárosnak pedig megparancsolta, hogy míg ő visszajön, Mohácsinak adjon mindent, amit parancsol. Jól is hozzáfogott Mohácsi, egész nap mindig evett-ivott, vagy

kellett, vagy se; de mégis fúrta az oldalát, mi lesz hát a Dongó sorja. Azért is, hogy nagyon összeszoktak már, de még inkább azért, mert nem volt egy árva sustákja se, az adósság meg már sokra ment. Feltette hát magában, hogy majd ha látja, hogy hozzák Dongót, elsözik. Míg Mohácsi így töprenkedett, addig Dongónak is jól ment dolga.

Amint Dongó bement a királyi palotába, mindenki nagy tisztességet mutatott iránta. Adtak neki egy külön szobát, oda Dongó bezárkózott. Amint így magában volt, elővett egy kalendáriumot, amit még a kocsmából lopott el, azt kinyitotta. De olvasni nem tudott, hát csak elkezdett mutogatni hol a fehér papírosra, hol a fekete betűkre, hol meg a veres cifraságra, s mondogatta nagy felszóval:

– Ez fehér, ez fekete, ez veres; ez fehér, ez fekete, ez veres.

Váltig hallgatódzott kívülről mindenki, vajon mit beszélhet a jövőmondó, de nem jól tudták kivenni. Legjobban fülelt három inasa a királynak, akik a gyűrűt ellopták, de azok se tudtak semmire menni. Ezt a három inast, az egyiket Fehérnek, a másikat Feketének, a harmadikat Vörösnek hívták.

Ekkor Dongó bement a királyhoz, kért tőle háromnapi várakozás- és szabadságidőt, hogy annyi idő alatt tudja csak megmondani, hol van a drágalátos aranygyűrű. A király szíves örömet adott volna hatot is, csak hogy megkerüljön a kedves jószág. Erre Dongó megint visszament a maga külön szobájába, ott mondogatta a maga mondókáját.

Eltelt az első nap. A király beküldte Dongóhoz a Fehér nevű inast, hogy hívja ebédelni. Amint benyitotta az ajtót, éppen akkor mondta Dongó, hogy: „Ez fehér.” Nagyon megijedt erre az inas, mert azt gondolta, hogy az ő nevét mondta. De azért csak összeszedte magát, s elmondta, hogy mért jött. Dongó nagyot fohászzkodott, s azt mondta rá:

– No, hála Istennek, elértem már egyet. – Ő az ebédet értette, de az inas ezt is magára vette. Már bizonyosnak gondolta, hogy a jövőmondó mindent tud. Szaladt nagy ijedten a cimboráihoz; tanakodtak, mitévők legyenek.

– Legjobb volna kiegyezni vele – mondja az egyik –, mert ha megmondja a királynak, hogy mi voltunk, mind a hármunkat felhúzat.

– Várjunk még egy napot – mondja a másik –, hátha nem is miránk értette.

Másnap a király a Fekete nevűt küldte be, hogy hívja a jövőmondót ebédelni. Amint bement a szobába, éppen akkor mondta Dongó, hogy: „Ez fekete.”

A szegény inas majd sóbálvánnyá változott, annyira megijedt, mikor a nevét hallotta, de csak mégis elrebecgte valahogy, hogy mért küldte a király. Nagyot fohászzkodott erre Dongó:

– No, hála Istennek, elértem már a másodikat is.

Az inas, amint ezt meghallotta, alig tudott kitántorogni a szobából. Mindjárt elhatározták, hogy odaadják a gyűrűt a jövendőmondónak, s lekenyerezik, hogy ne adjon ki rajtok. Be is mentek hozzá mindjárt ebéd után. Dongó akkor is olvasta a kalendáriumból nagy bölcs pofával: „Ez fehér, ez fekete, ez veres.”

– Már, jövendőmondó uram – kezdte el az első inas –, látjuk, hogy abból a könyvből megtudta, hogy mi loptuk el a gyűrűt. Most hát azért jötünk, hogy a gyűrűt átadjuk jövendőmondó uramnak. Azonfelül meg is fizetünk jól, csak el ne vádoljon a felséges királynál.

Dongó nagyon megörült, de azért úgy mutatta, mintha mindent tudott volna. Kiegyezett az inasokkal, hogy nem árulja el őket, ha jól megfizetnek. Azok megadták, amit kért.

Harmadik nap ebéd közben kérdezte a király Dongótól:

– No, jövendőmondó uram, eltelt a három nap, tud-e már valamit a gyűrűmről?

– Tudok bizony, felséges király. De még most nem mondhatom meg, mert nem telt el a kitűzött idő; még egy éjszaka hátravan, ha most idő előtt elmondanám, elveszteném minden tudományomat, de holnap reggel, mikor felkel felséged, mindent megmondok.

Ebéd után Dongó bement a maga külön szobájába. Ott addig törte az eszét, míg kitalálta, mit csináljon a gyűrűvel. Volt a királynak egy igen kedves pávája, még fiók korában kapta, maga nevelte fel, mindennap maga etette a tenyeréből, nem adta volna egy borjas tehénért. Látta Dongó, hogy ez mindig a király körül járkal, feltette magában, hogy akárhogy, mint, ezzel eteti meg a gyűrűt. Reggel felkelt korán, mikor még mindenki aludt a háznál. A páva már akkor ott járkált az udvaron; Dongó szépszerivel magához édesgette, elkezdett neki kenyérdarabokat hányni, egyszer aztán egybe belecsinálta a gyűrűt, azt vetette oda neki; a páva azt is megette.

Alighogy ezzel készen volt, hogy a pávát elkergette magától, kijött a király is a ház elébe. Dongó odamegy hozzá:

– No, felséges király, eltelt az idő, megmondhatom, hogy hol van a gyűrű. A pávát ölesse meg felséged, annak a begyében van; egyszer, mikor mosdott, felséges király, letette a gyűrűt maga mellé, a páva odament, bekapta, még most is a begyében van.

– Jól van – mondja a király. – De ha nem lesz ott a gyűrű, halálnak halálával hal meg jövendőmondó uram, amért azt a kedves állatomat megöleti. Azért jól meggondolja a dolgot, azt mondom!

De Dongó nagyon erősítette, ő tudja, hogy ott van a gyűrű, kiolvasta ő azt a könyvből, azért hát csak meg kell ötletni a pávát. Megölték; ott nézte a király és a királyné is, amikor felbontották.

Hát amint hasítja ki a szolgáló a begyét, csak gördül ám ki belőle a gyönyörűség gyűrű.

Nagyon megörült ennek a király is meg a felesége is. Összevissza csókolták Dongót. Azután összecsődítettek sógort, komát, mindenféle atyafit; nagy dínomdánomot csaptak.

Ebéd után kísértelt a királyné Dongóval karonfogva a kertbe. Amint ott sétálnak, egyszer fog a királyné egy nagy dongó legyet.

– No, jövendőmondó uram, találja ki, mi van a markomban? Száz arany a díja.

Dongó megvakarta a fejét, elkezdett mormogni magában:

– No, Dongó, most szorultál meg!

– A biz a – mondja a királyné –, megnyerte jövendőmondó uram, egy nagy dongó volt.

Amint mennek odább, megint megszólalt a királyné:

– Ennek a kertnek a hátulján van egy vadállat, találja ki jövendőmondó uram, micsoda? Száz arany a díja.

Dongó látta, hogy elébb-utóbb csak megtudják, hogy nem jövendőmondó, felsóhajtott hát szomorú pofával:

– Már látom, hiába csúri-csavarja farkát a róka, utoljára is verembe esik!

– A biz a, már megint megnyerte jövendőmondó uram, egy róka van oda hátra egy veremben.

Nagyon megörült Dongó, hogy megint kiránthatta magát a sárból, nem is felelt aztán semmire, akármit akartak vele kitaláltatni.

– Azt tartja a törvényünk, hogy háromnál többre nem szabad jövedölni egyszerre. – Nem is igen kérdezgették aztán.

Másnap előállott a hatlovas hintó, Dongó felrakatta a sok pénzt, maga is beleült, elbúcsúzott a királytól, azzal hajtattott a csárdához.

Mohácsi akkor is ott leste az ajtó előtt, hogy mikor viszik már a cimboráját akasztani. Hát egyszer látja, hogy megy arra egy hintó hat gyönyörű lóval, nézi jobban, látja, hogy Dongó ül benne, azt gondolta, hogy álmodik, de csak aztán bámult el, mikor Dongó leszállott, s hordatta be a teméntelen sok kincset. Elkezdte tudakozni, hogy miben áll a dolog.

– Akárhogy van, akármint van, pajtás, csak hogy sok pénzünk van, eh-tünk-ihatunk, amennyi csak kell. Látod, így van az: aki mer, az nyer.

Hozzá is fogtak a vigalomhoz, aki csak a vidékére ment annak a csárdának, mindenkit megvendégeltek, lakodalom volt éjjel-nappal, hegyen-völgyön. Volt pénz, mint polyva.

De hiába, akármilyen hosszú a kolbász, mégis van annak vége, a két obsitos pénze is elfogyott, úgyannyira, hogy már tartoztak is a kocsmárosnak. Itt összeültek tanakodni, hogy mitévők legyenek. Arra határozták, hogy legjobb lesz elszökni, otthagyni a kocsmárost a faképnél. Még akkor éjszaka összeszedték, amijek volt, egy nagy lámpást is loptak a kocsmárostól, búcsút vettek a kapufélfától, azzal útnak indultak az erdőbe.

Amint ott kódorognak, egyszer mintha valami zsinatot hallanának, fülelnek jobban, csakugyan hallanak valami veszekedésformát, mennek arra, hát egy temető közepén, egy leomlott templom fala mellett találják magokat. Benéznek az ablakon, látják, hogy tizenkét zsvány osztozik temérdek sok aranyon, ezüstön, azon marakodnak.

Sokáig gondolkozott a két obsitos, mindegyik azon törte a fejét, hogy milyen jó volna azt azoktól elvenni. Egyszer megszólal Mohácsi:

– Próbáljunk itt szerencsét, pajtás, hátha el tudnánk riasztani ezeket a zsványokat, tegyünk úgy, mintha kísértetek volnánk, ha megijednének, jó volna azon a pénzen megosztozni.

Dongó helybenhagyta. Csak azon tanakodtak még egy kicsit, hogy mi módon fogjanak hozzá. Utoljára azt is kisütötték.

Dongónak volt egy nagy fehér katonaköpo nyege, azt magára terítette úgy, hogy a feje se látszott, a lámpát a kezébe fogta s bement lassú lépéssel a templomba a betyárok közé, odabent elkezdte vastag hangon, mintha fazékba beszéltek volna: „Keljenek fel, akik itt ezer esztendővel ezelőtt eltemetkeztenek, ímhol jön az ítélet, minden embernek számolni kell magával.” Mohácsi azalatt kívülről mindenféle köveket, csontokat hajigált a betyárok közé, s kiabálta hol vékonyan, hol vastagon, mintha ezeren lettek volna odakint: „Jövünk, uram, mindnyájan! Jövünk, uram, mindnyájan!” A betyárok erre a nagy mennykő lármára mind szétszaladtak, mint a csirkék, még a ruhájokat is mind otthagyták, csak ott ne találja őket az ítélet napja.

A két obsitos elkezdett osztozkodni a pénzen. De éltek a gyanúperrel, hogy hátha visszamennek a zsványok, ezért elkezdtek kiabálni:

„Én se engedem ezt az egy pénzt; én se engedem ezt az egy pénzt!” De szerencsésük is volt, mert egy a betyárok közül visszament, hogy megnézi, csakugyan kísértet volt-e. De amint meghallotta, hogy mit kiabáltak, visszaszaladt a cimboráihoz.

– Hej, halljátok, annyian vannak azok, hogy abból a tenger pénzből egy se jut egynek, mind azt kiabálja, hogy: „Én se engedem ezt az egy pénzt; én se engedem ezt az egy pénzt!” Erre a betyárok még az erdőből is kiszaladtak, úgy megijedtek.

A két obsitos szétosztotta a pénzt, mindegyiknek jutott egy-egy zsákkal. Azzal otthagyták a rossz diplomát, mentek kifelé az erdőből. Amint mentek, egy helyen kétfelé vált az út, ott megszólalt Dongó:

– No, édes pajtásom, elég régen éltünk már együtt, elég régen csaljuk a világot, most van pénzünk elég, megélhetünk egymás nélkül is, itt kétfelé visz az út, eredj te jobbra, majd én megyek balra, ha még valaha egymásra bukkanunk, élhetünk megint együtt.

Itt elbúcsúztak egymástól; az egyik jobbra, a másik balra ment, ha el nem váltak volna, még több csalást is végbevittek volna, akkor az én mesém is tovább tartott volna.

Eddig volt, mese volt, talán igaz se volt.

Az ördög és a két leány

Volt egyszer egy szegény ember meg egy szegény asszony, mind a kettő özvegy volt, s mind a kettőnek volt egy-egy leánya, csakhogy az ember leánya szép volt, az asszonyé meg csúnyább a hátramenésnél.

Egyszer az ember sütni akart, de nem volt dagasztóteknője. Azt mondja a leányának:

– Eredj át, leányom, ide a szomszédasszonyhoz, kérj tőle egy dagasztóteknőt, míg megdagasztunk benne.

Átment a leány a szomszédba.

– Szomszédasszony, azért küldött édes apámuram, ne sajnáljon kend egy dagasztóteknőt adni, mindjárt visszahozom, csak megdagasztunk benne.

– Bizony nem adok én, édes leányom, mondd meg édes apáduradnak, vegyen el engem, akkor lesz dagasztóteknőtök.

Hazament a leány, elmondta az apjának, hogy mit mondott a szomszédasszony. Megdagasztották hát nagy ügyel-bajjal, be is fűtötték a kemencét, de már szénvonójuk nem volt, amivel a kemence alját feltisztítják.

Azt mondja az ember a leányának:

– Eredj át, leányom, ide a szomszédba, kérj egy szénvonót, mondd, hogy mindjárt visszaviszed.

Átment a leány megint az özvegyasszonyhoz.

– Szomszédasszony, azért küldött édes apámuram, ne sajnáljon kend egy szénvonót adni, míg a kemence alját feltisztítjuk.

– Bizony nem adok én, édes leányom, mondd meg édes apáduradnak, vegyen el engem, akkor lesz dagasztóteknőtök is, szénvonótok is.

Hazament a leány, elmondta, hogy mit mondott a szomszédasszony, nagy nehezen elkészítették hát a kemencét is meg a tésztát is, csak be kellett volna vetni, de nem volt vetőlapátjuk. Azt mondja a szegény ember a leányának:

– Eredj át még egyszer, leányom, ahhoz az asszonyhoz próbáld meg, ha adna egy vetőlapátot, monddad, hogy ne sajnálja olyan nagyon, nem esik itt semmi baja, nem esszük mink meg, ebbe a nyomba visszaviszed.

Átment a leány harmadszor is, elmondta, hogy mi járatban van, mit izent az apja, de az özvegyasszony erre is csak azt mondta, hogy biz ő nem adja.

– Mondd meg apádnak, vegyen el engem, akkor lesz dagasztóteknőtök is, szénvonótok is, lapátotok is.

Hazament a leány, elmondta az özvegyasszony izenetét; szeget ütött ez a szegény ember fejibe, hogy biz azt az asszonyt jó is volna elvenni, lám, akkor lenne dagasztóteknője is, szénvonója is, vetőlapátja is; úgynyira gondolkozott ezen, hogy utoljára is az lett belőle, hogy elvette az özvegyasszonyt. De bezzeg nem úgy sütött ki a dolog, ahogy azt a szegény ember kigondolta, mert alighogy megesküdtek, az asszony lett az úr a háznál, mindenből ő parancsolt, férjemuramnak pedig ajtó mögött volt a helye. A szegény leányt is mindig ütötte-verte az asszony, a maga csúnyábbnál is csúnyább leányát pedig mindig cicomázgatta, tejbe-vajba fűrösztötte, ettől meg még a betevő falatot is sajnálta. Nem állhatta a leány ezt a keserves életet, bement az apjához.

– No, édes apámuram, én tovább nem leszek senki lába kapcája, csak úgy bánnak itt énvelem, mintha a szél hajított volna ide, elmegyek világta-lan világra, majd csak találok valahol szolgálatot.

A szegény ember se nagyon marasztotta, mert látta, hogy bizony neki magának is jóformán kifelé áll a szekere rúdja, vagy legalább igen kevés becsülete van a háznál, elindult hát a leány. Sütött neki a mostohája hamupogácsát.

– Legalább ne mondd, hogy nem sütöttem útravalót.

Ment, mendegélt a szegény leány, előtalált egy kis házat, abba bement, mert el volt fáradva, de odabent nem talált mást, csak egy kis fehér macskát. Leült a leány a padkára, elkezdte eszegetni a hamupogácsát. Odamegy hozzá a kis fehér cicus.

– Nénikém, nénikém, adjál egy kis kalácsot, én is adok tanácsot!

Adott neki a leány; a kis macska megette, aztán megint kért, míg a pogácsa mind el nem fogyott, akkor felkuporodott a leány ölébe, ott fonogatt szép csendesesen. Egyszer csak megzörgetik kívülről az ajtót.

– Tányértalpom, lompos farkam, szép leány mátkám, nyiss ajtót!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Nyisd ki neki.

A leány kinyitotta, bekullogott egy nagy, csúnya ördög.

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, rakj tüzet!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát rakd meg neki.

A leány tüzet rakott.

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, főzz ételt!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát főzz neki.

A leány meg is főzött, ki is tálalt.

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, gyere, egyél!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát egyél velem.

A leány jóízűt evett, mert éhes is volt.

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, bonts ágyat!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát bontsd el neki.

A leány elbontotta.

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, feküdj mellém!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát feküdj mellé.

A leány melléfeküdt.

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, nyúlj a bal fülembel!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát nyúlj bele.

A leány belenyúlt, a kezébe akadt valami, azt elkezdte húzni kifelé, hát mi volt? Nem egyéb, mint temérdek sok arany-ezüst, de annyi, hogy alig bírta kihúzni a leány.

Megint megszólalt az ördög:

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, nyúlj a jobb fülembel!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát nyúlj bele.

A leány belenyúlt, hát mit húzott ki? Tán nem is hinnék kentek, ha nem mondanám – nem egyebet, mint egy gyönyörű aranyos hintót, hat cifra, sallangos paripával. Ezeket az ördög mind a leánynak adta, ez a sok arany-ezüstöt mind felrakatta a hintóba, maga is beleült, azzal hazahajtott.

Otthon a háznép köz-káptalanságba esett, sehogy se tudta senki elgondolni, hogy juthatott ehhez a sok kincshez, a leány meg nem mondta

senkinek, csak az apjának beszélte el, de annak is a szívére kötötte, hogy tovább ne adja.

A csúnya leánynak majd kifúrta oldalát az irigység, hogy a mostoha testvére úgy meggazdagodott, utoljára úgyannyira gyötrődött, hogy nem tudott otthon maradni, megmondta az anyjának, hogy ő is elmegy szolgálatot keresni: „Látja kend, édesanyám, az a kutya csak három napig volt oda, mégis hogy meggazdagodott, én is megpróbálom, hátha nekem is szolgálna a szerencse.” Az anyja is helybenhagyta, hogy: „A bizon jó lesz” – süttött is neki az útra pogácsát, de hej, nem hamuból ám, hanem olyan tiszta búzának a lisztjéből, amelyet a galamb hord össze.

Elindult a leány, ment, mendegélt, ez is elért ahhoz a kis házhoz, be is ment; hogy nem talált odabent senkit, leült a padkára ez is, várni a gazdát. Csakhamar eszébe jutott, hogy neki pogácsája is van, elővette hát, s elkezdte eszegetni. Odament hozzá a kis fehér macska.

– Nénikém, nénikém, adjál egy kis kalácsot, én is adok tanácsot!

De a leány nem adott neki, a kis macska még egyszer kért, de a leány akkor se adott, hanem még kinevette:

– Ó, szegény kis csipás szemű macska, ugyan miben tudnál te nekem tanácsot adni, ilyen haszontalan létedre?

A szegény kis macska meghunyászkodott, félreült a kuckóba, a leány meg a padkán eszegetett. Amint ott eszeget, amint ott eszeget, egyszer csak megzörgetik az ajtót.

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, nyiss ajtót!

Akkor már odaszaladt ám a leány a kis macskához.

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát ne ereszd be.

A leány nem eresztette be, az ördög berúgta az ajtót, mikor bent volt, megint elkiáltotta magát:

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, főzz ételt!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát ne főzz neki.

A leány nem főzött, az ördög nem szólt érte semmit, hanem csak mikor maga meg is főzött, ki is tálalt, akkor szólalt meg:

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, gyere, egyél!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát ne egyél vele.

A leány nem evett, az ördög maga ette meg mind az ételt, azután megint csak rákezde a nótát:

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, bonts ágyat!

– Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!

– Hát ne bontsd el.

A leány nem bontotta el, hanem magának az ördögnek kellett megágyazni.

Meg is ágyazott, bele is feküdt, aztán megint rákezdte:

- Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, feküdj mellém!
- Jaj, cicuskám-micuskám, mit csináljak?!
- Hát ne feküdj mellé.

A leány nem feküdt mellé, csak megállt az ágya fejénél, de az ördög megint rákezdte:

– Tányértalpam, lompos farkam, szép leány mátkám, nyúlj a bal fülembel!

A leány, hogy látta, hogy az ördög idáig nemhogy bántotta volna, de még egy rossz szót se szólt hozzá, bátorságot vett magának, s rákiáltott nagy mérgesen:

- Majd én abba a piszkos füledbe nyúlkalok!

Az ördög még erre se szólt semmit, szép csendesen belenyúlt maga a jobb fülébe, kihúzott belőle egy vashintót meg négy tüzes paripát, a hintónak egy katlanja volt, abba az ördög tüzet rakott, a leányt belezárta a hintóba; azzal a négy lovat nekicsapkodta, azok repültek, mint a sárkány, a hintó mindig jobban-jobban áttüzesedett, utoljára olyan lett, mint a láng, a leány ízzé-porrá égett.

A szép leány meg otthon nagyon gazdag lett a sok kincsből, amit az ördög adott neki, nemsokára elvette egy gazdag úrfi, nem mondom meg, gróf volt-e vagy báró, herceg-e vagy királyfi, de bizonyosan valamelyik a négy közül.

A nyelvés királykisasszony

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy király, annak volt egy gyönyörű szép leánya, de az a leány olyan nyelvés volt, hogy senki nemcsak meghaladni, hanem megközelíteni se tudta a szájjasságban. Akárkivel akármiről beszélt, mindig csak az övé lett az utolsó szó. Búsult ezen a nagy nyelvességen a király, kivált ha látta, hogy a többi király– és hercegekisasszonyok soha egy rossz szót, egy káromkodást ki nem eresztenek a szájukon, az ő leányától meg mást se lehet hallani soha. Ezenkívül az is bántotta, ha elgondolta, hogy hogy tegyen ezzel valami becsületes embert szerencsétlenné, hisz aki elveszi, csak keserűség lesz az élete. Utoljára gondolt egyet.

– No, leányom – mondta a leányának –, kihirdettetem az országban, hogy aki téged le tud nyelvelni, annak adlak feleségül.

A leány még megörült neki, ahelyett, hogy megszontyorodott volna rajta.

– Jó lesz biz a, felséges atyám, legalább nem lesz olyan alamuszi tedd ide, tedd oda uram.

A király látta, hogy csakugyan nincs más mit tenni, hát kihirdette, hogy aki rá tud arra menni – mikor az ő leányával beszél –, hogy nem a leányé, hanem az övé legyen az utolsó szó, annak adja feleségül fele királyságával együtt.

Mentek aztán szerencsét próbálni mindenféle emberek: hercegek, grófok, nagy süvegű tótok, de egyik se tudott kettőt se szólani a kisasszonyhoz.

Meghallotta azt három sváb fiú is, ők is elindultak, hogy megpróbálják, mire mennek. Ha nyernek, jó lesz; ha nem nyernek, se káruk, se hasznuk benne. A legkisebb fiú eszelős volt, a bátyjai el se akarták vinni.

– Ne is gyere te, Jankó, úgyse lesz az a kisasszony a tied.

– Csak azért is elmegyek, majd ott megvállik, hány zsákkal telik, kié lesz a királykisasszony!

Mentek, aztán mendégéltek, a két bátyja már nagyon elhagyta Jankót, mert az akármit látott úton-útfélen, mindent felszedett. Egyszer talált egy tojást; elkezd kiabálni a bátyjai után:

– Gyertek csak, hé! Mit találtam!

A két bátyja azt gondolta, hogy legalábbis egy véka aranyat-ezüstöt talált, visszaszaladtak nagy lóhalálába, hát látják a tojást. No iszen nekiesetek Jankónak, úgy elverték, mint a kétfenekű dobot, azután otthagyták. Jankó is feltápászkodott, eltette a tojást, ment utánok. Kevés idő múlva megint talált egy rossz szeget, megint elkezdett kiabálni:

– Hát most mit találtam, gyertek csak!

Azok megint visszaszaladtak, hogy isten tudja, mit talált, mit nem Jankó!

Hát látják a rossz szeget, no ezért megint jól helybehagyták. Jankó eltette a szeget is. Harmadszor meg talált egy rakás ganéjt, akkor is kiabált, de rá se hederítettek. Jankó eltette azt is a sipkájába. Ment aztán a bátyjai után, de azok már úgy elhagyták, hogy mire a palotához ért, azok már visszafelé jöttek nagy szomorúan.

– Ne is menj te oda be, úgyse lesz az a tied – mondták Jankónak.

– Már mért ne lehetne az az enyim?

– Csak. Nincs hozzávaló eszed.

– Hm! Csaknak zsák kell, papnak ágy kell. Azért is megmutatom, hogy az enyim lesz!

– Nem éred meg hajasan, kopaszon is bajosan.

De Jankó csak bement. Mindjárt beszédbe eredt a kisasszonnyal:

- De piros a kisasszony!
- Tűz ég ám bennem!
- Itt egy tojás, süssük meg nála.
- Lyukas ám a serpenyő!
- Itt egy szeg, foltozzuk be vele.
- Igen biz a ganéjt!
- Az is van itt egy sipkával!

No, erre a kisasszony egy szót se tudott szólani, hozzá kellett neki menni a bolondhoz.

Másnap megesküdtek, nagy lakodalmat tartottak, máig is élnek, ha meg nem haltak.

Gagy gazda

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren túl, a Szent Gellért hegyén innen volt, volt a világon egy nagy város, abban lakott egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak nem volt az isten szabad ege alatt egyebe, mint egy rossz háza meg egy sovány tehene. Volt neki egy félig bolondforma fia, akit az egész város **Gagy** gazdának hitt, mert sose csinált semmit, csak kódorgott, mint az Orbán lelke, vagy pedig kiült a ház elibe, ütötte a lába szárán a legyet.

Egyszer elment a szegény asszony az erdőre egy kis fáért, **Gagy** gazdának megmondta, hogy maradjon otthon házőrzeni, s viselje gondját a tehennek. De **Gagy** gazda mást gondolt, éppen vásár volt a városban; kapta magát, kihajtotta a tehenet, hogy majd eladja, de biz ott azt se kérdték tőle, hogy mire tartja. Már éppen vissza akarta vezetni, mikor meglátott egy katulyás zsidónál egy cifra katulyát; kérte a zsidót, hogy adja oda neki azért a tehenért; a zsidó is kapott rajta; csakhamar megvolt az alku. Vitte haza **Gagy** gazda a katulyát nagy örömmel, az egész úton röhögött neki. Mikor a házuk elibe ért, elejtette a katulyát, kiugrott belőle tizenkét óriás, akik körülvették **Gagy** gazdát.

- Mit parancsolsz, **Gagy** gazda? Mit parancsolsz, **Gagy** gazda?

Szegény **Gagy** gazda úgy megijedt, hogy egy darabig szólani se tudott. Utoljára mégis gondolt egyet.

- Hát azt parancsolom, hogy itt, e helyen a rongyos viskó helyett olyan palota kerekedjék, mint a királyé.

Alig mondta ki, mindjárt még szebb épült, mint a királyé volt.

Gagyí gazdának csak elállt szeme-szája, egy darabig ott bámulta a sok szép holmit, be se mert menni a palotába; utoljára mégis ráadta a fejét, bement. Hogy aztán látta, hogy odabent nincs senki, egészen nekibátorodott.

A szomszédok ezalatt körülvették a palotát, nem tudták mire vélni a dolgot, ott dévankoztak, hogy mi dolog ez, honnan termett ez ide. Egyszer csak jött haza a szegény asszony, ez is nagyon elcsodálkozott, kérdezgette a szomszédoktól, hogy tán nem is jó helyen jár, hogy tán eltévedt, nem itt van az ő háza, „de hiszen kendteket mind ismerem, kendtek az én szomszédjaim, mégiscsak ennek kell annak lenni”.

Mikor legjobban tanakodtak, kitoppant Gagyi gazda a házból, megfogta az anyja kezét, felvezette a palotába, ott elbeszélte neki mindent. A szegény asszony, mikor meghallotta, hogy nincs tehen, elkezdte szidni Gagyi gazdát:

– Ó, te bolond, te bolond, mindig mondtam, hogy nincs elég eszed, azért a rongyos katulyáért odaadni egy tehenet! Most már miből élünk meg, miből tudjuk mindennapi kenyerünket megkeresni?

Gagyí gazda alig tudta elhiteni, hogy lesz már ezután, ami csak kell, enni-innivaló, minden, ami szemöknek, szájoknak tetszik. Erre elővette a katulyát, a földhöz vágta. Kiugrott belőle a tizenkét óriás.

– Mit parancsolsz, Gagyi gazda? Mit parancsolsz, Gagyi gazda?

– Nem mást, mint hogy ez az asztal mindjárt tele legyen mindenféle étellel.

Alig mondta ki, mindjárt úgy tele lett az asztal mindenféle drága étellel, itallal, ami csak a világon van, hogy majd leszakadt alatta. Gagyi gazda úgy jóllakott, mint a duda. Az anyja is csipegetett egy-egy kicsit, de nemigen mert sokat enni.

Ezalatt híre futott a városban a Gagyi gazda palotájának, jártak csodájára mindenféle emberek, hercegek, grófok, nagy süvegű tótok. Vallatták Gagyi gazdát, hogy honnan támadt oda a palota olyan hirtelen, de nem mondta senkinek, csak éltek az anyjával a nagy uraságban.

Egyszer Gagyi gazdának az a gondolata támadt, hogy meg kellene házasodni. Az anyja is helybenhagyta, hogy biz a jó lesz, tanácsolta is mindjárt a szomszéd leányát. De Gagyi gazda tudni sem akart róla, hanem arra kötötte magát, hogy a király egyetlen leányát veszi el. Váltig mondta neki az anyja, hogy nem adják azt őhózzá, nem neki való az; csak falra hányta a borsót, mert Gagyi gazda nem állott el az akaratától, hanem mindig ösztökélte az anyját, kérje meg neki a királykisasszonyt. A szegény asszonynak mit volt mit tenni, felöltözött az ünneplő ruhájába, elment a királyhoz, elmondta, hogy mi járatban van. A király szörnyen megharagudott; majd-hogy ebrúdon nem vettette ki.

– Ejnye, milyen-amolyan kolduskölke, még az én leányomra meri vetni a szemét, hogy most egy kicsit felkapott az uborkafára! Megmondja neki kend, hogy arra ne is ácsingózzon soha!

Hazament a szegény asszony, elmondta Gagyi gazdának, hogy mit izent a király. De Gagyi gazda akkor is csak azt mondta, hogy övé lesz a királykisasszony, akárki meglássa. El is ment még aznap a keresztapjához, rábírta, hogy: „Menjen el a királyhoz, mondja meg neki, azt izenem, hogy akármit kívánjon, mindent megteszek, ha nekem adja a leányát.” Elment a keresztapja a királyhoz, elmondta, hogy mit izent Gagyi gazda. Szeget ütött ez a király fejébe. Azért hát azt felelte, hogy nem bánja, neki adja a leányát, ha az ő palotájától a Gagyi gazda palotájáig aranyhidat rakat, gyémántkarral, üveg bolthajtással, hogy az ő leánya azon járhasson.

Elmondta Gagyi gazdának a keresztapja, hogy mit felelt a király; Gagyi gazda nagyot ugrott örömeiben, hogy ha csak ez a baj, ezen könnyű segíteni. A keresztapja nem tudta mire vélni a dolgot, azt gondolta, hogy az esze tisztul. Este, mikor le akart feküdni Gagyi gazda, elővette a katulyát a tükör mellől, a földhöz vágta. Kiugrott belőle a tizenkét óriás.

– Mit parancsolsz, Gagyi gazda? Mit parancsolsz, Gagyi gazda?

– Nem mást, mint hogy holnap reggelre, mire én felkelek, a király palotájától az én palotámig aranyhidat csináljatok gyémántkarral, üveg bolthajtással.

Reggel, mikor felkelt a király, kinézett az ablakon, hát látta, hogy mi csoda pompás hidat csináltatott az éjjel Gagyi gazda. Csak elállt szeme szája. Mit volt mit tenni, hozzá kellett menni a királykisasszonynak Gagyi gazdához.

Itt Gagyi gazda hazavitte nagy örömmel a feleségét. A szegény asszony eleinte sírt-rítt, de utoljára, amint látta, hogy ura minden kívánságát, mihelyt kimondja, abban a szempillantásban teljesíti, hát, lelkemadta! Még beleszeretett. Csak azt szeretete volna még kivenni belőle, hogy honnan veszi azt a sok mindent, mi módon csináltatta a hidat meg a palotát. De hiába volt minden faggatás, mert ilyenkor egyik fülén beeresztette a szót Gagyi gazda, a másikon ki.

Egyszer elment Gagyi gazda valahova onnan hazulról, nem maradt más a háznál, csak a felesége. Bemegy hozzá egy nyomorult koldus, kéri az Isten nevében, hogy könyörüljön rajta, hamarjában nem tudott mit adni neki az asszony, lekapta a tükör mellől a katulyát, odaadta neki.

– Fogja kend, jó lesz, ha valahol kap kend egy-két krajcárt, beleteheti.

Elment a koldus nagy dűnnyögve, hogy ilyen gazdag asszony bizony adhatott volna – ha mást nem – egy darab szalonnát.

Amint kiért az utcára, elejtette a katulyát, kiugrott belőle a tizenkét óriás, körülfogta a szegény koldust.

– Mit parancsolsz, gamós³ koldus? Mit parancsolsz, gamós koldus?

Az meg, szegény, majd leesett a lábáról, úgy megijedt; nem jutott eszébe semmi okos, utoljára azt a bolondot parancsolta, hogy azt a palotát vigyék mindenestül, ővele együtt a sós tenger közepébe. Az óriások felkapták a palotát, meg sem álltak, míg a sós tenger kellő közepére nem értek vele, ott letették; úgy lebegett a palota a vízen. A Gagyai gazda felesége még akkor is benne volt; de nem tudott róla semmit, hogy viszik, mert aludt. Mikor letették az óriások a palotát, bement hozzá a gamós koldus, elmondott neki mindent, hogy s miként ment oda a palota. A királykisasszony mindjárt felérte ésszel, hogy Gagyai gazda is ezekkel az óriásokkal csináltatott mindent, kérte vissza a katulyát a koldustól, gondolta magában, hogy majd visszaviteti a palotát a maga helyére, aztán megint jó lesz minden. De bezzeg felnyílt a szeme a koldusnak is. Nem hogy visszaadta volna, hanem még azt kívánta a királykisasszonytól, hogy ezután őt szeresse, az ő felesége legyen. A királykisasszony mindig sírt-rítt, mert hagyján, ha még csak sánta lett volna a koldus, de máskülönben is csúnya volt, a pofáját is az ereszbe verték; imitt-amott fityegett rajta egy-egy szál szőr, biz bele szegénybe a legalábbvaló fehérszemély se tudott volna beleszeretni, nem hogy olyan gyönyörűséges királykisasszony.

Ezalatt Gagyai gazda hazament, kereste a palotáját, s hogy nem találta, nagyon elszomorodott, tudakozódott fűtől-fától, hogy nem tudna-e róla valamit. Utoljára akadt egy kondásbojtár, aki látta, mikor vitte a tizenkét óriás a sós tenger felé.

Elindult hát Gagyai gazda, hogy fölkeresse a palotáját meg a feleségét. Hanem előbb csináltatott magának egy vasbocskort, azt felhúzta a lábára, felfogadta, hogy addig le nem veti, míg a palotáját meg nem találja.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, egyszer előtalált egy rákot, amint a pocsolyában fetrengett. Megszólította a rák:

– Segíts rajtam, Gagyai gazda, végy fel a tarisznyádba, jótét helyébe jót várj!

Gagyai gazda megszánta, felvette, s a tarisznyájába tette.

Megint ment, mendegélt, előtalált egy egeret, amint valami vízben fuldoklott; sehogy se tudott kiszabadulni. Ez is megszólította:

– Segíts rajtam, Gagyai gazda, szabadíts ki a vízből, végy fel a tarisznyádba, jótét helyébe jót várj!

Ezt is megszajnálta, felvette, s a tarisznyájába tette.

³ Mankós

Megint ment, mendegélt, hét nap, hét éjjel mindig ment, akkor elért a sós tenger partjára. Meglátta a palotát messzire lebegni a tenger kellő közepén. Nagyon elbúsulta magát, mert látta, hogy oda semmi módon be nem juthat.

Amint így búslakodik, megszólal a rák a tarisznyában:

– Miért búslakodol, kedves gazdám?

– Hogyne búslakodnám, mikor látom, hogy semmi módon be nem juthatok a palotámhoz.

– No, hát én majd beúszom, megnézem, mint állanak odabent a dolgok. Te addig várj itt a tengerparton.

Beúszott a rák. Gagyi gazda várta a tengerparton egész nap, de csak nem jött. Már keresztet vetett rá, hogy nem is jön ki; hát egyszer bukkan ám elő a víz alól. Mindjárt tudakolta tőle Gagyi gazda, hogy mit látott.

– Hej, kedves gazdám, furcsán megy odabent a dolog; a gamós koldus erővel azt akarja, hogy feleségévé legyen a királykisasszony, de az azt mondja, hogy neki bizon nem kell, se testének, se lelkének, „jobb lesz, ha ideadod azt a katulyát”. De a koldus nem adja, hanem egy kis vékony lánccon a nyakában is hordja éjjel-nappal. Én elloptam volna, de nem tudtam a láncot elválni. Gagyi gazda még jobban elbúsulta magát. De most meg az egér szólalt meg:

– Ne búslakodjál, kedves gazdám, gondoltam én egyet. Majd engem bevisz a rák koma a hátán, én elragom a láncot, kihozzuk a katulyát.

Úgy is lett. Felült az egér a rák hátára, beúsztak a palotához; éppen akkor húzta legjobban a koldus a bőrt a fagyon, a kis egér odament, lerágtatta a katulyát a láncról, a rák azt is a hátára vette, meg az egeret is, úgy úsztak kifelé. Gagyi gazda még messziről észrevette őket, alig várta, hogy kiérjenek, mindjárt a földhöz vágta a katulyát. Kiugrott belőle a tizenkét óriás, körülfogta Gagyi gazdát.

– Mit parancsolsz, régi kedves Gagyi gazdánk? Az isten is áldjon meg!

– Nem mást, mint hogy a palotámat mindenestül, velem együtt visszavigyétek a régi helyére, azt az akasztófára való koldust pedig lökjétek ki belőle, hadd éljen meg, ahogy tud.

Az óriások felkapták a palotát, visszavitték Gagyi gazdával, az egérrel és rákkal együtt a régi helyére. A gamós koldusnak megint hátára adták a tarisznyát, s útnak eresztették.

Az öreg király, mikor meglátta, hogy a Gagyi gazda palotája megint a régi helyén van, meg mikor a leányát épen, egészségben a szeme előtt látta, úgy megszerette Gagyi gazdát, hogy mindjárt neki adta a fele királyságát, újra nagy lakodalmat csaptak, még most is élnek, ha meg nem halnak.

Miért haragszik a disznó a kutyára, a kutya a macskára, a macska az egérre?

A disznó egyszer kapott valami kutyabőrös írást, szabadságlevelet. Őrizte, mint a szeme fényét, éjjel-nappal magával hordta; egyszer azonban el kellett neki menni messzi útra, nem vihette el a szabadságlevelet. Gondolkozott rajta, mit csináljon vele, utoljára is arra határozta, hogy odaadja legjobb komájának, a kutyának, majd megőrzi az, míg ő oda jár. Őrizte is a kutya hűségesen jó ideig, de egyszer neki is dolga akadt, neki is el kellett menni. Az írással mit volt mit tenni? Nem volt más ismerőse a macskánál, annak adta oda őrizni. Egy ideig őrizte is a macska, de biz ő hamar megunta, szeretett volna egy kicsit átmenni beszélgetni a szomszédba.

Gondolkozott rajta, hova tegye az írást. Már nem volt senki, akire bízhatta volna; kapta magát, felvitte a padlásra, eldugta a gerincgerenda mellé, azzal mint akinek rendben van a szénája, átment a szomszédba.

Estefelé hazament, kereste az írást, de biz azt egészen összerágták az egerek. Mikor a kutya hazament, nem tudott vele beszámolni, se aztán a kutya a disznónak.

Ettől az időtől sohase tudott a disznó jó szemmel nézni a kutyára, se a kutya a macskára, se a macska az egérre.

A cigány az égben és pokolban

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a világon egy cigány meg két szegény ember. Egyszer ezek így hárman kimentek az erdőre fáért. Hát amint vágják a fát, egyszer megszólal valamelyik:

– Mi lenne, ha az Isten egy-egy kívánságunkat teljesítené?

Mondja az egyik szegény ember – Azt kívánnám, hogy mikor hazamegyek, ott lenne egy tál kolbász meg egy fehér cipó az asztalomon.

– Én meg – mondja a másik – azt kívánnám, hogy egy tál túrós lepény lenne az asztalomon.

A cigány gondolta, hogy hiába kíván akármit, csak nem teljesedik az be, tréfálni akart egy kicsit:

– Én meg azt kívánnám, hogy – éppen teherben fekszik a feleségem – mikorra hazamegyek, tizenkét rajkója lenne neki.

No ez abban maradt.

Este, amint hazavitték a fát, bemegy az egyik szegény ember a házába, hát ott a tál kolbász meg a fehér cipó; bemegy a másik is, hát ott a tál túrós lepény; hazamegy a cigány is, éppen ott találja a bábaasszonyt, tenné le a fát a szögletbe, rákiált a bába: „Ne tegye kend oda, ott gyerek van”, tenné a másik szögletbe: „Oda se tegye kend, ott is gyerek van”, tenné a kuckóba: „Oda meg éppen ne tegye kend, mert ott két gyerek is van”, tenné ide, tenné oda, mindenütt tele van a ház gyerekekkel, sehova sem lehet letenni. Utoljára megharagszik a cigány:

– Ejnye, disznó teremtette, hát hány gyerek van itt?

– Biz itt – felel a bábaasszony – éppen kerekszám tizenkettő.

Megijed erre a cigány.

– No, én tizenharmad magammal nem leszek egy háznál, mert az szerencsétlen szám! Inkább elmennék a pokolba kályhafűtőnek.

Alig mondta ki, mindjárt ott termett egy sánta ördög, nyakon csípte, elvitte a pokolba kályhafűtőnek.

A tizenkét rajkó nőtt, növekedett, úgyannyira, hogy mindnyájan legénykort értek.

Egyszer a legkisebbik kérdi az anyjától:

– Édesanyám, sohase volt nekünk édesapánk? Vagy ha volt, hova lett, hogy én sose hallottam róla semmit?

– Bizony nektek, fiam, volt; de mikor megszülettetek, azt mondta, hogy a tizenhárom szerencsétlen szám, ő nem lesz tizenharmad magával egy fedél alatt, kiment a házból, azóta senki se látta.

– No, ha így van, édesanyám, majd megkeresem én, haza is hozom.

Ezzel a cigányfiú elindult világra az apját keresni. Kereste, kereste, már az egész föld kerekéjét összejárta utána, de csak nem akadt rá.

Amint így keresi egy erdőben, megtalál egy nagy nyárfát, aminek a hegye az égbe ért, a gyökere meg a pokolba. „No – gondolja magában –, ha a földön nincs az apám, az égben kell neki lenni; fölmegegyek, legalább oda-fönt is széjjelnézek.” Ezzel elővett egy fejszét, elkezdett magának grádicsot vágni a fába. Mindig feljebb, mindig feljebb vágta maga előtt a grádicsot, utoljára fölért az égbe.

Amint fölér, széjjelnéz, látja a tömérdek sok lelket a mennyország kapuja előtt álldogálni, de az neki mindegy volt, ellökdöste őket az útból jobbra-balra, odament a kapuhoz, bekopogtatott rajta.

– Ki van ott? – kérdezi belülről Szent Péter.

– Én vagyok, a Zsiga cigány tizenkettedik fia.

– Most nem lehet bejönni, várakozzál.

– Nem várok biz én, nem az az én dolgom, hanem eresszenek be, hadd keressem meg az apámat.

– Már, fiam, most nem ereszthetlek be, nincs itthon az Isten, majd ha hazajön, azzal beszélj.

A cigány látta, hogy már így semmire sem megy, kapta magát, behajtotta a kalapját a kapun.

– Jaj, Szent Péter uram, befúta a szél a kalapomat, adja ki!

– Kiadnám biz én, fiam, de messze elgurult, nem is látom; míg érte járnék, míg keresgélném, a sok ménkű lélek mind bebujkálna a kapu alatt a kutyabejáráson.

– No, hát eresszen be kelmed, majd megkeresem én!

– Jaj, fiam, de ha nem lehet; mondtam már.

– No hiszen jól van, majd bepanaszlom az Istennek, csak jöjjön haza, hogy kelmed benn fogja a más ember igaz jószágát.

Szent Péternek mit volt mit tenni, félt, hogy megpirongatja az Isten, hát beeresztette a cigányt, de megígértette vele, hogy amint a kalapot megtalálja, visszajön. Meg is ígérte az, de bizony neki esze ágában se volt, hogy megtartsa; nem bánta ő, csak hogy egyszer belől lehetett; megkereste a kalapját, a fejibe nyomta, azzal elindult az apját keresni meg széjjelnézni egy kicsit. Amint így kódorog, egyszer egy dombhoz ér, melynek a legtetején egy nagy karos szalmaszék volt, körülötte meg sok gyalogszék. Az a nagy karosszék volt az Isten széke, abból meg lehetett látni az egész világot, eget, földet, tengereket; a gyalogszékeken meg az angyalok szoktak ülni. A cigány nekiindult a dombnak; mikor az Isten székéhez ért, se kérdett, se hallott, beleült, elkezdett bámulni, hogy milyen messze lehet onnan látni. Amint így nézeget, szemébe ötlük az apja viskója, mindjárt jobban odanéz, hogyha az anyját megláthatná; egyszer észreveszi, hogy a szomszéd cigány éppen akkor akarja elloponi az anyja egyetlenegy, nagy ügyel-bajjal lopott malacát. „No iszen megállj – gondolja magában –, majd rád ijesztek most” – felkap egy gyalogszéket, utána vágja, de biz az még csak közel se járt hozzá, felkap egy másikat, az sem éri, így aztán a harmadikat, negyediket, ötödiket... elkezdett ugyancsak hajigálni az apró székekkel.

Amint legjavában hajigálódzik, jön ám haza maga az Isten.

– Hát te mit hajigálsz itt, te gézengúz?

– Hogyne hajigálnék, felséges uram, mikor látom, hogy a szomszédunk el akarja lopni, de azóta el is lopta az édesanyám malacát. Azt akartam oldalba ütni, de nem tudtam.

– Jaj hé – felelt az Isten –, ha én minden emberhez egy széket vágnék, aki egy malacot ellop, nem győzne engem a világ minden fúró-faragó em-

bere se székkal. Azért azt mondom, hogy elhordd magad a mennyországból, mert ebrúdon vettetek ki.

Megijedt a cigány, úgy elkotródott, mintha ott se lett volna. Mikor kívül volt a mennyország kapuján, elkezdett gondolkozni, hogy hol lehet az apja, ha se a földön, se az égben nincs. „Már bizonyosan a pokolban van, az ördögök vitték el – gondolta magában –, hanem nem fognak ki rajtam, elmegyek oda is, majd megtanítom én őket.”

Azzal elindult, meg sem állott, míg a pokol határába nem ért.

Amint ott megy, mendegél, előtalál egy regiment katonát.

– Hová mégy, cigány? – kérdezik a katonák.

– Megyek a pokolba, az apámat keresem.

– De oda ugyan hiába mégy; mi is azért voltunk ott, mert az ördögök ellopták a királyunk egyetlen leányát, azt akartuk visszavenni, de biz azok nem adták, pedig a királyunk annak ígérte a leányt fele királyságával együtt, aki visszahozza. Azért jobb lesz, ha tovább nem is mégy, hanem visszafordulsz.

– Biz én nem fordulok, ha már eddig jöttem – felelt a cigánylegény, s odább ment a maga útján. Egyszer elérkezett a pokol kapujához. Bekopogtat rajta.

– Itthon van-e a Plutó?

– Nincsen.

– No hát adjátok ki az apámat, tudom, hogy itt van.

– Nem adjuk bizony mi, nem bolondultunk meg.

– Hiszen jól van, majd kiadnátok még, tudom istenem, ha kellene.

Az ördögök csak nevétek; a cigány meg Se kérdett, Se hallott tovább egy szót sem, hanem elővett egy ásót, elkezdett lépegetni a pokol kapuja előtt előre és hátra, az ásóval pécézgette a helyet széltibe-hosszába. Meglátja ezt egy ördög, odamegy hozzá.

– Mit csinálsz, te cigánylegény?

– Biz én csak egy templomot rakok ide, hogy se ki, se be ne járhattok a pokolba, míg az apámat ki nem adjátok.

Megijedt erre az ördög, mindjárt beszaladt, kihozta az öreg cigányt.

– No, itt az apád, most már mehetsz dolgozra.

– Hohó! Nem addig van ám az, ha az imént ki nem adtátok, egy tapodtat sem megyek addig, míg a királykisasszonyt is ki nem adjátok.

– Jaj, cigány, csak azt ne kérd, inkább adunk aranyat, ezüstöt, amennyit elbírsz.

– Nem kell nekem sem aranyatok, sem ezüstötök, csak a királykisasszony.

– Jaj, csak addig várj, míg Plutó hazajön.

– Nem várok én egy szempillantást se. Adjátok, nem adjátok? Mindjárt olyan anyaszentegyházat építék ide, hogy maga Plutó is kiszorul a pokolból.

Nagyon megijedtek az ördögök, kiadták a királykisasszonyt, hárman aztán elindultak a felvilág felé.

Hazamegyen Plutó a pokolba, mindjárt észreveszi, hogy mi hibázik.

– Hát a királykisasszony hol van?

– Biz azt odaadtuk egy cigánynak, mert azt mondta, hogy ha oda nem adjuk, olyan templomot épít a kapu elébe, hogy se ki, se be nem tudunk járni.

– Ó, bolondok! – mondja Plutó. – Hiszen nem tudott volna az templomot építeni, nem is volt neki, amiből csinálja. Eredj utána mindjárt, futárom, hozd vissza tőle.

Elindult a futár, utol is érte a cigányt nemsokára.

– Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt!

– Nem adom biz én ilyen legénynek, mint te vagy. Kiállok én teveled akármiben.

– No, hát fussunk versenyt – felelt az ördög.

Meglátja a cigány, hogy ott fekszik a bokorban egy nyúl.

– Ó, szegény ördög – mondja nagy kevélyen –, ilyen legénnyel, mint te vagy, nem is futtatok magam, csak az öcsémet küldöm. Eredj, szólítsd, ott delel a bokorban.

Odamegy az ördög a bokorhoz, a nyúl felriad, elkezd szaladni, de biz annak még csak nyomába se hághatott. Mindjárt sejtette, hogy a cigány különb gyerek nála, nem is merte tovább kérni a királykisasszonyt, visszament nagy szégyenszemre a pokolba.

– Hát hol a királykisasszony? – kérdi Plutó.

– Biz az odamaradt, mert így meg így jártam. – Itt elbeszélte, hogy hogyan járt.

– Ó, te bolond, hiszen nem az öccse volt az, hanem nyúl, nem tudott volna a cigány fiú szaladni. Eredj utána te, fiam, buzogányos, hozd vissza tőle a királykisasszonyt.

Útnak eredt a buzogányos, utol is érte csakhamar.

– Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt!

– Még ilyen legénynek, mint te vagy, nem adom. Kiállok én akármiben veled.

– Lássuk hát, ki tudja ezt a kétmázsás buzogányt magasabbra hajítani.

– No, hajítsd először!

Az ördög fölhajította olyan magasra, hogy alig látszott. Amint leesett, a cigány megfogta a nyelét, azzal elkezdett kiabálni:

– Bátyám! Bátyám!

– Hát te kinek kiabálsz? – kérdi az ördög.

– Biz én csak a bátyámnak, aki kovács a másvilágon, felhajítom neki a buzogányt, hasznát veheti ennek a sok jó vasnak.

– Jaj, inkább ne is hajíts, maradjon a tiéd a királykisasszony, csak a buzogányomnak végire ne járj.

Ez is kisasszony nélkül ment vissza a pokolba. Ettől is kérdezte Plutó:

– Hát hol a királykisasszony?

– Biz azt nem hozhattam el, mert így meg így jártam a cigánnyal.

– Ó, te bolond, hiszen nem bírta volna az a buzogányodat meg se mozdítani. Eredj utána te, fiam, ostoros, hozd vissza tőle.

Utána indult az ostoros ördög, el is érte.

– Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt!

– Különb legénynek se, mint te. Kíállok én versenyre veled.

– Tudsz-e hát ezzel a karikás ostorral nagyobbat kondítani, mint én?

– Csak kondíts, hadd lám, mit tudsz.

Az ördög kondított akkorát, mint egy ágyú.

– No, cigány, kondíts párját!

A cigány nem szólt semmit, hanem elővett három abroncsot, beabroncsolta először szép gyengén a királykisasszony fejét, azután az apját, utoljára a magáét.

– Hát te mit csinálsz? – kérdi az ördög.

– Csak a fejünket abroncsolom be, mert mindjárt akkorát kondítok, hogy akinek be nem lesz abroncsolva a feje, szétreped.

– No, hát abroncsold be az enyimet is.

A cigány elkezdte abroncsolni az ördög fejét, de olyan erősen, hogy utoljára az ördög könyörgésre fogta a dolgot:

– Jaj, ne szorítsd már jobban, inkább legyen tied a királykisasszony.

Erre aztán megtágította a cigány az abroncsot, az ördög visszament nagy pironkodva.

– Hát hol a kisasszony? – kérdi ettől is Plutó.

– Nem hozhattam biz azt vissza, mert így meg így jártam az abroncsolással.

– Ó, te bolond, hiszen nem tudott volna a cigány semekkorát se kondítani. Eredj utána te, kocsisom, hozd vissza már valahára.

Útnak ered Plutó kocsisa egy vasvillával, utol is éri a cigányt.

– Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt, mert mindjárt agyon-szúrlak!

– Nem félek én attól – feleli a cigány. – De így a sík földön nem nagy mesterség viaskodni; ha legény vagy, állj ennek a sövénynek a belső oldalára, én majd kívül állok, lássuk, ki tudja a sövényen keresztül jobban összeszúrkalni a másikat.

Az ördögnél egy kétágú vasvilla volt, a cigánynál pedig egy nyárs.

Azzal elkezdtek szurkálódzni a sövényen át, de biz az ördög sose tudott átszúrni a kétágú vasvillával, mert az mindig megakadt a sövényben, a cigány meg a nyárrsal úgy összevissza szurkálta az ördögöt, hogy utoljára megsokallta a dolgot, szaladásnak eredt, visszanyargalt a pokolba.

– Hát te se hoztad vissza a királykisasszonyt? – kérdi Plutó.

– Nem lehetett, mert így meg így jártam, ugyancsak összeszurkált a cigány.

– Úgy kell, bolond, hisz a sövényen át a kétágú vasvillával egyet sem lehetett szúrni. Eredj utána te, fiam, szabó, próbálj szerencsét vele.

Nekirugaszkodik az ördögök szabója, utoléri egy kis ház mellett a cigányt.

– Hohó, cigány, ha kell a királykisasszony, állj ki velem versenyre!

– Szívesen – feleli a cigány –, hát mi a te mesterséged?

– Az enyém a varrás, próbáljuk meg, ki tud jobban varrni. Gyere, menjünk be ebbe a kis házba, varrjunk versenyt.

Bementek hát, hozzáfogtak a varráshoz. Az ördög, hogy ne kelljen a cérnát sokszor húzogatni a tűbe, olyan hosszút behelyezett, hogy minden öltésnél ki kellett az ablakon ugrani; a cigány meg a kurta cérnával szaporán öltögetett, úgyhogy az ördög alig öltött még tízet-húszat, már ő készen volt. Így tehát ez az ördög sem nyerhette el a királykisasszonyt; üres kézzel visszakullogott.

– Hát te is a királykisasszony nélkül jössz vissza? – kérdi Plutó.

– Úgy bizony, mert nagyon jól tud az a cigány varrni; olyan hosszú cérnát húztam a tűbe, hogy minden öltésnél ki kellett ugranom az ablakon, ő meg csak kurtát, mégis hamarabb kész lett vele.

– Ó, bolond, hisz éppen azzal telt el a sok idő, míg kiugráltál, beugráltál. Szaladj utána te, fiam, kanász, hátha te el tudnád venni tőle.

Vesd el magad! – utána rugaszkodik az ördögök kanásza, utoléri éppen a pokol határánál.

– Hohó, cigány, nem a tied ám a királykisasszony!

– Hát kié?

– Azé, aki jobban érti a kanászmesterséget. Itt van egy nagy disznóól, tele disznóval, ha ebből több disznót ki tudsz hajtani egy óra alatt, mint én, elviheted a királykisasszonyt.

– Nem bánom – feleli a cigány.

– De hát miről ismerjük meg, hogy melyik disznót ki hajtotta ki? – kérdi az ördög.

– Én majd – feleli a cigány – csak a göndör farkúakat hajtom, te meg hajtsd az egyenes farkúakat.

Erre az ördög is ráállott; azzal hozzáfogtak a disznóhajtáshoz. A cigány kihajtott húszat-harmincat, azzal lefeküdt, az ördög meg az egész óra alatt kereste az egyenes farkú disznókat; a sok disznót mind felzavarta, mind kiszaladt az ólból. Mikor aztán eltelt az óra, szólította a cigány az ördögöt:

– No, ördög, olvassuk meg, melyik több, a göndör farkú-e vagy az egyenes farkú?

Elkezdték keresni, de bizony egyet sem leltek egyenes farkút; megint a cigány lett a nyertes. Az ördög visszament leesett állal a pokolba, a cigány pedig a királykisasszonnyal kiért a pokol határából, tovább nem volt rajta hatalma Plutónak.

Amint felértek erre a világra, egyenesen a királykisasszony édesatyjához mentek. Mikor a király meglátta egyetlen kedves leányát, mikor megtudta, hogy milyen nagy bajjal, milyen sok veszedelem közt tudta megszabadítani a cigány, mindjárt beváltotta ígését, hozzáadta a leányt fele királyságával együtt, nagy lakodalmat csaptak, ettek-ittak, még most is élnek, ha meg nem haltak.

A vén cigány pedig hazament a többi tizenegy rajkójához.